

AD

SÖDUR

SÖJAASJANDUSE AJAKIRI

Arhiv...
Aga...

16. 01.
1-2
1936.

XVIII AASTAKÄIK

PLUHTEN

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 1-2 — 1936.

Sisustik:	Lk.	Sommaire.	Pages
<i>Kindralmajor N. Reek:</i> Mõtteid juhust ja juhtimisest	1	<i>Général de brigade N. Reek:</i> Considérations sur le chef et le commandement	1
Taktikaline ülesanne nr. 1	7	Exemple tactique No 1	7
<i>H. R.:</i> Sõjasaladuste pidamisest	10	<i>H. R.:</i> Observation de secrets de guerre	10
3. jaanuar 1936	11	Le 3 janvier 1936	11
<i>Kapten A. Nõmm:</i> Ranna- ja õhukaitse-surtükiväe organisatsiooni relvastuse ja varustuse arendamissuundi ameeriklaste vaateil	15	<i>Capitaine A. Nõmm:</i> Tendances du développement de l'organisation, de l'armement et de l'équipement de l'artillerie côtière et D. C. A. d'après des opinions américaines	15
<i>Leitnant Joh. Kukk:</i> Hobuse puhastamise vajadusest ja teostamisest	20	<i>Lieut. J. Kukk:</i> Nettoyage du cheval	20
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— Tangitõrje (tt) relvad ja organisatsioon. „Militär-Wochenblatt“ nr. 19 — 1935	24	— Les armes antichars et leur organisation. „Militär-Wochenblatt“ No 19 — 1935	24
— Positsiooni- või manööversõda? „Militär-Wochenblatt“ nr. 22 — 1935	27	— Guerre de position ou de mouvement? „Militär-Wochenblatt“ No 22 — 1935	27
— Läti: „Militarais Apskats“ nr. 7—1935	28	— Lettonie: „Militarais Apskats No 7 — 1935	28
— Soome: „Sotilashallinnoline Aikakauslehti“ nr. 10 — 1935	30	— Finlande: „Sotilashallinnoline Aikakauslehti“ No 10 — 1935	30
— N.-Vene: „Voenno-sanitarnoje djelo“ nr. 8 — 1935	30	— U. R. S. S.: „Voenno-sanitarnoje delo No 8 — 1935	30
— Prantsusmaa: „La Revue d'Infanterie“ nr. 514, juuli 1935	31	— France: „La Revue d'Infanterie“ No 514, juillet 1935	31
— Poola: „Bellona“ — juuni 1935	33	— Pologne: „Bellona“, juin 1935	33
— Rootsi: „Ny Militär Tidskrift“ nr. 21—22 — 1935	35	— Suede: „Ny Militär Tidskrift“ Nos 21 et 22 — 1935	35
KAITSEVÄE ELU:		VIE MILITAIRE:	
— 4. üksiku jalaväepataljoni aastapäeva puhul	40	VIE DES OFFICIERS DE RESERVE.	
TAGAVARAVÄE-OHVITSERIDE ELU:		Partie officielle	41
Tagavaraväe-ohvitseride allseksioon Tõrvas	41	Les sports dans l'Armée	43
Ametlik osa	41	Echecs	44
Sport kaitseväes	43		
Male	44		

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. REMMEL**

Kõnetr. Kaitseväe nr. 40
Kodune kõnetraat Kaitseväe 13-34.

Tegev toimetaja major **J. KÖRGE**

Kõnetr. Kaitseväe nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetus ja talitus:

Toompeal, Toomkooli nr. 7
Kõnetr. Kaitseväe nr. 163
Talitus avat. k. 0800—1500
Toim. kõnet k. 0800—1500

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr.
Veerandaastas 1 kr. 50 s.
Üksiknumber 20 s.

Mõtteid juhist ja juhtimisest.*)

Kindralmajor N. Reek.

II.

Ainult teadmistest ja tehnilistest oskustest üksi ei piisa veel juhile. Neile lisaks läheb vaja veel teatavaid iseloomuomadusi ja võimeid. Organiseeritud ühiskonna elu-avalduste esimeseks tunnuseks on, et ühed juhivad ja teised täidavad. Perekond, kool, tööstus, põllupidamine, sõjavägi, riiklik elu — üldse kõik inimeste grupi toimingud pole teostatavad, kui ei ole juhtivat ja suunavat mõtet. Tähendab, alati on olemas juhtiv isik ja täitjad. Täitmine aga nõuab allumist. Seal, kus puudub juhtiv ja korraldav tahe ning korraldusi ellu viiv võim, seal on tulemuseks korraldus, segadus, lühidalt — uhu. Seepärast inimeste olemine ongi läbi põimitud juhtimisest ja allumisest, mis on inimeste ühiskondlikku toimingut kõige tugevamini mõjustavaid tegureid. See juhtimine ja allumise probleem andiski ühele suurele poedile, kes ühtlasi oli ka teaduse- ja riigimees, tõuke küsida: „Kes on tarbetu mees?“ ja kosta: „See, kes pole suuteline käskima ega alluma“. Inimeste käitumise alal juhtimise ja allumise probleemide seisukohalt pole üksikasjalikke, kõike haaravaid juhiseid. Elu on sedavõrd vahelduv ja mitmekesine oma avaldusis, et inimene ei suuda teda haarata täielikult. Aga juhtivaid põhimõtteid on siiski tarvis, sest juhiks arenemist ei tohi jätta juhuse ja rutiini hooleks. Eriti seepärast, et juhil tuleb käsitseda maailma suurimat väärtust — inimest, juhil tuleb mõjutada maapealset suurimat pühadust — inimese hinge.

Kes on siis suuteline olla juht? See, kes oma teadmiste ja tehniliste oskuste kõrval

omab veel terve iseloomu. Intelligents ja füüsilised võimed ei suuda täita iseloomu puudusi; nad on vaid soodsaks, viljarikkaks pinnaks, kuid ei asenda kunagi iseloomu. Iseloom ise aga nõuab kasvatamist ning arendamist ja seda selleks, et iga juhiks tõusev mees oleks suuteline käskima ja alluma, s. o., et ta oleks suuteline juhtima oma osa terviku huvides. Terviku huvid nõuavad aga oma poolt ka allumist. Juhiks ja alluvaks peab olema igauks, teotsetes terviku raamid.

Üksikjuht suudab isiklikult juhtida ja valvata võrdlemisi väikese arvu meeste tegevust. Kui ühiseks tegevuseks vajaline meestearv kasvab ja seoses sellega ka suureneb ülesannete kogu ja ulatus, siis üksikjuht ei ole enam suuteline isiklikult suunama igat üksikut tegevust ja selle järele valvama. Seepärast väikesi gruppe, milliseid üksikjuht on suuteline isiklikult juhtima, tuleb koondada allüksusteks, allüksusi omakorda üksusteks, viimaseid koondisteks ja koondisi tervikuks. Nii ongi välja kujunenud ükikisikute tegevust suunav juhtkonnapüramiid, mille aluseks on üksikjuhtide poolt isiklikult juhivate isikute grupid. Püramiidi tipus seisab terviku juht — kõrgeim juht, kes on kogu ettevõtte hing. Kõrgemast juhist väljub tahe, mis kandub üle koondiste ülematesse ja nende kaudu, võttes juurde jõudu, üksuste ülemaisse ning edasi allüksuste ülemaisse, kuni ta jõuab reameesteni, kasvades alatasa jõult ja muutudes selliselt ühiseks ja niivõrd võimsaks tahteks, et tõrjub eemale surma kartuse ja tõstab esiplaanile terviku hüved. See on sõjaväe organismi alus; temas peitub selle organismi jõuallikas ja võimsuse saladus. Tuhanded mehed selles organismis on haa-

*) Vaata „Sõdur“ nr. 49, 1935. a.

ratud ühest tahtest, on selle tahte ühisteks kandjateks, ühe mõtte kehastajateks, ühe idee — riikluse idee — teostajateks, rahva iseseisvat elu taotleva tahte kandjateks, rahva kõrgemate väärtuste kaitsjateks. Siit ilmselt selgub, et sõjaväe organismis igaüks peab olema ühel ja samal ajal juht ja alluv. Alluda tähendab teotseda terviku heaks kõrgema juhi tahte kohaselt ja tema vaimus; juhtida tähendab kasvatada ja suunata mehi nende kohuste täitmisele terviku huvides. Juhil iseloom peab kõigepealt sisaldama just neid omadusi.

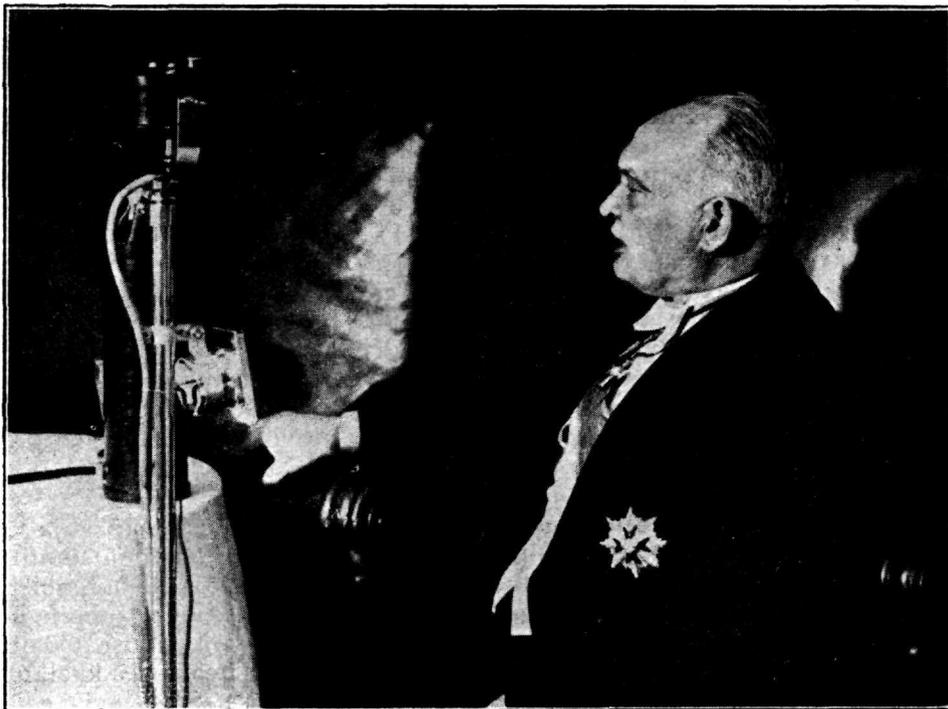
Meeskonna kasvatus ja kohtlemise põhimõtteis ja tingimustes on tänapäevaks paljud muutunud. Seda on põhjustanud hariduse levimine ja süvenemine ning lahingu uued tegurid — automaatsed käsi- ja kollektiiv-relvad, kaugele ulatuv, eriti raske suurtükiväe tuli, mootor, tank, lennuk, gaas ja raadio.

Relvade ja võitlusabinõude tehnika arengu tulemusena üksikvõitleja omaduste tähtsus on kasvanud ja kasvab edasi. Üksikmehe ja meeste grupi hoolsusest, külma-veresusest, ohvrimeelsusest on sõltuv masina võime. Inimene on masina hing. Inimene on ja jääb roboti loojaks ja käskijaks. Masin suurendab inimese jõudu, kuid ühtlasi nõuab temalt tehnilisi oskusi ja mitmekordselt suuremat mehisust. Tehnika mõju on suurendanud inimese tähtsust, on tõstnud nõudmisi üksikvõitleja vaimliste ja hingeliste võimete vastu. Ikka kõrgemale ja kõrgemale tõuseb iga üksikmehe vastutus tegevuse eest. Ruumiliselt lahutatud üksikmeeste teadlik koostöö on kaasaja lahingus otsustavaks teguriks. Allumine tänapäeval ei ole rajatud pimedale sõnakuulmisele, vaid teadlikule, ennastsalgavale kohusetundele. Tänapäev nõutakse üksikvõitlejas mehe tervikut, isikut selle sõna õiges ja tõsisel mõttes ning ulatuses. Tänapäeva sõdur erineb hingeliselt endisest. Noormees, kes ilmub teenistusse, on koolitatud, kirjandus ja ühiskondliku elu avaldused on teda juba mõjustanud ühes või teises suunas; ta on juba suuteline kaaluma ja evib oma ilma-vaate. Ta tunneb end juba rahva liikmena ja tahab ka sellisena teotseda. Seepärast tänapäeva sõduri käitumine on teistsugune kui enne. Juht peab suutma võita ta hinge ja usaldust. See ongi tänapäeval kõikidele juhtidele, eriti aga noorematele ohvitseridele raskeim ülesanne, sest nende ees ei seisa enam naiivne inimlaps, vaid koolitatud, mõtleval noormees. Siin ei tohi ajast

maha jääda ja häda kaadrile, kes ise jääb maha oma vaimlises arengus. See on tähtsamaid tegureid, mida peab pidama silmas juhtimise ja allumise probleemides.

Allumise avalduseks on sisemine, s.o. vaimline, ja väline distsipliin. Mõlemad peavad olema harmoonilises kokkukõlas, mõlemal on oma väärtus ja ühte ei tohi eelistada teisele, sest tulemuseks on kahjulikud äärmused. Väline distsipliin ilma sisemise distsipliinita, s.o. vaimlise alluvuseta, on nagu ilus õun mädasüdamega, sisemine alluvus ilma vormita — nagu maitsev õun, mille koor on halb. Ei see ega teine pole aednikule, riigile, täisväärtuslik. Distsipliini sisu ei seisa selles, et kasvatada alluvaid pimesi täitjateks, vaid selles, et luua teadlikku ennastsalgavat allumist, mis on rajatud vastastikusele lugupidamisele ja mis seob ülemat ja alluvaid üheks tervikuks. Igas alluvas tuleb kasvatada ja arendada lugupidamist enesest. Selle enesest lugupidamise aluseks ja avalduseks peab olema rõõm ja ennastsalgav tahte teotseda terviku huvides kõrgema juhi tahte ja vaimu kohaselt. Hea distsipliin avaldub alalises valmsuses ja ülemate käskude teadlikus, hoolsas, ennastsalgavas täitmisel. Distsipliini kasvatamine ja süvendamine ei kujuta endast kõrgeimat eesmärki; distsipliin on vaid kindel abinõu kasvatusel kõrgeima eesmärgi saavutamiseks. Selleks kõrgeimaks eesmärgiks on luua üksusi ja neis selliseid mehi, kes oleksid suutelised esinema edukalt raskeimal lõpukatsetamisel tänapäeva lahinguväljal, tuues esile lahingumõllus kõrgemaid hingelisi ja füüsilisi pingutusi. On tarvis luua selliseid juhte ja mehi, kelledest igaüks teotseks meelekindlalt nii sõjaväljal kui ka rahuajal erakordsetes tingimustes kõrgema juhi tahte kohaselt ja vaimus ka siis, kui ei ole võimalik anda temale käsk ja korraldusi, või kui need ei jõua temani. Lühidalt, on tarvis luua juhte ja meeskondi, kes töötaksid ja teotseksid, sulades kokku üheks murdmatuks tervikuks seltsimehelikus ennastsalgavuses ja ohvrimeelsuses ühise eesmärgi saavutamiseks. Kes laseb silmist kasvatusel mainitud kõrgeima eesmärgi ja andub vaid distsipliini välistele vormidele ja drillile — see ei ole aru saanud juhi ega juhtimise kõrgetest ülesannetest. Rooma ajaloo uurimustes on püstitatud tõekspidamisi, et just roomlaste kõrge distsipliin oli see, mis tõstis Rooma riigi maailmariigiks. Ajaloos on toodud esile ka teine tõekspidamine, et riigi saatus on sõltuv sõjaväe distsipliinist.

Hr. Riigivanem
peab uueaasta
kõnet V.O.Kesk-
kogu kasiinos.

Allumise õigeks korraldamiseks on tarvis, et käskude ja korralduste andmise kord oleks selgesti määratud ja et vastutus, õigused ja kohustused oleksid jaotatud otstarbekohaselt ja õiglaselt. Kuid seadused ja seadlused siin üksi ei aita. Palju on siin tingitud juhi toiminguid, arusaamistest ja taktist. Iga juht peab suhtuma lugupidamisega alluva võimupiiridesse. Ei ole hea, kui juht segab end alluva juhi tegevusse ilma käskiva tarviduseta, sest alluvad ja ka meeskonnad omavad alati väga tundlikku arusaamist sellest, kas nende ülem omab usaldust või mitte ja kas kõrgem ülem peab nende ülemat vastutavaks kõiges selles, mis õnnestub ja mis ei õnnestu. Kui alluvad või meeskonnad tunnevad, et kõrgemalt poolt nende juhti ei usaldata, siis kaob ka alluvate või meeskonna usaldus oma juhi vastu — algab kritiseerimine ja sõjaväe organismi toesse, distsipliini, tekib mädanik. Igal juhul peab olema ikka südamel mure kanda hoolt, et alluva juhi autoriteet ei langeks alluvate ja meeskondade silmis. Käitumisel tuleb ikka võtta eesmärgiks ergutada ja arendada igas juhis ja kõigil astmel vastutustunnet ja rõõmu teenistuskohuste täitmiseks, mis iseendast edasi kandub ka meeskondadele. Kus allumisest on terve arusaamine ja kus valitseb hea suhtumine, seal loomulikult kaob ka kritiseerimine.

Kritiseerimine ja selle õde — „virisemine“ — on halvemaid haigusi sõjaväe organis- mis. Üldiselt kritiseerimine on ju inimlik, kuid ta on väga ohtlik sõjaväe organismile. Sellest tuleb hoiduda. Parim arstim on otse- kohesus ja õiglus vahekordades. Kes alati kritiseerib ülemuse korraldusi, see näitab, et temal pole arusaamist allumisest. Alluvad on väga tundlikud ja saavad kohe aru, kui nende juht ei suhtu oma ülemusse otseko- heselt ja õiges arusaamises allumisest. Kus aga juht unustab end sedavõrd, et ta kriti- seerib oma ülemuse korraldust alluvate ees, seal leiab aset distsipliini sügavaim õnes- tamine; see on raskeim süütegu sõjaväe meelsuse ja tema terve vaimu vastu. Ei ole allumist tingimisi; on vaid üks ja ainult otsekohene allumine. Käsud ja korraldused tuleb täita ausalt. Mis on kästud, seda tuleb täita, kuigi see ei ole igakord meele järele. Ei ole midagi halvemat ja kahjulikumat sõ- javäes kui juht, kes saades korraldusi an- nab mõista alluvatele, et vaat ülevalt poolt on sellelt ja sellelt antud niisugune käsk või korraldus ja meie peame seda vahes-laht- mata täitma. See on halb suhtumine üles- andesse ja vildak arusaamine oma kohus- test. Saadud korraldus tuleb võtta omaks ja täita andumuse- ga, võttes vastutuse alluvate ees täiel määral endale ja mitte kõhelda ega viibata

endast kõrgema ülema peale. Sõjaväes ei teenita isikut, vaid tervikut, seepärast iga mees ja juht peab teotsema täie andumusega. Andumuse võimet tuleb kasvatada eneses ja alluvates — see on juhi ja juhtimise kõrgeim kohustus. Kui käsk või korraldus pole olukorra muutmise tõttu enam täidetav, siis tuleb toimida ülema vaimu ja tahte kohaselt, s.o. üldise eesmärgi huvides. Kõrgemalt saadud käsku või korraldust ei tohi muuta kergel käel. Ainult äärmine käskiv vajadus võib selleks sundida. Alluva juhi isetegevus on väga terav küsimus; ta ei tohi muutuda mingisuguseks lööksõnaks. Saadud käskude ja korralduste täitmine andumusega nõuab juba iseendast alluvalt täiel määral isetegevust. Nii raske kui iganes ka ei oleks, alati tuleb saadud käskudele ja korraldustele suhtuda jaatavalt, virisemiseta. Viimse hingetõmbuseni ikka silmad eesmärgil, surres hüüda tervikule „elagu” — see on sõjamehe kuju! Ainult näoga vastase poole langemine on aus; allaandmine on äraandmine! Ainult sellise meelsusega juhid ja meeskonnad on suutelised võitlema eduga ja auga tänapäeva lahinguväljadel.

Tänapäeval võitlev mees näeb harva oma kõrgemat juhti; koondise ülemal pole võimalik haarata lippu ja rünnata meeste ees, neid kaasa kiskudes. Võib-olla on lennuväes alal hoidunud see kuulsusrikas võimalus, kuid üldiselt on see minevik. Tänapäeval peab iga alluv juht, iga mees kandma südames kõrgema juhi tahet, peab olema oma tegevuses ja püüetes selle tahte edasikandjaks. Siia juurde peab seltsima veel arusaamine, et õige allumine ei käi ainult ülevalt alla, vaid ka alt üles; iga juhi, eriti aga kõrgema juhi, teadvusse peab altpoolt tungima kõik see, mida juht peab teadma ja mis temale on tarvilik teada. Tõde, tõsiasiad peavad ka altpoolt üles tungima. Ilma selleta ei ole mõeldav tegevuse edukas juhtimine.

Vastastikune usaldus ja täieline tõde on vahekordade alus ja edu peatingimus. Vahekorrad ülemate ja alluvate vahel tulevad rajada kindlale, vankumatule alusele. Selliseks aluseks on alluvate lugupidamine oma juhi vastu. Mitte auaste ja ametikoht, vaid alluvate usaldus annab ülemale, juhile, võime nõuda alluvailt suurimaid vaimseid ja füüsilisi pingutusi. Juhile, kes omab alluvate usalduse ja sellest tingitult lugupidamise, alluvad annavad kriitilistel silmapilkudel ka oma hinge. Lugupidamist ja

usaldust ei saa käskida, seda tuleb võita. Ja see ei tule üle öö! Usaldust kaotada on enam kui kerge, võita aga raske. Juhil, ülemal, tuleb ennast maksma panna oma igapäevase suhtumisega, oma eluviisidega, oma tööga ja teenistuskohuste täitmisega. Ei ole halvemat kui kõikuvus ja kõhklemine juhi suhtumises ja toimingus. Juht ei tohi alistuda meeleoludele ja tujudele. Sümpaatia ja antipaatia pole õige alus alluvate hindamiseks, vaid iga mehe võimed ja väärtus on selleks mõõdupuuks, mis teeb ülema suureks ja annab temale kõrgeima vaimlise võimu alluvate üle. Mitte alluva meeldivus, vaid „õige mees — õigel kohal“ see annab üksusi, mis kunagi ei too raskeid pettumusi.

Sõjaväele pole vaja silmakirjateenreid; tarvis on mehi ja ainult mehi sõna tõsisel mõttes sõjaväe organismi kõigil astmel. Ülem, kes oma toimingutes otsib vaid kiitust ja kõrgendusi, töötab enda jaoks, mitte terviku heaks, ja kaotab seejuures sisemise vabaduse. Sisemine vabadus on juhile aga kõrgeim väärtus. Ülem peab suutma teha head ja õiglust, peab suutma kaitsta alluvaid, asetades kaalule enda isiku, ilma et teised tarvitseksid olla sellest teadlikud. Populaarsus on väga magus, aga ka õrn asi. Inimene otsib, igatseb populaarsust ja selle saavutamise sisemise vabaduse kaotuseta, terviku huvisid riivamata, on väga hea, kuid populaarsust ei tohi püüda populaarsuse pärast. Tuleb otsida sisemist rahuldust, mitte kiitust teistelt. Teiste arvamisi tuleb tähele panna, kuid nad ei tohi siduda, eriti kui nad käivad vastu tõekspidamistele. Tõekspidamisi on tarvis kontrollida, kuid neist ei tohi loobuda kergel käel. Ülema, juhi südames tekib tihti raske sisemine võitlus sellel alal. Mida võtta teenäitajaks selliste sisemiste konfliktide tekkimisel? Kõigepealt terviku ülesannet. Rahva saatust tuleb võtta enda saatuseks, tuleb ära tunda oma osa, nii väike kui see ka ei ole, ja selle osa edukaks läbiviimiseks rakendada kõik oma hingelised ja füüsilised jõud. Sügav vastutustunne oma osa eest, kuigi ta on väike, annabki sisemise rahulduse ja vabaduse. Mitte enda saatust, vaid üldsuse saatust peab olema igale mehele üle kõige.

Oma osa hinnates tuleb hoiduda enda ülehindamisest. Parimaks abinõuks selle vastu on sisemine ausus. Tuleb ikka „enam olla kui paista lasta“. Iga mees on oma saatuse sepp. Inimene, kes arvab, et tema väärrib teist saatust, on enamasti eksiarva-

misel endast. Kui kedagi ebaedu tabab — tuleb kõigepealt otsida viga endas. Kes kaebab oma seisukorra üle ja arvab, et ta väärrib paremat, see näitab vaid seda, et ta pole endaga rahul. Töös ja ülesannete täitmisel peitub rahuldus. Igaühele on määratud oma osa tervikus ja seda tuleb täita. Rahulolematus ja virisemine ei aita; töö terviku jaoks päästab. Pole mõtet teiste üle viriseda; õigem on võtta ennast vaatluse alla. Oma jõudu ja võimeid tuleb ära tunda, neid tööga arendada ja nõrkused kõrvaldada. Igal juhil ja mehel on tarvis saavutada usk endasse, ja seda tulukest ei tohi lasta kustuda, sest see tähendab kadu endale ja tervikule. See on väga õrn asi ja igal ülemal tuleb siin olla abiks alluvale õigel ajal ja kohal.

Igalt juhilt ja mehelt on tänapäeval nõutav, et tema, jäetuna olukorra tõttu enda hooleks, suudaks nii sõjas kui rahuajal võtta otsuseid ja määrata suundi tegevuseks, rõõmuga andudes sellele, mida ta peab tarvilikuks teha kõrgema juhi tahte kohaselt ja väimuse terviku huvides. Tänapäeval iga juhi ja mehe otsusevõimest, tema teotsemisvalmsusest ilma igakordse erilise juhatuseta on väga palju tingitud; seepärast igal ülemal tuleb ergutada alluvaid kaastööle, kasvatada neid selleks. Tuleb ikka üles näidata usku alluvasse; selleta alluv kaotab usu endasse ja muutub karllikuks ja kõhklevaks, sest temas tekib hirm ebaõnnestuse puhul. Alluva tegevust hinnates tuleb teravalt vahet teha, kas ebaedu on tingitud hooletusest ja sõnakuulmatusest, või tegevuse vigadest. Kui alluv tegi vea teotsemisrõõmus, ei ole laitus kohane; siin on tarvis heatahtlikult näidata vead, veel parem aga on selgitada alluvale, kuidas oli võimalik saavutada paremaid tulemusi, toimides teisiti. Ainult hooletust, sõnakuulmatust, tuleb laita ja karistada olenevalt süü ulatusest.

Alluvaid igakülgsest ära tunda, nende võimeid arendada, aidata kõrvaldada nende nõrkusi, neist mehi välja kujundada — see on iga ülema suurim ja rõõmupakkuvam ülesanne. Sellest vaatepunktist väljudes ohvitseri teenistus pole ühekülgne, pole väimu närv, vaid on eriliselt vastutusrikas. Arendada alluvas noores mehes riiklikku ustavust, aidata kaasa tema hinge kujundamiseks, istutada kohusetunnet ja vastutusrõõmu meeste südamesse — mis on siin maailmas kõrgemat sellest tööalast? Selle ülesande edukaks

täitmiseks on tarvis palju anda, ja seega on tarvis omada suurt väimlist rikkust. Siit on selge, miks tänapäeval nõudmised ülemate vastu on igal alal nii kõrged.

Asjalikkus ja rahu käitumises, ka laitmise ja karistamise juures, mõjuvad ikka hästi alluvaisse. Eriti kõrge lugupidamise saavutab aga see ülem, kes väimliselt on nii tugev, et õigel kohal ja ajal on suuteline avalikult tunnustama, et alluv on leidnud küsimuse parema lahenduse kui tema ise. Ei ole tarvis karta, et see kõigutaks autoriteeti. Kõik on vaid inimesed ja seepärast eksimused on võimalikud. Õige mees, suur mees, võib otse alluvaile ütelda, et tema ise on eksinud. Kui juht püüab oma vigu katta — alluvad tunnevad seda väga kiiresti — siis temast hakatakse varsti mõnitavalt kõnelema ja kritiseerima; seda ülemat aga, kes otseselt välja ütleb, et on eksinud, hakatakse austama. Alluvate töö avalik tunnustamine, üldse teiste töö õiglane tunnustus tõstab meest ja ühendab ülemaid ja alluvaid; veel enam: see äratav alluvais lugupidamist nii ülema kui enda vastu ja ühtlasi loob kindla aluse vastastikusel usaldusele. Lihtsus ja otsekoheesus suhtumises on vahekordade õige alus. Mitte koha ja hariduse eesõigused, vaid kohustuste ja vastutuse ulatus on õiguste aluseks. Kes täidab hoolega oma ülesandeid ja andub täiesti oma tegevusalale, sellel on õigus lugupidamise peale teistelt, nii väike kui ka ei oleks tema tegevusulatus terviku raamides.

Autunne peab ühendama sõjamehi. Ülemad ja alluvad peavad olema oma kutse, oma rahva ja oma riigi au kandjateks igas olukorras. Kes riivab teise au, see näitab, et temal endal puudub õige arusaamine autundest. Autunne asub südames. Tuleb õppida vaikimise kunsti; tagasihoidlikkus, õiglus ja tõsidus on sõjamehe au tagalisteks.

Kasvatamine ja õigete vahekordade loomine on raske kunst, milles keegi pole algusest peale meister; kõigil tuleb õppida ja õpilasteks jääme kõik terve elu kestel, sest elu ise areneb kogu aeg. Kuigi tuleb ilmsiks eksitusi inimeste käitlemise raskes kunstis, ei tohi heita meelt ega kaotada meelegi kindlust. Vigu ei saa parandada hädaldamisega, vaid tegudega; ikka tuleb otsida õiget teed ja kohaseid lahendusi.

Koostöö küsimuse õige lahendus ja korraldus ühiskonna igal tegevuse alal, eriti aga sõjaväe organismis, on edu üheks pea-

tingimuseks. Iga üksikülem ja -alluv vaatamata sellele, kas temal tuleb teotseda iseisvalt või koos teistega, on vaid siis suuteline teotsema õigelt terviku vaimus, kui ta on täiesti haaratud koostöö püüetest. Iga ülem ja iga mees peab olema juhitud kandvast mõttest, et tema tegevusel on kindel väärtus terviku raamides; ühtlasi ta peab omama kindlat usku, et ka naabrid täidavad oma osa truult. Igaüks peab täitma oma osa truult ja kindlasti arvestama naabrite tegevust, sest ka naabrid omalt poolt teevad sedasama, s.o. ka nemad arvestavad, et iga mees täidab oma ülesandeid. Rahuajal väga sageli arvustatakse, kritiseeritakse naabrite tegevust. See on haiglane nähe, selles avalduvad kõigepealt oma nõrkused. Ennastalgav, omakasupüüdmatu kiindumus oma ülesannetesse kõigil astmel rajab teed edule. Tegevuses tuleb alati mõelda tervikule, naabritele ja lõpuks endale. Koostöö vaimu tuleb arendada rahuajal. See, mis on jäänud tegemata rahuajal, mis rahuajal pole muutunud endastmõistetavaks, jääb ära ka sõjas. Sõjas tehtakse seda, mida on õpitud ja millega ollakse harjunud rahuajal, ja sedagi mitte paremini, vaid halvemini. Koostöö vaimu hävitajateks on kadedus, hoolimata karjäärism, auahnus ja edevus. Loomulik ja kiiduväärt on püüe saavutada parimat omas tegevuses, üles näidata teeneid, kuid see ei tohi sündida teiste arvel, teisi kõrvale tõugates. Edasirühkimise jõuallikaks ei tohi olla kadedus teiste edust; see hävitab sõbralikkuse.

Egoism on inimesega sündinud. Seal, kus terve egoism on rakendatud üldsuse teenistusse, võib loota tulemusi, isegi suuri; seal aga, kus tuleb ilmsiks haiglane egoism, kõigi temast lingitud hõõrumistega, seal pole loota midagi peale kahju koostööle ja tervikule. Ka sellel alal on kõik sõltuv juhust, ülemast. See ülem, kes suhtub oma tegevusse väljudes vaid teenistuse ja kohustuste huvidest, mõjutab tervendavalt ka oma alluvaid.

Miski ei surma koostöö vaimu kindlamalt kui seljataga rääkimine, kritiseerimine ja virisemise lähim kaaslane. Inimesed, eriti väikestes oludes, olles teenistusega ja tegevusalaga viidud üksteisele lähedale, õpivad varsti üksteist lähemalt tundma, misjuures nad panevad kergemini tähele teiste nõrkusi kui häid omadusi. Siit sünnib nagu iseendast kalduvus arutleda vestlustes teiste teenistusalaalset tegevust ja isikliku elu samme. Sageli on need kritiseeri-

mised ja arutused ülekohtused, harva heatahtlikud; see hävitab koostööd, sest elu on juba nii kujunenud, et kõik kantakse jälle edasi, kuni ta ulatub selle kõrvu, kellest kõneldi. Seejuures ilmneb veel teine nähe, et inimesed harilikult on väga õnatundelised enda suhtes ja väga karmid teiste vastu oma arutlustes; see asjaolu on seoses teise nähtega — harilikult sellistes arutlustes kõneldakse vähe asjast, kuid ikka isikust. Mõlemad asjaolud kokku toovadki ülekohtu ja kibedust teisele ning on halvavad koostöö vaimule. Mees peab suutma ja mõistma vaikida, samuti ka lugu pidada teisest. Kui selline mees näeb teises viga ja tahab või on kutsutud seda parandama — siis ta avaldab oma arvamus vahetult sellele, kellesse küsimus puutub ning sellega on asjal ka lõpp. Veel ohtlikum koostööle ja liituvusele on see, kui oma asju välja kantakse omast ringist. See on juba truudusemurdmine. Parandust nõudvaid asjaolusid kas lahendatakse omavahel või kantakse neist ette oma ülemale ja sellest on küllalt. Teisiti toimimine näitaks, et pole usku ka oma ülemasse, ja see tähendaks, et kogu üksus on kurvas olukorras. Seljataga rääkimiseks pole tarvis ei tarkust ega julgust; igatahes pole see mehisuse tunnus.

Ikka tuleb rõhutada kasvatustöös, et sõjaväes ei teenita isikut, vaid tervikut. Üksusele ja sõjaväe ülesannetele olgu pühendatud sõjamehe tegevus; siis kaob iseendast väiklus vahekordades. Sõjavägi on kas tugev tervik, elustatud tervest vaimust, mida loovad õiged allumise vahekorrad, vankumatu sisemine ja väline distsipliin, vastastikune lugupidamine ja anduv koostöö, või on tema ainult meeste-kogu, mis laguneb kohe esimestel raskeil katsumishetkil. Seepärast sõjaväe juhtkonna töö ja tegevus olgugi täies ulatuses pühendatud sõjaväe terve vaimu elementide kasvatusele ja arendamisele. Kõik eeltoodu nõuab, et juhtkond ka ise arendaks endas tarvilikke iseloomujooni. Täheleb, iga ülema, iga juhi töö sellel alal peab koosnema enese arendamise ja täiendamise püüetest ja teiselt poolt alluvate arenemise suunamisest ja juhtimisest.

Tõsine juht on väsimatu töömees oma tegevusalal; ta tungib sügava kiindumusega asjasse. Juhtimine on kunst ja mitte teadus, mida võiks ära õppida nagu matemaatikat. Juhimõju allikaks on tema isiksus. Teadmised ja tehnilised oskused on vaid aluspind; eeltingimuseks on isiksus. Igal juhul on eduks oma tee, sest et ei ole

kahte ühesugust isikut. Kõhklevad ja kõikuvad inimesed, inimesed, kes ei suuda mehiliselt vastu panna õnnetustele, ei ole loodud juhtideks. Juhtideks on need, kes ei kaota meelt rasketes olukordades, kes peavad sõna, kes kõnelevad tõtt ja on õiglased ning erapooletud nii mõtlemises kui toimingus. See pärast iga sõjamees hoidku endas alal isiksust ja olgu alati arenemisteel. Igaüks peab olema enda vastu karm kohtunik, et õigel ajal mitte ainult ära tunda oma nõrkusi, vaid neid ka kõrvaldada. Kuid vähe sellest.

On tarvis ka ära tunda alluvate isiksust ja olla neile toeks ning abiks nende isiksuse arendamisel. Tugevaks isikuks olgu iga sõjamees. Ja tugevaid isikuid vajab sõjaväe organism kõigil astmel. Mehi ühendavad ja liidavad terviku, riigi, ülesanded.

Sõjavägi teenib riiki ja ohverdab temale kõik omad vaimsed ja füüsilised jõud.

02. 01. 36.

TAKTIKA ALALT.

Käesolevaga jätkame taktikaliste ülesannete avaldamist „Sõduri“ veergudel samasugustel alustel, nagu see on toimunud juba varematal aastatel.

Ülesanded koostatakse niiviisi, et nad moodustavad terve lahenduste rea ühe ja sama üldolukorra raamides, alates kõvendatud pataljoni ja laskudes astmekaupa allapoole väiksemate üksuste suunas kuni kompani- ja rühmani.

Ülesande koostamisel on peetud silmas asjaolu, et selle lahendamiseks saaksid võtta osa peale jalaväe ka teised väeliigid — suurtükivägi, pionerid, sideüksused j. t. ja et tööle oleks rakendatud ka moodsad relvad.

Koostades ülesandeid niiviisi, et iga järgmine sõltub eelmisest olukorrast, võimaldame rohkem süveneda olukorda ning on võimalus lahendada kõiki küsimusi ühel ja samal kaardil.

Lahendamisele tulevad järgmised ülesanded: 1) Pealetung kaitsele asu-

nud vastasele (välisõja oludes) pataljoni, kompani, rühma seisukohalt; 2) Kaitsele asumine vastase survel pataljoni, kompani, rühma seisukohalt ühes suurtükiväe- ja pionerjala küsimuste lahendusega.

Ülesannete avaldamise tehniline külg oleks järgmine:

Alguses tuuakse üldolukord, kõrgema ülema käsud ja vajalikud andmed ning lõpus sõnaga — Täita: on märgitud küsimused, missugused toimetused soovivad lahendada lugejatel enestel.

Järgmistes „Sõduri“ numbrites toome võimaliku lahenduse eelmisele ülesandele ja vastavad käsud, andmed ning ülesande edaspidiseks lahendamiseks.

Toimetused loodab, et need ülesanded leiavad huvi ja heatahtlikku vastuvõttu lugejaskonnas ja et nende lahendamine aita märskendada meie juhtkonna taktikalist mõtlemist ja arendada tähelepanu- ning otsustamisvõimet.

Taktikaline ülesanne nr. 1.

Pataljon kallaletungil kaitsele asunud (välisõja oludes) vastasele.

Tartu ümbruse kaart 1:25000: XIII—38; XIII—39; XIV—38; XIV—39 ja kaart 1:300000.

Üldolukord.

Siniste pealetung rohelistele kindlustatud positsioonile Võnnu, Kambja rajoonis algas 15-dal augustil. Sinised tungides peale kagust loodesse vallutasid rohelistele positsiooni ülaltähendatud rajoonis.

Rohelised tõmbasid oma väed tagasi põhja poole Emajõe, hävitades ühtlasi Emajõe ülekäike.

Sinised kaotasid rohelistega kontakti. Siniste õhuluure andmeil koondavad rohelised oma jõude Palamuse, Jõgeva rajooni. Ühtlasi on märgatud rohelistele organisatsioonideid Mäta as., Muriküla, Kõrveküla, Kilgi kõrts, Ammejõe joonel.

Sinised jätkavad pealetungi loode suunas.

Eriolukord.

Siniste III brigaadi koosseisu kuuluv 8. rügement algas 20./21. augusti ööl Ema-jõe ületamist Kastre ja Luunja rajoonis. Rügement, surudes 21. augustil tagasi roheliste katteosi, jõudis 22. augustil kell 1000 välja joonele, nagu näidatud skeemil. Rügemendi luure (rattkomp, rakom ja sarühm) ja esijärgu üksuste edasilükkumine pandi seisma vastase pideva püssi- ja automaatrelvade tulega joonelt — (vaata skeem).

Kell 1030 sai rügul 8. Tilga talus patüli I ja II ettekanded olukorrast. Nende ettekannete ja olukorra hindamise põhjal andis rügul 8. Kirbu metsa põhjaserval kell 1100 alljärgneva operatiivkäsu:

Rüg. käsk kallaletungiks.

1. Vastane asub kaitsel Raadi vlm., Kõrveküla veski, kõrg. 86,1, Kilgi kõrts, Lubja joonel, kus temal organiseeritud pidev tulesüsteem. Kindlustustöödest on vastasel organiseeritud lahtised automaatrelvade pesad, laskurikaevikud ja ühenduskraavid. Kõrg. 86,1 ja Kilgi kõrtsi ees on näha traattõkkeid. Vastane on purustanud taandudes sillad. Vesneri as., Kilgi kõrtsi teel (vaata skeem). Tema patareid näivad asuvat Engavere ja Soo rajoonis.

2. III brigaad
Vahejooned: (8. rüg. pealetungiriba — vaata skeem).

3. 8. rügement, organiseerib kallaletungi lähtealuse Mõllatsi metsa ja Kirbu küla põhjaserval ja vallutab täna vastase positsiooni Kõrveküla, Kilgi kõrtsi rajoonis, andes brigaadi rindel pealöögi. Rügement annab pealöögi vasakul tiival.

Paremal 3. ü. pataljon tungib peale Arupealae, Kobratu üldsuaas ja vasakul 7. rügement — Joora as., Rajasilla üldsuaas.

4.—I/8., kõvendatud kahe tangirühmaga murrab läbi vastase vastupanupositsiooni Kõrveküla ja kõrg. 86,1 rajoonis ja arendab edu Pärna üldsuaas, andes rügemendi rindel pealöögi. Lahinguside vasakul 7. rüg. korraldusel. Rakom pärast Kõrveküla vallutamist koondub minu varru Joonuse rajooni.

— II/8., kõvendatud ühe tangirühmaga murrab läbi vastase vastupanupositsiooni Kilgi kõrtsi rajoonis ja arendab edu Haava as. üldsuaas, andes rügemendi rindel abilöögi.

Lahinguside paremale 3. ü. pataljoniga patüli II korraldusel.

Rattkomp pärast Kilgi kõrtsi vallutamist koondub minu varru Joonuse rajooni.

Vahejoon pataljonide vahel — vaata skeem.

— Sarühm läheb pärast Vesneri as., Mõllatsi as. vahelise teeristi parandamist patüli I käsutusse.

III/8. minu varus Kirbu metsas. Varu minu käsul liigub I pataljoni järele, valmis toetama pealööki ja arendama edu Pärna üldsuaas.

M1: Vaestemaja, Lombi (ida), kust edasilükkumine minu korraldusel.

5. Suurtükivägi (VI kergegrupp 8. rüg. käsutuses ja III raskegrupp brigaadi üldtegevuseks) 30 min. jooksul enne kallaletungi algust neutraliseerib vastase erikava järgi. Kallaletungi algades läheb 2./VI k.-grupist I/8. otsetoetuseks ja 3./VI k.-grupist II/8. otsetoetuseks, kogu ülejäänud strv. toetab rügemendi pealööki.

Suurtükivägi peab suutma anda ümberpaigutusega mõjuvat tuld kuni M1 vallutamiseni.

6. Tangitõrje-õhu- ja gaasikaitse patülide korraldusel. G-komando Kirbu metsas, valmis degaseerimistöödeks.

7. Pikomp (ilma ühe rühmata, missugune juha varem II/8. käsutuses) abistab erikava alusel rügementi ja juurdeantud strv. lähtealusele asumisel Kirbu metsaserval.

8. Pataljonidel asuda kallaletungi lähtealusele 22.08 kell 12.30. Tankide asumist lähtepositsioonile katab suurtükitali.

Kallaletungi alguse kellaaeg („K“) erikäsuga.

9. Minu KP ja rüg. keskjaam Kirbu metsa põhjaserval.

Patülide KP-d:

I/8. — Kirbu põhjaserval.

II/8. — Mõllatsi as. põhjapoolsete majade juures.

III/8. — Kirbu metsa põhjaserval.

KP-de vahel luua telefoniside 22.08 k. 1145.

Minu KP pärast M1 vallutamist Univeres.

10. Rüg. LP I ja III pataljonile Kirbu metsa lõunaserval, II pataljonile kõrg. 65,2 pool km lõunapool metsaserval. Rüg. SP — Tilga.

Brig. sidumisesalga I rühm Paltseri, Koorti rajoonis.

Rüg. maj. voor — Metsakülas.

Märkusid:

1. Pataljonide koosseis ühes käsutuses olevate osadega enne käesoleva käsu saamist:

I/8. + sirühm + 37 mm saatesuurt. rühm (2 tk.) + kaks 20 mm „Solo“ tangitõrje püssi + rakom.

II/8. + sirühm + 37 mm saatesuurt. rühm (2 tk.) + kaks 20 mm „Solo“ tangitõrje püssi + rattkomp + sarühm + pirühm.

2. 2./VI ja 3./VI on tulepositsioonil oma pataljoni ribas. 1./VI liigub Savikoda — Karova as. teel.

Ettevalmistuse algusel II r. gr. on tulepositsioonil Taidla, Tilga, Rõõmu as. rajoonis.

3. Üksustes normaalkoosseis, meeolelu hea.

4. Laskemoon: rüg. voor täis; kompanites kk-dele 2,5 tü, püssidele 1,5 tü.
5. Lõunatoit — patülide korraldusel.
6. Ilmastik: kuiv, selge, päikese tõus — 0449, loojak — 1958.
7. Vastasel õhus ülekaal.

Täita:

patül I, II, grupül VI, pikompüli ja si-kompüli olukorra hinne, otsus, käsk; tulekavas grupül VI näeb ette ka III r. gr. tuled.

Sõjasaladuste pidamisest.

Sõjasaladuste all mõistetakse:

- riigi sõjaplaani,
- operatsioonide läbiviimise kavasad,
- kõiki andmeid ning arvestusi, mis vajalikud sõjaplaani ja operatsioonide läbiviimise kavade ettevalmistamiseks ja
- kõiki muid teateid, mis võimaldaksid vaenlasele koostada oma sõjaplaani ja operatsioonide läbiviimise kavasad.

Seega kuuluvad sõjasaladuste hulka andmed ja teated peamiselt järgmistelt aladelt:

- oma ja vastase relvastatud jõud, nende tegevusevõimalused, mobilisatsioon, organisatsioon, asetus, uued tehnilised võitlusvahendid jne.,
- maastik,
- elanikkond ning eriti selle poliitiline meelsus ja
- üldse kogu riigi vastupanu jõuallikad ning varad.

Iga sõdiva poole suurimaks püüdeks on hankida võimalikult rohkem andmeid oma vastaspoole kohta. Nende andmete varal püütakse kindlaks määrata vastase tugevad ja nõrgad küljed ning tema kavatsused, et anda hoop vastase kõige nõrgemasse kohta ajal, mil ta lööki ootas kõige vähem. Samuti on need andmed vajalikud selleks, et kõrvale põigelda vastase purustavate löökide eest või õigeaegselt kõvendada oma nõrku kohti.

Kokkuvõetult kuulub sõjasaladuste hulka kõik see, mis võib avastada vastaspoole meie kavatsused. Siinjuures ei saa tõmmata kindlaid piirjooni tähtsate või mittetähtsate andmete vahel, sest sageli mõni näiliselt tühine pisiasja võib vastaspoole suureks abiks olla tähtsate kavatsuste ja otsuste paljastamisel.

Andmete kogumine ei alga mitte ainult siis, kui on juba käimas relvastatud kokku-

põrked, vaid seda teostatakse ka rahu ajal.

Ajalugu tõendab, et kõik suured väejuhud on hinnanud spioonide kasulikkust ning teeneid vastaspoole kavatsuste selgitamisel.

Friedrich Suur oli see, kes omal ajal andis spionaažile suure tähtsuse ja ka Napoleon pühendas palju aega, vaeva ja raha selleks, et ühelt poolt kindlustada oma vägesid spionaaži vastu, kuid teisest küljest, et hankida teateid oma vastastest ka spioonide abil.

„Sõja ajal,“ ütleb Napoleon ühes oma kirjadest, „ei tohi olla nende isikute tasul piire, kes hangivad kasulikke teateid.“ *)

Samad põhimõtted võtsid omaks ka ta marssalid.

„Väejuhile on tähtis niihästi varjata oma kavatsusi, kui ka tungida vastase kavatsustesse,“ ütleb Marmont; — „tema peab kasutama spioone ja neile maksuma hästi, kuigi ta ei tohi pimesi uskuda nende näpunäiteid. Eriti kasulik on sõlmida suhteid isikutega, kes teenivad staapides.“ **)

Ka praegusajal rakendatakse spionaaži teenistusse kõik võtted ja abinõud, mida suudavad pakkuda inimõistus ja kaasajal kõrgeltarenenud tehnika.

Sellepärast tuleb sõjasaladuste pidamisele pöörata ka kaasajal erilist tähelepanu.

„Vaikida! Olge ettevaatlikud — vaenlase kõrvad kuulevad teid.“ Sellise sisuga müürilehti ja kuulutusi avaldati aeg-ajalt Maailmasõja kestvusel, et hoiatada elanikkonda ja puhkuselviibijaid sõdureid vaenlase spioonide eest.

See ettevaatus oli tingitud arusaamisest, et sõjasaladuste hoidmise kurjem vaenlane on lobisemine. Saladuse kogemata väljalobisemisega tekitatud kah-

*) N. E. Kakurin. Vojennaja taina. 1921. Lhk. 14.

**) Sama. Lhk. 14. ja 15.

3. jaanuar 1936.

Vasakul ülal: Kv. Ülemjuhataja kindralleitnant J. Laidoner tervitab paraadist osavõtvaid väeosi. — Vasakul all: Välisriikide sõjaväe esindajad jälgivad paraadi. — Parem ülal: Väeosad tervituseks valvel. — Parem all: Paraadimarss.

3. jaanuar meil on kujunenud selleks päevaks, mil tuletame meelde meie rahva heitlusi iseseisvuse eest ja selle tõhusat tulemust — rahu ja riiklikku iseseisvust.

Kaheminutiline leinaseisak üle kogu riigi ja sõjaväe paraadid vastavates garnisonides on meie ühiste tunnete välised aval-

dused. Kui eelmistel aastatel pandi tähele mõningaid kõrvalekaldumisi leinaseisaku teostamises kodanikelt, siis käesoleval aastal tundus see kõigiti korralikuna. See näitab, et meie rahvas on teadlik selle päeva tähtsuses ja hindab nende tegusid, kes võitlesid meile iseseisvuse.

ju võib olla sama suur või isegi suurem, kui tahtlikult korraldatud spionaažiga. Igal juhul on võitlust tahtmata lobisemise vastu korraldada palju raskem, kui spionaaži vastu, sest lobisemise võimalused ja viisid on palju laialdasemad ja mitmekesisemad.

Jutuajamine meeldivate daamide seltskonnas klaasi tee juures, kõnelus teenistusliikudest raskustest kitsas perekondlikus ringis, sõbralik vaidlus vagunis — kõik see võib olla tänuväärseks toormaterjaliks osavale spioonile. Võib öelda, et sageli näiliselt süütust kõnelusest võivad spioonid saada väärtuslikke andmeid.

Nii jutustab austria kindral Kraus huvitavast juhust 1909. aastal, kui austerlased kavatsesid kuulutada Serbiale sõja, mis hoiti valjumas saladuses. Austria vägede koondamisest Serbia vastu saanud tema aga kogemata teada austria ohvitseride omavahelistest kõnelustest ühes Viini tänavkohvikus. *)

See näide tõendab, kui võrd suuri ja tähtsaid sõjasaladusi võidakse paljastada omavahelise kõnelusega avalikus paigas. Sellepärast tuleb piinlikult hoiduda igasugustest omavahelistest jutuajamistest salajastel teemidel kohvikus, aga veel enam restoranides. Sellistes paikades tuleb alati meeles pidada vanasõna, et „ka seintel on kõrvad“ ja ette kujutada endale kelnerit või naabrilauas istuvat ilmsüütut olevust isikuna, kellel üks kõrv on kasvanud määratu suureks, olles valmis kinni püüdma iga heli, mis tuleb teie suust.

Kuid mitte ainult avalikus paigas, vaid ka oma kodus võib saladus pääseda avalikkuse ette.

Näiteks valmistati ette venelaste pealetung 1915. aastal Bukovini rajoonis suurima saladusega ja ettevaatlikkusega. Kuu jooksul ei lastud läbi ühtegi kirja rindelt seljatagusesse. Vägede ümbergrupeerimine teostus niivõrd suure saladuse katte all, et ümbergrupeeritavad väeosad ise, ega ka rinne ei teadnud, mis oli teoksil. Kuid korraga, ühel ilusal päeval, hakkasid punaseristi organisatsioonidelt levinema teated, millest ei selgunud mitte ainult vägede ümbergrupeerimise eesmärk, vaid ka ettevalmistatava pealetungi algus. Selgus, et rinde tollaegne juhataja kindral Ivanov ise sõbralikus jutuajamises oli pühendanud kavatsetava pealetungi üksikasjadesse oma

külalisi — punaseristi tegelasi ja ühte vaimulikku.

Kas need teated ulatasid vaenlasteni, pole teada, kuid fakt on see, et nimetatud pealetung ebaõnnestus täielikult. *)

Teadete hankimisel ei valita sageli abinõusid. Nii on rakendatud spionaaži teenistusse isegi avalikke naisi. Näiteks paljastas vene vastuluure Maailmasõja lõpul Tallinna kodaniku Karlsoni, kes alates 1914. aastast kuni 1917. aastani, andis sakslastele andmeid Tallinna miinisadama kohta. Nimelt olid koondatud nimetatud sadamasse venelaste miiniristlejad, allveelaevad ja hiljem ka inglase Tallinna saadetud allveelaevad. Selgus, et Karlson oli oma abilisteks valinud avalikke naisi, kes omakorda pidasid tutvust allveelaevadel teenivate madrustega. Abiliste ülesandeks oli teatada Karlsonile allveelaevade väljasõidust merele. **)

Võib öelda, et sõjasaladuste hankimiseks kasutatakse sageli naisi. Naised võivad hõlpsasti teada saada, näiteks, kuhu saadetakse üks või teine väeosa jne. Ilmsüütü küsimus: „kuhu Teile kirjutada kaardike?“ võib avastada vägede koondamise rajooni, mida tavalises asjaajamises peetakse täielises saladuses.

Rea huvitavaid näiteid võime leida ka selle kohta, kuidas sõdurid, eriti telefonistid ja käskjalad oma naiivse kõnelusega võivad sageli paljastada kõrgema juhatuse kavatsused. Telefonistid, käskjalad ja üldse sidemehed, kes annavad edasi käsked ja teadaandeid ning sageli kuulevad tahtmatult pealt juhtide omavahelisi kõnelusi, võivad tuua palju kahju juhul, kui nad oma kõnelustes ei ole ettevaatlikud.

1919. aasta suvel kavatses punaste 356. rügement alata pealetungi Vešenski jaama vallutamiseks. Sellest sai kuidagi teada rügemendi staabi käskjalga. Omavahelises kõneluses teiste punaväelastega kiitles tema, et homme viibib ta juba kodus. Seda kuulis pealt üks kohalikke elanikke, kes lähenes sõdurile, teretas ja ütles:

— „Tere, meiekandi mees.“

— „Kas Teie olete ka Vešenskist?“ — küsis käskjalga.

Kahe tunni pärast teadis vastaspool, et punased kavatsesid pealetungi alustada

*) N. E. Kakurin. Vojennaja taina. 1921. Lhk. 22.

**) V. Belolipetski. Kak beretš vojennuju tainu. — Moskva 1934. Lhk. 30.

San.-kolonel Hans Silbermann VR I/2 50-aastane.

2. diviisi arst, ühtlasi 2. diviisi laatsareti ülemarst sanitaarkolonel Hans Silbermann pühitseb 17. jaanuaril s. a. oma 50-dat hällipäeva.

Juubilar on sündinud Viljandimaal Pajusi vallas 17. jaanuaril 1886. a. Lõpetas Tartu ülikooli arstiteaduse osakonna arsti astmes 1. veebruaril 1912. Maailmasõja puhkedes mobiliseeriti ja määrati nooremaks ordinaatoriks 97. tagavara hospitalisse, kus teenis kuni 1916. aasta alguni, mil viidi üle 701. ühendatud hospitalisse samasugusele ametikohale. 27. jaanuaril 1917. a. määrati 63. Siberi kütipolgu vanemaks arstiks, kust novembris samal aastal siirdus eesti rahvuslikkudesse väeosadesse, võttes oma peale vormeeritava 2. jalaväepolgu vanema arsti kohused. Rahvuslikkude väeosade laialisaatmisega Saksa okupatsioonivõimude poolt 1918. aasta kevadel juubilar lahkus sõjateenistusest, kuid juba sama aasta novembris väljakuulutatud Eesti vägede mobilisatsioon kutsus ta tagasi 2. jalaväepolku oma endiste ülesannete juurde. 2. jalaväepolgu vanema arstina juubilar teotses rindel, võttes osa kõikidest polgu operatsioonidest kuni enese määramiseni 2. diviisi arsti ajutiseks kohustetäitjaks 28. detsembril 1918. a. Järgneva aasta 15. jaanuaril määrati ta sama arsti kohustetäitjaks ning 28. veebruaril 1919 — 2. diviisi arstiks, ühtlasi 2. diviisi laatsareti ülemarstiks, millisel silmapaistval ja vastutusrikkal ametikohal ta on pidevalt töötanud tänini, saavutades oma kutsealal tõhusaid tulemusi ja võites üldise lugupidamise nii kaitseväes kui ka väljaspool kaitseväge.

Juubilar nimetati ümber ohvitseriks san.-leitnandi auastmes 30. 09. 1920. a. ning kõrgendati samal päeval ka kapteniks ja kolonelleitnandiks. Koloneliks kõrgendati 24. 02. 1927. a.

Sanitaar-kolonel Silbermannile on annetatud Vabadussõjas ülesnäidatud teenete eest I liigi 2. järgu Vabadusrist. Peale selle

San.-kolonel H. Silbermann.

omab ta Eesti Punaseristi II järgu 2. astme mälestusmärgi, Soome Valge Roosi ordeni II klassi rüütli aumärgi, Läti Punaseristi II järgu aumärgi ning endise Vene Stanislaoose 2. ja 3. järgu ning Anna 3. järgu ordeneid.

Juubilar on tuntud kui suure vilumuse ja laialdaste kogemustega arst, õiglane ülem, vastutulelik ja heasoovlik inimene ning tubli seltsimees. Soovime temale täismehe ikka jõudmise puhul parimat tervist, palju õnne ja edu ning püsivat energiat, et ta veel kaua suudaks tagajärjekalt täita arsti tähtsaid ülesandeid kaitsevõe tervishoiu alal! —

Vešenski jaamale. Pealetung ebaõnnestus.*)

Teine näide kõneleb telefonisti ettevõtetamatusel, kes 1919. aastal teenis punaste 104-das Bobrovski rügemendis. Tema jutustas ühele oma sõpradest, et öösel lahkub

*) V. Belolipetski. Kak beretš vojennuju tai nu. Moskva. 1934. — lhk. 10.

rügement senistelt positsioonidelt ja tõmbub tagasi soodsamatele positsioonidele Bogutšaru linna rajoonis. Mõne tunni pärast teadis sellest kogu rügement. Tagajärg oli selline, et vastaspoole ratsavägi algas öösel pealetungi ja ei võimaldanud rügemendil lahkuda oma ebasoodsatelt positsioonidelt, mille tõttu rügement hommikul sai tunduvate kaotuste osaliseks.

Öösel vangivõetud vastaspoole ratsaväelane seletas, et nad olid punaste kavatsetavatest tagasitõmbumistest andmeid saanud ühelt kohalikult elanikult *).

Toodud näited tõendavad kujukalt seda, et telefonistideks ja käskjalgadeks tuleb valida isikuid, kes on usalduseväärased ja oma kõnelustes tagasihoidlikud.

Loomulikult mängivad sõjasaladuste väljaandmisel suurt tähtsust ka mitmesugused dokumendid.

Salajase kirjavahetuse ja muude salajaste dokumentide hoidmine rahu ajal ei tekita kindla korra ja kontrolli sisseseadmisel erilisi raskusi. Suuremaid raskusi veeretab eriti operatiivalaliste dokumentide hoidmine aga sõja ajal. Isikud, kelle hooletaks on usaldatud salajased operatiivaliste dokumentide hoiukastid, peavad neid valvama, kui tunniühed erilise tähtsusega valvesemeid. Sealjuures tuleb võimalikult kõik need salajased dokumendid, mille järgi tarvidus möödunud, ära saata viivitamatult rindelt seljatagusesse. Täiesti lubamatu on aga nimetatud kastide hoidmine ja vedu koos tavalise kantseleimaterjaliga, kantseleisisseseadetega jne.

Kuid mitte ainult ametlik kirjavahetus ei väeri tähelepanu, vaid ka muud materjalid, millest võidakse välja lugeda ühte kui teist saladust. Nii näiteks tuleb pärast peatust asulates piinliku hoolsusega järele vaadata, et maha ei jääks isegi sõdurite või nende omaste kirju, kirjaümbrikke, ajalehtede tükke jne. Eriti tuleb hoiduda rakmete ja muude varustusesemete mahaunustamisest, sest nendele on tavaliselt peale märgitud mitmesuguseid andmeid.

Suure hoolega tulevad üle vaadata juhtide peatuskohad ja staapide ning telefoni-keskjaamade asukohad.

Peatustel asulates ei tohi üles seada plakateid ega silte, millel on märgitud juhtide, staapide või üksuste nimetused, näiteks: „5. diviisi juhatus“, „23. jal. rügemendi staap“ jne. Saladuste tagamiseks tulevad üles seada vaid vastavad märgid, mis tehakse teatavaks ainult nendele isikutele, kelle need vajalikud teada.

On ette tulnud juhtumeid, kus isegi teedele ja teederistidele on seatud üles silmatorkavaid pealkirju, näiteks: „XII brigadi tee“ jne. Need pealkirjad võimaldavad täpsalt kindlaks määrata vägede liikumise. Teed tulevad ära nummerdada. Teedele ja teederistidele võib üles panna

*) Sama. lhk. 44. ja 45.

vaid numbreid, et ainult need isikud, kellele teada numbrite tähendused, võiksid orienteeruda nende järgi.

Lahingusse minnes tuleksid ära anda kõik dokumendid, mis võiksid vastasele kergendada tegeliku olukorra selgitamist. Kuivõrd ebasoodsaid tulemusi võib anda dokumentide kaasavõtmine lahingusse, tõendab alljärgnev näide.

2. mail 1915. aastal sai 11. Baieri reservdiviisi adjutant diviisi asetuse kava 3-da mai peale ja pani selle oma kiivri voodri alla. Adjutant sai kokkupõrkel surma ja sattus surnult vastase kätte. Tema kiivrist leiti nimetatud kava ja vastavalt sellele oli vaenlasel hõlbus korraldada oma tegevust diviisi purustamiseks.*)

Tähtsaid andmeid võib saada ka vangidelt, eriti kes on raskelt haavatud. Vangidelt andmete saamine võib teostuda kas väljapressimise teel või kavalusega. Nimelt võidakse vangide hulka poetada vastaseks ümberriietatud oma sõdureid, kes hästi tunnevad vastaspoole keelt ja kes püüavad võita, kui omamaalased ja ühe saatuse osalised, vangide usalduse, et neilt teada saada võimalikult rohkem andmeid.

Huvitav on ära märkida punaväelaste vastavat kasvatust juhuks, kui nad vangi satuvad ja nimelt võime tuua näitena ühe sellise õpetuse:

„Kui sulle sai osaks õnnetus sattuda haavatult vangi, siis ära anna vastasele andmeid ei oma üksuse nimetuse, asetuse, koosseisu ja lahinguülesande kohta — ära saa äraandjaks. Ühe ettevaatamatu sõnaga võid sina hävitada tuhanded punaväelased. Keeldu vastamast küsimustele. Kui sul ei jätku jõudu vaikimiseks, siis näita, nagu ei saaks sa aru, mis sinult tahetakse või ütle, et sind hiljuti alles kirjutati välja haigemajast ja et sa järelikult midagi ei tea. Oma ees- ja liignime võid sa öelda. Hoidu samuti kõnelemast oma kaasvangidega seisukorra kohta rindel. Ole veendunud, et teid kuulatakse pealt, sest teid jälgitakse ja et ka seintel on kõrvad (on sellised kuulamisaparaadid). Kui sinu seltsimehed hakkavad lobisema, siis ütle nendele, et nad hoiaksid keele hammaste taga **).

Vene-Jaapani sõjas juhtus harva, kus venelaste kätte vangi langesid jaapani ohvitserid. Sõja lõpul selgus, et jaapani oh-

*) N. E. Kalkurin. Vojennaja taina. 1921. lhk. 11.

**) M. Vassilenko. Bojevaja služba krasnoarmeitsa 1935. — lhk. 60.

vitserid, minnes luurele, riietusid end sõduriteks, eesmärgiga, et vangistamise juhul pääseda põhjalikumatest ülekuulamistest. Venelastel oli raske eraldada jaapani ohvitseri sõduritest peamiselt selle tõttu, et venelaste harjumata silma ees olid kõik jaapanlased üksteisele sarnased *).

Kokkuvõttes võime öelda, et sõjasaladuste väljaandmiseks on väga palju võimalusi ja et kaasaja tehnika kiire areng alatasa suurendab neid võimalusi.

Seda silmas pidades tuleb suure hoolega

*) V. Belolipetski. Kalk beretš vojennuju tainu. 1934. lhk. 31.

hoida usaldatud sõjasaladusi, võttes selleks tarvitusele kõik võimalikud abinõud ja võtted.

Erilise tähtsuse omab siinjuures vastav kasvatatus. Vähe sellest. Iga isik, kellele on usaldatud sõjasaladused, kuid kellel iseloomu tõttu puuduvad eeldused saladuste pidamiseks, peab end kätte võtma ja ka ise end kasvatama. Suurt abi võib siin pakkuda ka mälu harjutamine, et vältida kõikide vajalikkude saladuste ülesmärkimist paberile.

Sõjasaladuste pidamine on edutähtsamaid eeltingimusi sõjas.

H. R.

Ranna- ja õhukaitsesuurtükiväe organisatsiooni, relvastuse ja varustuse arendamise suundi ameeriklaste vaateil.

Kapten A. Nõmm.

Ameerika Ühendriigid omavad rohkearvulise ranna- ja õhukaitsesuurtükiväe, mis suurel määral on varustatud moodsa materjalosaga ja varustusega. Ameerika õhujä rannakaitsesuurtükivägi on üks moodsamaid maailmas, sest ameeriklased pühendavad ja kulutavad selle arendamisele palju tähelepanu ja raha. Nad teostavad väga laiaulatuslikke ja põhjalikke katseid ja uurimusi. Seepärast on huvitav tutvuda ameerika ranna- ja õhukaitsesuurtükiväega ja selle arendamise suundadega, kasutades tähtsana allikana Am. Ühendriikide sõjakakadeemias rannasuurtükiväe ülema abilt kol. Burgin'ilt peetud loengut, mis on avaldatud „Coast Artillery Journal'i" 1935. a. novembri-detsembrikuu numbris.

1. Organisatsioon.

Am. Ühendriikides rannakaitsesuurtükivägi ja kõik õhukaitsesuurtükivägi on koondatud ühise juhatuse alla ning moodustab rannasuurtükiväe korpuse. Rannasuurtükiväe korpuse alla kuulub ka tähtsamate sadamate miinikaitse.

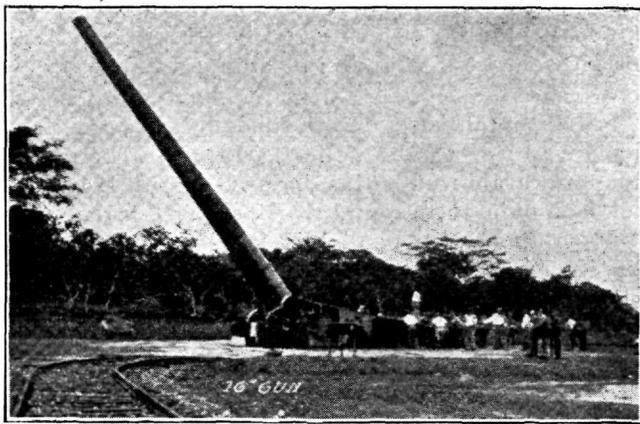
Rannasuurtükiväe ülesandeks on tulistada vastase laevu või atakeerida neid miinidega ja tulistada vastase õhujõude maapeal asuvatest relvadest nii ranniku kaitsele kui ka lahinguväljal.

Eeltoodud ülesannete täitmiseks rannasuurtükivägi on organiseeritud 2 peamisse ossa: — mererannasuurtükivägi (seacoast artillery) ja õhukaitsesuurtükivägi. Mererannasuurtükivägi on organiseeritud sadamakaitse rügementidesse (varustatud stationaarsete rannakaitsesuurtükidega), traktori- ja autoveoga 155 mm kahurirügementidesse ja raudteesuurtükiväe rügementidesse. Enamik õhukaitsesuurtükiväge on organiseeritud liikuvatesse rügementidesse, kuna osa õhukaitse relvi kuulub sadamakaitse garnisonidesse.

Rannakaitse toetuspunktideks on tähtsamates sadamates, jõgede suudmetes, Panama kanalil, Havai ja Filipiini saartel asuvad statsionaarsed rannapatareid, mis on organiseeritud nn. sadamakaitse-rügementidesse. Nende rügementide organisatsioon on suurel määral sadama suurusest, tähtsusest ja kohalikkudest oludest ning on väga mitmesugune.

Rannakaitse liikuvuse ja võitlusvõime tõstmiseks ameeriklased pööravad peamist tähelepanu mootoriveoga suurtükiväe ja raudteesuurtükiväe arvu ja kvaliteedi tõstmiseks, vähendades statsionaarsete rannapatareide arvu.

Mootoriveoga rannasuurtükiväe rügement koosneb staabist, staabipatareist, tööpatareist ja 3 pataljo-

406 mm kahur laskmise ajal.

nist (grupist) à 2 patareid à 4 155 mm kahurit. Igal pataljonil on lahinguvõor, sest normaalselt neid kahureid kasutatakse rannakaitsel pataljonina. Tulejuhtimise abinõud ja suurtükkide sihikud on konstrueeritud nii, et oleks hõlbus tulistada kiiresti liikuvaid meremärke. Juhtide ja meeskonna väljaõppel pööratakse erilist tähelepanu meremärkide tulistamisele. Öiseks tulistamiseks mootoriveoga rannasuurtükiväe rügemendil praegu ei ole helgiheitjaid. Pataljoni koosseisu kavatakse võtta helgiheitjarühm, milles on 5 helgiheitjat.

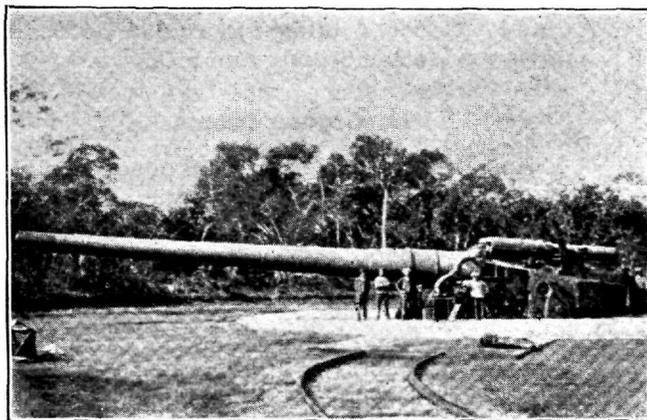
Erilist tähelepanu ameeriklased pööravad raudteesuurtükiväe arendamisele. Selleks, et raudteesuurtükiväge oleks võimalik kiiresti ja otstarbekalt kasutada vastase dessantide tagasitõrjumiseks, mererannale ehitatakse ja arendatakse raudteevõrk, mille roopad, ühendused, sillad jne. on konstrueeritud suurte raskuste kandmiseks.

Raudteesuurtükiväe rügement koosneb staabist, staabipatareist, tööpatareist ja 3 pataljonist (grupist) à 2 patareid. Patareid kasutatakse normaalselt üksikult. Seepärast iga patareid veab omale ise laskemoona ja pataljonil ei ole lahinguvõori. Raudteesuurtükivägi on varustatud 203 mm, 305 mm ja 356 mm raudteekahuritega ning 305 mm ja 406 mm raudteehaubitsatega. 203 mm kahuripatareis ja 305 mm müseripatareis on à 4 suurtükki, kuna 305 ja 356 mm kahuripatareides — à 2. Kõik suurtükid omavad 360° horisontaalse laskevälja, kusjuures 305 ja 356 mm kahuritele on vaja eriline alus, kuna ülejäänud suurtükid lasevad raudteelt. Rügement on eriliselt treeneritud ja varustatud liikuvate meremärkide tulistamiseks. Praegu ta koosseisu ei ole helgiheitjaid, kuid nende koosseisu võtmist peetakse vajalikuks.

Rahua ajal on täies koosseisus 22 ranna- ja 6 õhk-srt-rügementi, kuna 6 ranna- ja 4 õhk-srt-rügemendi kohta peetakse meeskonna nimekirju. 1932. a. olemasolnud materjalosaga ameeriklased võivad sõjakorral moodustada 315 rannapatareid, millel on kokku 800 rannasuurtükki.

Õhukaitsesuurtükiväe rügemendis on 1 kahuripataljon ja 1 kuulipildujapataljon. Kahuripataljonis on 3 kahuripatareid à 4 76 mm õhukaitselahurit ja 1 helgiheitjapatareid, milles on 15 helgiheitjat märkide valgustamiseks öisel laskmisel. Kuulipildujapataljonis on 4 kuulipildujapatareid à 12 õhk-klp., mille kaliiber on 12,7 mm. Igal pataljonil on lahinguvõor. Kahuripatareil on enesekaitseks 4 õhk-kuulipildujat. Seega rügemendis on kokku 12 õhkahurit, 15 helgiheitjat ja 60 õhkuulipildujat. Helgiheitjapatareid ei ole praegu enesekaitseks õhk-klp., kuid neid antakse esimesel võimalusel, sest olles sageli positsioonil väljaspool tuleala, helgiheitjad satuvad vastase rünnakute alla. Õhk-klp. puudumist helgiheitjapatareid koosseisus ameeriklased peavad suureks puuduseks. Kuulipildujapatareid õhk-klp. arvu kavatakse suurendada vähemalt 4 klp. (1 rühma) võrra, sest 12 klp. tulejõud olevat nõrk ja suuremat klp. arvu hõlpsam käsitseda. Õhk-klp. asuvad harilikult teede lähedusse positsioonile ja tulistavad lühikeste valangutega. Seepärast laske-moonaga varustamine ei tekitavat raskusi.

Ameeriklased arvavad, et õhk-rügemendi tõelist organisatsiooni vaja veel katsetada ja väga võimalik, et eeltoodud organisatsioon pole kaugeltki ideaalne. Võttes arvesse pommituslennukite lennukiiruse suurt kasvu, teatud eseme rahuldavat kaitset igast suunast teostatavate õhurünnakute vastu võib saavutada mitte 3 õhk-

406 mm kahur.

356 mm raudteekahur.

patareiga, mis on hajutatud suurele maa-alale, vaid minimaalselt 6 õhk-patariiga. Seega ühe eseme kaitseks on vaja 2 rügemendi kahuri-patariisid. Üks võimalus selle saavutamiseks on rügemendi organisatsioon muutmine nii, et rügemendis on 2 kahuripataljoni (à 3 kahuripatariid ja 1 helgiheitjapatariid) ja 1 kuulipildujapataljon. Seejuures klp.-pataljonis peab olema niipalju õhk-klp., et nendega oleks võimalik kaitsta madalalt lendavate lennukite rünnakute vastu maa-ala, kuhu on paigutatud kahuri- ja helgiheitjapatariid. Teine lahendus on suurendada kahurite arvu patariis 2 võrra ja varustada iga patariid 2—3 komplekti tulejuhtimise abinõudega. Siis oleks võimalik igaüksikut märki tulistada 2—3 kahurikahurilise rühmaga.

Sakslaste andmetel (kol. Blümner — Wehr und Waffen 1934. a.) ameeriklased annavad sõjakorral diviisile ainult 1 õhk-klp-pataljoni kaitseks madalalt lendavate lennukite vastu. Korpuse koosseisu kuulub 1 õhk-srt-brigaad, millel on 76 mm õhk-kahurid. Armeel on 1 õhk-srt-brigaad, mille kahuripatariid varustatakse 105 mm õhk-kahuritega, kuna ülemjuhatusel varus on 5 õhk-srt-brigaadi (21 õhk-rügementi, neist osa 76 mm ja osa 105 mm õhk-kahuritega) ja 12 helgiheitjapatariid.

2. Rannakaitse suurükiväe materjalosa ja varustus.

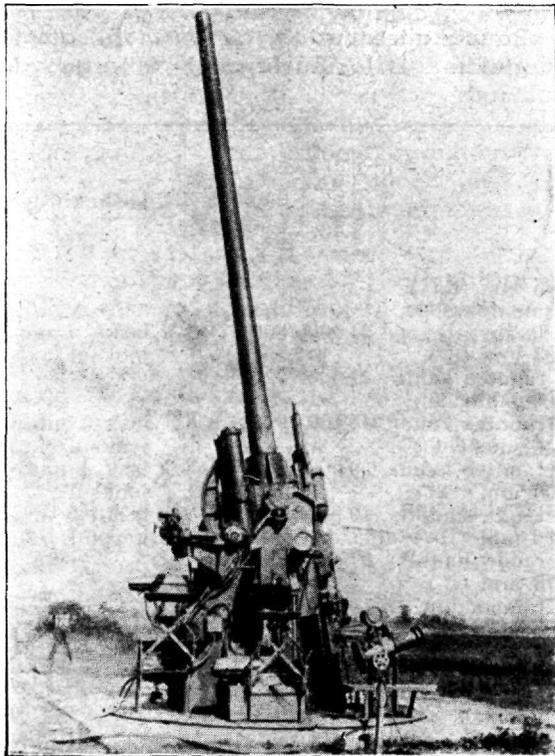
Rannakaitse suurükiväe moodsamaid suurükike iseloomustavad alljärgnevad andmed:

	Maksimaalne laskekaugus m	Maksimaalne aegkiirus m sek.	Mürsu kaal kg	Laskekiirus
155 mm (6,1") mootorveoga kahur	24 000	850	43	3 lasku 1 min. jooksul
203 mm (8") raudtee kahur	21 500	723	91	—
305 mm (12") raudtee kahur	41 100	975	318	1 lask 3 min. jooksul
356 mm (14") raudtee kahur	39 000	855	753	1 lask 4 min. jooksul
305 mm (92") raudt. haubits	19 800	595	318	2 lasku 5 min. jooksul
406 mm (16") raudt. haubits	27 400	680	1089	—
178 mm (7") rannakahur	15 200	—	—	—
305 mm (12") rannakahur	27 800	—	—	—
406 mm (16") rannakahur	44 200	—	1089	—

Enne Maailmasõda rannapatariid suurükid asetati nii, et nad olid liiva ja betooni parapettidega või traversitega kaetud

frontaalselt ja tiivalt vastase laevastiku tule vastu. Samuti kaeti ka tulejuhtimispunkt ja suurtükide juures asuvad laske-moona hoiukohad. Pärast Maailmasõda ameeriklased asetasisid suurekaliibrilisi rannasuurtükke lahtiselt betoonalustele, kuna tulejuhtimiseruumid, jõujaamad ja laske-moonahoiukohad hajutati suurtükkidest eemale. Laskemoona hoiti mitmes kohas. Mürsu- ja pommikindlatest varjenditest loobuti nende kalliduse tõttu. Tulevikus ameeriklased kavatsesid suurtükke, tulejuhtimispunkte, jõujaamu ja laskemoonaladusid suuremal määral kaitsta vastase laevastiku mürskude ja lennuvæe pommide vastu. Viimati ehitatud patareide tähtsamad osad, nagu tulejuhtimispunktid jne. on varustatud kollektiivsete gaasikaitse vahenditega, sest seal on võimatu edukalt töötada gaasitorbikus.

Rannapatareide tulejuhtimiseabinõud on osutunud täiesti rahuldavaks. Ainult kiirtule suurtükkide, s. o. 155 mm kahurite, tulejuhtimiseabinõud vajavad lihtsustamist kiirestiliikuvate märkide tulistamiseks ja kaugelaskes kahurite tulejuhtimiseabinõud vajavad viimistlemist suurtele kaugustele laskmiseks, sest siis pole patareist võimalik laskmist jälgida ja vaatlusi teha. Len-nuki abil suurtele kaugustele tulejuhtimisel

105 mm õhukaitsekahur, mille maksimaalne laske-kõrgus on 12,8 km ja laskekaugus 18,3 km.

saadi väga häid tagajärgi ja praegu see on tähtis ning hädavajalik tulejuhtimise meetod. Ameeriklased loodavad konstrueerida kaugusemõõtjat, mis suudaks küllaldaselt täpsusega määrata kaugusi kuni 18 km.

Merekindluste moderniseerimiseks rannakaitse komitee vaatas 5—6 a. eest kõik patareid üle ja koostas kavad vana või iganenud relvastuse asendamiseks mood-saga. Tulevikus ehitatavad statsionäärsed rannapatareid varustatakse ainult 8" kaugelaskeskahuritega ja 16" kahuritega. Rannakaitse moderniseerimist teostatakse järg-mises järjekorras:

- 1) suurtükid ja nende varustus;
- 2) tulejuhtimiseabinõud;
- 3) helgiheitjad meremärkide valgustamiseks;
- 4) allvee kaitse, nagu allvee miinid, ühendused ja kuulamispostid;
- 5) sadamakaitse õhk-suurtükivägi;
- 6) gaasikaitse.

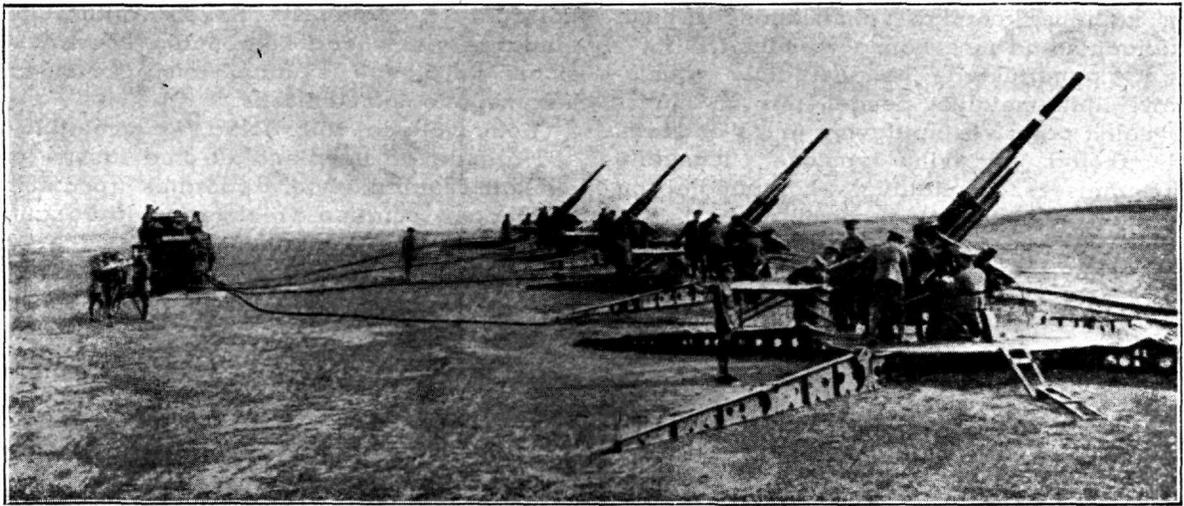
Prægusajal USA merekindluste meeskond on koondatud 5 keskusse, kus teostatakse väljaõpet. Kõik ülejäänud üksused seisavad töötult ja neis on ainult materjalosa ja varustuse alalhoiuks vajalik meeskond. Vastava meeskonna saamisel mob. teel või rahuajal töötavaist keskusist neid üksusi on võimalik seada lahinguvalmis lühikese ajaga.

3. Õhukaitse suurtükivæe materjalosa ja varustus.

Õhukaitsekuulipildujat ja -kahureid isoleerimiseks vajalikud andmed:

	12,7 mm klp.	37 mm kahur	76 mm kahur	127 mm kahur	105 mm kahur
Algkiirus m sek. .	762	915	855	600	915
Maksimaalne laske-kõrgus m . . .	4 500	4 200	7 200	10 000	12 800
Maksimaalne laske-kaugus m . . .	6 800	7 300	12 900	18 000	18 300
Praktiline laskekiirus minutis . .	300	90	25—30	6	15
Teoreetiline laskekiirus min. . .	650	—	—	—	—
Mürsukaal kg . .	0,053	0,565	6,8	27	15

Õhukaitsekuulipildujal püütakse parandada alust, mis vibreerib liiga palju, ja tulejuhtimiseabinõusid, selle hulgas ka kuuli valgusjälge, mis praegu annab nähtava lendjoone kuni 1800 m.

76 mm õhukaitsepatarei tulepositsioonil.

Peamiseks õhukaitsekahuriks on 76 mm ehk 3" kahur, mille algkiirust on maailmasõjaaegsest 550 m-sek. suurendatud kuni 855 m-sek. Seetõttu väheneb tunduvalt mürsu lennuaeg. Algkiiruse suurenemine on saavutatud laineri (raua sisemise toru) kasutamise, mida võib lahinguväljal vahetada 15 min. vältel. Lainerite vahetamise tõttu on võimalik tulistada maksimaalse tulekiirusega. 3" kahur on monteeritud õhukummidega alusele, mida veoauto veab headel teedel kiirusega kuni 50–60 km/h. Kahuri rännakukorras lahingukorda asetamiseks kulub 20–30 min., kuna lahingukorras rännakukorda seadmine teostub mõne minuti võrra kiiremini. Laskekiirus 25–30 täpselt sihitud lasku minutis saavutatakse täisautomaatse luku ja lensüütajaseade panemise masina abil, kusjuures tõste, suuna- ja lensüütajasead antakse tulejuhtimiseaparaadilt elektriliselt kahuritele ja numbrite ülesandeks on hoida vastavad osutid ehk näitajad koos. Ameeriklased on kahuri materjalosaga täiesti rahul, kuid alus olevat liiga raske ning nõudvat suurt ja kallist veokit, mille liikumise võimalused murdmaastikul on piiratud.

rahuldavaid tulemusi. 37 mm õhk-kahuri alus vibreerub liiga palju, ta täpsus pole küllaldane ja tulejuhtimiseabinõud pole küllalt efektiivsed ja käsitsemiselt lihtsad.

76 mm õhk-kahuri tulejuhtimiseabinõud koosnevad stereoskoobilisest kõrgusemõõtjast ja tulejuhtimiseaparaadist. Tulejuhtimiseaparaadi juures töötavad 6 meest, kes jälgivad märki 2 sihtabinõuga (üks — märgi asimuuti ja teine — kõrgust) ja panevad aparaadile kõrgusemõõtjalt saadud seaded. Tulejuhtimiseaparaat määrab silmapilkselt märgi asukoha momendiks, mil mürsk peab märgiga kohtama, ja annab selle automaatselt kahurite osutitele (näitajatele). See tulejuhtimiseaparaat, mis mehaaniliselt arvutab õhk-kahurile laskeandmed, on tähelepanuväärivalt mõjukas, sest ta võtab arvesse ka kiiresti liikuva moodsa pommituslennuki manöövrit.

Aparaat töötab kiiresti ja omab suure täpsuse, kuid on kallis ja keerukas. Valmistuse ja paranduse kulude säästmiseks ameeriklased püüavad lihtsustada oma tulejuhtimise aparati, mida teostavad Sperry Gyroscope Company, Frankford Arsenal ja rannasuurtükiväe nõukogu. Lensüütaja-

76 mm õhukaitsekahuri raud ja laineri

Katsed arendada madalalt lendavate soomustatud lennukite tulistamiseks suure tulekiirusega relva, mille mürsk oleks 76 mm kahuri mürsust väiksem ja 12,7 mm klp. kuulist võimsam, ei ole seni annud küllalt

seade panemise masin ja elektriline laskeandmete üleandmise seadis tulejuhtimiseaparaadilt kahuritele töötavad eeskujulikult. Stereoskoobiline kõrgusemõõtja töötab ka väga hästi, kuid selle puudusteks

on kallidus, keerukas valmistamine ja hästi väljaõpetatud meeskonna vajadus.

Õhk-suurtükiväe helgiheitjatele valmistati hiljuti metallist peegel, mis on klaaspeeglist palju vastupidavam ja ka odavam. Helgiheitja kiirtevihu vastase lennukile suunamiseks kasutataval kõlapüüdjal on teatud tingimustel töötamisel nõrkusi. Kõlapüüdja läheduses teostuv mootorsõidukite elav liiklemine takistab kõlapüüdja

korrapärast töötamist. Selle vältimiseks püütakse viimistleda kõlapüüdja konstruktsiooni ja olevat leiutatud teisi abinõusid helgiheitjate suunamiseks.

Kokkuvõttena võib öelda, et ameeriklased arendavad kavakindlalt oma ranna- ja õhukaitsesuurtükiväge, pöörates peamist tähelepanu suurima liikuvuse, laskekauguse ja tulejõu saavutamiseks.

Hobusepuhastamise vajadusest ja teostamisest.

Leitn. Joh. Kukk.

Ratsa- ja suurtükiväe üksustes iga aja-teenija sõduri kohta teenistusaja vältel tuleb umbes 600 töötundi hobuse puhastamist. See on küllalt suur ajakulu ja seepärast on väga oluline, et seda tööd toimetaks otstarbekalt ja teadlikult. Äsja trükist ilmunud ja väeosadele käsitamiseks saadetud ratsaväe eeskirja I osas on §§ 15—22 antud juhiseid hobuse puhastamiseks ja hooldamiseks. Kuid ametlik eeskiri ei saa seda küsimust põhjalikult käsitleda, vaid ruumi kokkuhoiu mõttes peab piirduma vaid kõige kardinaalsemate nõuete ja põhimõtete loetlemisega. Et nooremad juhid, kelle järelvalvel toimub hobuste puhastamine, oleksid teadlikud, milleks eeskirjas avaldatud nõuded on vajalikud ja kuidas neid nõudeid ühel või teisel juhul otstarbekamalt täita, samuti, et anda lühikest seletust hobusepuhastamist juhtivaile isikule ning teadmisi hobuse naha histoloogilisest ehitusest ja füsioloogilisest funktsioonest ning selgitada vähe laiemalt ratsaväe eeskirjas avaldatud nõuete tegelikku rakendamist, selleks olgu toodud alljärgnevad read.

Hobusepuhastamise küsimuse käsitamiseks tutvume esmajoones hobuse naha ja karvakatte ehitusega ning ülesannetega.

Nahk on keha väljast kattev kest, mille peamiseks ülesanneteks on keha mehaaniline kaitse, välisärrituste vastuvõtt ja kehasoojuse reguleerimine. Naha paksus on väga mitmesugune ja sõltub looma tõust, soost, vanusest, toitumisest, kehapiirkonnast ja teistestki asjaoludest. Üldiselt on nahk paksem kaitsemata kohtadel (selg, küljed, jäsemete sirutus ja külgpinnad), vanematel loomadil ja primitiivsematel tõugudel. Struktuurilt koosneb nahk välistest kihist, marraskist ja selle all aset-

sevast pärisnahast. Kehaga ühineb nahk nahaaluse sidekoega abil.

Marrask alatise rõhu ja hõõrdumise tagajärjel pakseneb, kusjuures marraski alusmises kihis tekib järjest juurde uusi rakke, kuna samal ajal ülemisest kihist pinnalised rakud vabanevad ja väikeste lehekesena nahapinnalt eralduvad. Viimased ühes nahamäärmete eristise ja tolmuga moodustavadki looma puhastamisel eralduva kõõma.

Pärisnahk, parkimiseks kasutatav nahaosa, koosneb peenematest ja jämedamatest kiududest ja nende kimpudest. Pärisnahas asuvad rasu- ja higinäärmed ning karvad. Ühtlasi leidub pärisnahas rikkalikult närve (kompamiskehakesi) ja väikseid veresooneid.

Nahaalune sidekude ühendab nahka tema all seisvate elunditega, tingides samal ajal oma koetusele ja rohkusele vastavalt naha väiksemat või suuremat liikuvust. Nahaalusesse sidekoosse koguneb, oleneb looma toitmisest, suuremal või vähemal hulgal rasva, moodustades sel viisil rasvapadja. Kohtadel, kus liikuv nahk asetseb luisel või üldse kõval alusel, leiduvad nahaaluses sidekoos limaspaunad: küünar- ja puusanukil, kannaluu kohal, turjal ja kuklas. Nende põletikud, mis järgnevad mehaanilistele vigastustele, on valurikkad ja sageli raskesti ravitavad.

Karvad ei seisa nahas mitte perpendikulaarselt, vaid kallakult, kusjuures kerel ja jäsemel karva tipud suunduvad taha ning alla.

Ühtlase jämedusega kattekarvad esinevad üle keha, määrates oma värvusega hobuse värvuse. Nende vahel esinevad peenikesed villkarvad. Jõhvkarvad on jämedad ja enamasti üsna pi-

kad. Viimaste vahetus ei toimu perioodiliselt (nagu katte- ja villkarvadel), vaid ükshaaval, kusjuures üksiku karva iga ulatub nagu inimese juustelgi 3—4 aastani. Jõhvkarvadest koosneb hobusel otsatutt, lakk, saba ja sõrgatsitutt. Peale nende esinevad veel kompamiiskarvad, mis on kattedkarvadest pikemad ja tugevamad, ning asuvad silmade ümbruses, morkadel ja põskedel.

Naha tähtsamaid ülesandeid on kehasoojuse reguleerimine. Ainult siis, kui hobuse kehatemperatuur püsib teatud optimaalsel kõrgusel, töötavad kõik elundid normaalselt ja loom on terve. Naha abil hoitakse hobuse kehasoojus püsivalt vajalikul kõrgusel, kuigi loom satub kord külmemasse, kord soojemasse ümbruskonda või kuigi raske töö korral toitainete või kudede põlemise (oksüdatsiooni) tõttu kehas tekkiiv soojuse hulk laiades piirides kõigub. Kõrge kehatemperatuuri korral nahas esinevad väikesed veresoonekesed lõdvenevad ja laienevad, nahasse voolava vere hulk suureneb, mis välisõhuga kokku puutudes jahtub, seega soojust ära andes. Kehasoojuse langetamisele aitavad kaasa ka higinäärmed, mis kõrgema temperatuuri korral rohkem higi nahapinnale produtseerivad, mille äraauramine samuti jahtumist põhjustab. Vastupidiselt, madala välistemperatuuri puhul nahas leiduvad veresoonekesed tõmbuvad kokku, ahenevad, nendesse voolab vähem verd, vähem verd jahtutakse, ühtlasi tekib ka higi vähem, mistõttu kehas palju vähem soojust eraldub.

Sama tähtis naha ülesanne kui kehasoojuse korraldamine, on ka välisärrituste vastuvõtt.

Kuna nahk on rikkalikult närvidega varustatud, siis naha ärritamine mõjub reflektorselt (tahtele alistamatult) ka paljudele seesmistele organitele ja nende tegevusele, mõjustades looma keha- ja soolte lihaste tööd, südametegevust, vereringvoolu, hingamist, ainevahetust ja kehasoojust. Nii näiteks kui külma või soojuse mõjul nahk ärritub, siis reflektorsel teel järgneb sellele nahas leiduvate veresoonte kitsenemine või laienemine, seega kehasoojuse reguleerimine. Nõrk nahaärritus mõjub veresooni ahendavalt, seega vererõhumist tõstes ja südametegevust kiirendades. Tugev ja laiaulatuslik nahaärritus sellevastu põhjustab vererõhumise langust ja südametegevuse aeglustamist. Katsete varal on tõestatud nahaärrituste mõju ainevahetu-

sele, tähendab — mõjutades toitumust ja töövoimet. Ka mõjub naha ärritamine siseorganite siledatele lihastele (maole, sooltele, emakale), põhjustades nende tegevuses muutusi.

Kuna hobuse puhastamisega on seoses naha ärritamine, kusjuures ärrituse suurus ja sellele järgnev hobuse keha reageerimine võivad olla mitmesugused, siis näeme, kui võrd otstarbekohased peavad olema puhastamise abinõud ja viisid, et puhastamisega kõige paremini nõuetava eesmärgi saavutaksime.

Nahk on ühtlasi eristusorganiks. Nii eristab nahk temas asuvate higinäärmete kaudu suurel hulgal vett, soole, mõnesuguseid orgaanilisi aineid ja lenduvaid rasvhappeid. Peale selle eristatakse nahas esinevate rasvamäärmete kaudu võiet, mis karvu ja nahapinda võibab, kaitstes mõlemad üleniiskumise ja kuivamise eest, s. t. hoides naha pehme ja karvad paenduvad ning läikivad.

Naha kaudu eristatakse kehas veel süsihappugaasi ja teisigi gaasilisi ainevahetusprodukte. Vähesel määral saab keha naha kaudu ka põlemiseks vajalikku hapnikku.

Nahanäärmete tegevusele, samuti naha eristus- ja hingamistoimingule mõjuvad naha ärritused ja naha puhtus õige suurel määral.

Nagu eeltoodust näha, omab nahk teiste organite peres oma mitmekesiste ülesannete tõttu küllalt suure tähtsuse. Et nahk kõiki ettenähtud ülesandeid korralikult täita suudaks, peame hoolitsema, et tema edukaks tegevuseks takistusi ei esineks. Nahas leiduvad närvid ei tohi kannatada puuduliku ega ka liigse ärrituse all. Samuti ei tohi häiritud olla naha eristusvõimalused ega naha kaudu toimuv hingamine.

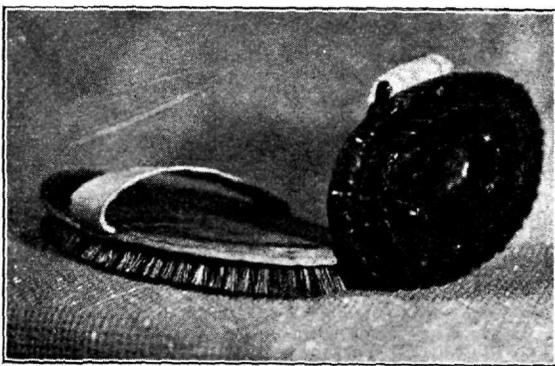
Tallidesse paigutatud hobustelt on riisutud nahaärritamiseks loomulikud võimalused, kuna nad on eemaldatud ilmastiku karmidest tingimustest. Tallides leidub alati rohkesti tolmu, liiategi, kui ventilatsioon pole nõuetekohane. Tallides, kus latrite põrandaid täidetakse peamiselt saaviga või liivaga, tekitab palju tolmu ka saagedane pühkimine. Neid asjaolusid arvestades peame hobuseid korralikult puhastama, et nahas asuvate närvide normaalne tegevus ja nahapinna puhtus säiluksid. Nende ülesannete täitmiseks on parimateks abinõudeks peale otstarbekohase puhastamise veel pesemine, ujutamine ja hea õhuvahetuse ning soodsa tallisoojuse eest hoolitsemine.

Seega on hobuse puhastamisel, ükskõik millisel viisil see toimub, kaks tähtsat ülesannet: esiteks — võimaldada naharvile vajalikku ärritust ja teiseks — kõrvaldada nahalt sinna kogunenud kõõm ja kahjulikud putukad ning nende munad.

Higis leiduvad kõvad ained ja rasvaäärmete eritis segunevad naha pinnalt eralduvate marraski rakukestega, välja langenud karvakestega ja õhust nahale langenud tolmuga rasvaseks nahakatteks (kõõmaks). See nahakate on seda rikkalikum, mida vähem hobused saavad päikest, vihma, vaba õhku ja võimalusi väherdamiseks. Selline mustus sulgeb naha poorid ja takistab naharvete tegevust, eristise imbustumist nahapinnale. Muidugi pidurdab see ka nahahingamist. Kuna selline nahakate pisilaste toimel peagi lagunema hakkab, tekitades ägedalt nahka ärritavaid aineid, siis nahk hakkab sügelema ja hõbustel võivad alalise sügamise tagajärjel tekkida nahalööved (ekseemid) ning naharvete põletikud. Ka koguneb sellesse nahakattesse haigusi tekitavaid pisilasi, kes nahavigastuste puhul verre sattudes võivad haigusi põhjustada.

Hobuse puhastamiseks vajalikud abinõud on loetletud ratsaväe eeskirja I osas. Mõne sõnaga peatume ka nende juures.

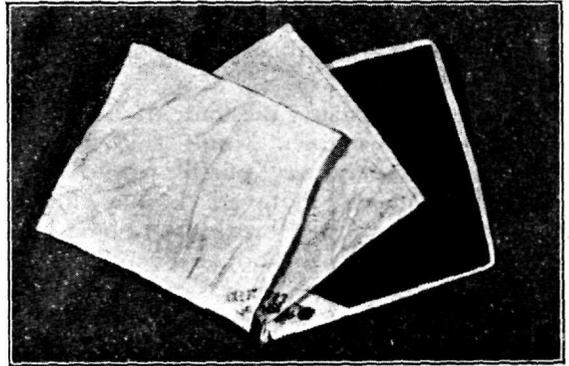
Esmajärgulise tähtsusega abinõudeks on hari ja suga (joon. 1). Harja võib valmistada jõhvidest, seaharjastest ja pehmetest metallharjastest. Meil kasutatakse hari ja suga on Varustusvalitsuse poolt väljandatud ja tarvitamiseks täiesti otstarbekohased.

Joon. 1.

Korralikuks puhastamiseks vajame veel kolme nartsu (joon. 2). Kõige parem, kui need on ruudukujulised, palistatud servadega, küljepikkus 20—25 sm. Hobuse karvkatte läbihõõrumiseks tarvitatakse narts

olgu villane (joonisel kõige alumine), suguelundite ja päraka puhastamiseks tarvitatakse narts — pehme puuvillane (joonisel keskmine) ja silmanurgest rähma pühkimiseks tarvitatakse narts — õhukesest pesuriidest (joonisel kõige pealmine).

Joon. 2.

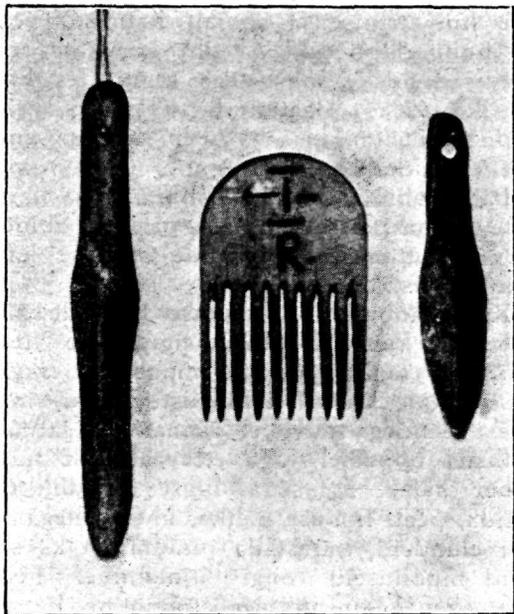
Kabjapuhastamise nuga peab eeskirja järele olema puust. Puust kabjanoal (joon. 3, vasakpoolne) on see pahe, et kui sarvkiilu ja raua vahe on kõvasti sõnnikuga täitunud, siis puust noal läheb juba mõne kabja puhastamise järele tugeva urgitamise tagajärjel ots nüriks. Väga head on rauast valmistatud kabjanoad (joon. 3, parempoolne). Neid valmistatakse vanast rauast, seega tulevad väga odavad. Nende kasutamine pole kapiadele hädaohtlik. Kabjanoa tarvitamisel ei tohi seda kasutada sarvpakkade vahe puhastamiseks, tarvitada ainult sarvkiilu ja raua vahele ning sarvkiilu külvgagudesse laetunud sõnniku, lume, ja jne. kõrvaldamiseks.

Saba- ja lakakamm (joon. 3, keskel) valmistatakse puust. Pikkus 15—18 sm, laius 10—12 sm. Valmistamisel silmas pidades, et piide vahed enne kammi tarvitamiselevõtmist oleksid kuuma rauaga siledaks põletatud, seega vältides pindude tekkimist, mis põhjustaksid elavate jõhvide väljakiskumist ning katkirebimist kammi tarvitamisel.

Õletuusti valmistamiseks on mitu moodust. Tingimuseks on, et tuustiks punutav peotäis õlgi keskmise kõvadusega nuustikuks kokku keerataks, nii et saaks ladusalt vajalikku karvkatte ja nahapinna hõõrumist toimetada.

Hobusepuhastamise tehnilist külge käsitades jääb siinkohal kordamata see, mis ratsaväe eeskirjas juba mainitud.

Kui puhastamine toimub väljas, mida tehtagu igal võimalikul juhul, nagu ka rat-

Joon. 3.

saväe eeskirjas nõutakse, siis võiks liha-
serikkamate kehaosade puhastamiseks tar-
vitada vihta ehk luuakest. See kujutab ene-
sest tavalist vihta, millel lehed ära laasi-
tud. Vihaga võib kergelt peksta turja,
selga, kehakülgi, pihta, sapse, laudjaid ja
reisi. Löövide mõjul tolm ja nahapinnalt
eralduv kõõm klopitakse karvade vahelt
välja ja kantakse tuulega eemale. Muidugi
tuleb pärast harjaga üle puhastada. Vahel-
duse mõttes, eriti talvel, mil ilmastik harva
võimaldab väljas puhastamist toimetada,
võiks minu arvates seda moodust tarvit-
tada.

Erilist puhastusviisi tuleks kasutada
karvavahetuse ajal. Sel puhul osutub harja
tarvitamine puhastamise alguses päris või-
matuks. Tarvitseb vaid üks kord harjaga
tõmmata ja see täitub niivõrd kõvasti lah-
tiste karvakestega, et harja puhastamine
soa abil pole üldse võimalik, mispärast
karvakestest tekkinud vilditaoline kord tu-
leb harjalt sõnmede abil tükikaupa eemal-
dada. See on aga tülikas ja aegaviitev.
Karvavahetuse ajal tuleks seepärast järgmi-
selt toimida: Puhastaja niisutab sõrmed
veega ja sõrmi laiali hoides lükkab vastu
karvu nii, et sõrmed lähevad karvade va-
helt läbi. Olles selliselt võimalikult pikalt
liikanud, asetab puhastaja sõrmed vähe-
koomale ja tõmbab pärikarvu endises suu-
nas tagasi. Niiviisi võimaldub ühe edasi-
tagasi tõmbega suurt hulka lahtiseid karvu
eraldada, mis jäävad puhastajale pihku,

kust neid kerge kätte saada. Kui lahtised
karvad selliselt eemaldatud, tuleb jätkata
puhastamist harja ja soa abil.

Karvavahetuse ajal tuleb jälgida, et ei
tarvitataks puhastamisel lubamatuid abi-
nõusid. Sagedasti püütakse kasutada kum-
mitükki, millega pärikarvu tõmmates,
kummi kõvasti vastu karvu surudes, ühe
tõmbega eraldada saab palju karvu. Seda
puhastusviisi ei tohi aga iialgi lubada, sest
kummiga kistakse nahast ka osa elavaid
karvu vägivaldselt välja, seega karvakatet
ebaloomulikult nõrgestades. Ratsaväe ees-
kirja I osa § 21 rõhutab eriti hobuse tunde-
likkust karvavahetuse ajal.

Erilist puhastusviisi tuleb mõnikord ka-
sutada heledavärvulike (hiirjad, võigud,
kollased, hallid, kimlid, valged) hobuste
puhastamisel. Magamise ajal nad sageli
määrduvad sõnniku ja virtsaga, kusjuures
jäsemetele ja kehakülgedele tekivad kollased
plekid, milliste eemaldamine tavaliste pu-
hastusabinõudega osutub võimatuks. Sel-
liste plekkide kõrvaldamiseks võetakse
puusöe pulbrit ja veest valmistatud segu
ja kaetakse sellega määrduvad kohad. Pär-
ast kuivatamist kõrvaldatakse järeljäänud
pulber harjaga. Kui temperatuur pole alla
0 kraadi ja kapjade ning säärite pesemist
toimetatakse, võib neid määrduvad plekke
pesta veega, millele eelnimetatud pulbrit
juurde lisatud.

On veel palju vahendeid ja viise ho-
buse puhastamiseks, kuid enamus neist
omavad mõnesuguseid pahesid, mille tõttu
nende loetlemiseks pole mõtet. Huvitav
oleks vahest nentida, et Nõukogude Liidus
on tehtud hobusepuhastamise katseid
Hauptneri tolmuimeja-harjaga, kuid katseid
teostanud eriteadlaste komisjon tunnistas
korraliku sõduri puhastamise selle keeru-
lise aparadi puhastamisest paremaks.

Nagu mainitud, on hobuse nahapaksus
sõltuv tõust, soost, vanusest, toitumisest,
jne. Vastavalt sellele tuleb toimida puhas-
tamisel. Soojavereliste, peenenahaliste ho-
buste juures on soa tarvitamine vaid harja
puhastamiseks lubatav. Nende hobuste
juures tuleks eelpuhastamist toimetada,
milleks juurtest või õlgedest valmistatud
harjaga või nuustikuga kogu hobuse keha
üle harjatakse. Alles siis alatakse päris-
puhastamist, kusjuures harjaga tõmmatakse
ainult pärikarvu. Paksunahaliste või tihe-
dakarvaliste hobuste juures on harjaga
töötamisel päri- ja vastukarvu tõmbed sel-
levastu reeglilik. Samuti on paksunahaliste
hobuste juures pehmemate (lihaserikaste)

kehaosade suuremast mustusest puhastamine soa abil lubatud.

Liig sagedasest või tugevast puhastamisest peab ka kõige paremate hobuste juures loobuma, kuna see liigset nahaärritust põhjustab ja teeb looma külmetushaiguste suhtes tundlikuks. Hästi puhastatud on hobune siis, kui vastu karvu lükates pole märgata halle jooni.

Külmetuste vältimiseks on soovitav, et liiga higistel, vihma või lumega märjaks saanud hobustel enne talliasetamist vastava kõvera, laia puunoaga liigne niiskus karvakattelt maha kaabitakse, selle noaga pärikarvu, noatera kõvasti vastu karvu surudes, ülevalt allapoole kaapides. Vähem higistanud ja pisut märjaks saanud hobuseid on soovitav õletuustiga või villase nartsuga kuivaks hõõruda. Igal juhul peab märgi hobuseid, pärast liigsest niiskusest vabastamist, tekiga kinni katma ja asetama tõmbetuulest vabasse latrisse, kusjuures puhastamist võib toimetada alles siis, kui hobune on kuivanud. (Umbes ühe tunni möödumisel E. R. I. § 21). Väga higiseid või märgi hobuseid, kui nad on ärritatud, näiteks pärast raskeid võidusõite, peab samuti kuivatama, tekiga katma ja asetama tõmbetuulevabasse talli, kuna puhastamine võib toimuda alles pärast ühe tunni möödumist, mil hingamine ja südametegevus on täiesti rahunenud.

Väga soovitav puhastamisviis on pesemine. Suvel võib seda alati teostada, eriti siis, kui ujutamiseks pole küllaldasi võimalusi. Talvel pesemine on keelatud E. R. I. § 22. Pärast pesemist hoolitseda ho-

buse kuivatamise ja soojalt katmise eest. Kui hobusel on pikk ja tihe karvkate, mis mõnikord niiske mustusega segunedes kuivab kõvadeks, laatumud tükkideks, siis need tingimata harja ja seebi abil pesemise eemaldada.

Parim abinõu hobuse nahapinna ja karvkatte puhastamiseks, veel parim abinõu naha harjutamiseks järskude soojuse koostuste suhtes, on ujutamine.

Kuna hobune on looduse karmide mõjude eest kaitstud talli paigutamise teel, siis selle tagajärjel nad muutuvad sageli liigselt tundlikeks külmetuste vastu, mis pärast nendega talvistel rännakutel ja takikalistel õppustel väga ettevaatlikult tuleb ümber käia. Et seda liigset tundlikkust vältida, peab hobuse nahka, ühes sellega ka teisi elundeid, karastada püüdma. Üks selleliseid mooduseid ongi ujutamine. Peale selle, nagu mainitud, on ujutamine ka parim nahapuhastamise abinõu. Ujutamiseks kasutatava veekogu temperatuur ei tohi olla alla 18° C. Alguses, kui hobused vähe harjunud, ei või ujutamine kesta üle veerand tunni. Kui ujutamist toimetatakse sageli ja loomad sellega harjunud ning kui selleks kasutatav vesi on hästi soe, võib ujutamine kesta veidi kauem. Pärast ujutamist, kui peaks puuduma võimalus hobuste jahutamiseks kuivamiseni, tuleb toimida nagu higiste ja märgade hobustega, s. t. kuivaks hõõruda, tekiga katta ja paigutada tõmbetuulevabasse talli.

Talvel karastamise moodus on, et hobused soodsa ilmaga hoitakse väljas lasingute küljes, kus neile ka heinu ette võib anda.

Bibliograafia.

Tangitõrje (tt) relvad ja organisatsioon.

(„Militär-Wochenblatt“ nr. 19 — 1935./36. a.)

Tangitõrje tähtsamad relvad on tt-suurtükk, tt-kuulipilduja ja tangimiin. Nende kõrval võivad esineda ka välisuurtükid ja õhukaitse-suurtükid, kuna tõkkes ja mitmesugused miinid võivad tangimiine täiendada ja asendada. Sõjagaas on moodsate tankide vastu mõjuta, kunstlik udu ja suits aga on rohkem kasuks kui kahjuks.

Tangid võivad maastikul käevunud-varjunud laskureid alles alates 200 m kaugusest ära tunda ja suruda maha. Seetõttu

peab tangitõrjet korraldama nii, et tõrjerehvade ja -vahendite tunduv mõju saavutatakse enne kui tangid on jõudnud 200 m kauguseni eelmistest laskuriosadest.

Nõuanne — demonstreerida enda surma ja lasta tangid läbi sõita — pole hea. Ta annab tulemuse, et „varjusurnud“ ellu tõustes veelgi langevad. Teame ju, et esimese tangilaine järgi tulevad uued lõõgiosadest saadetud tangid, kes puhastavad maastiku „varjusurnutest“.

Oerlikoni, Solothurni j. t. sarnast tüüpi kantavad tangitõrjerelvad võivad asuda kõige eelmiste laskurite juures, kuna tangitõrje-suurtükid aga enamasti umbes 500 m ja rohkem tagapool lahinguuelposte. Tangitõrje-kuulipildujad annavad moodsate tankide vastu mõjuvult umb. 500 m kaugusele, kuna tt-suurtükid — 1000 m ja rohkem. Seetõttu tt mõjuvult piirkond algab umb. 500 m ja peab ulatuma võimalikult 200 meetrini eespool laskureid. Seega tõrjerelvadel on kasutada see aeg, mis tangid vajavad 300 m sügavuse maa-ala läbistamiseks. Arvestades tangi lahingukiiruseks 12 km tunnis, mida maastikul lahinguoludes ainult vähe saab ületada, saame 300 m läbistamiseks vajalikuks ajaks 90 sek. ja lisa-des veel 200 m eelmiste laskuriteni, saame tt-relvade teotsemiseks võimalikuks maksimaalseks ajaks 150 sek.

Need ajad tõestavad: võimatu on tt-suurtükke „hoida valmis rakendatult, et neid paisata tegevusse tangikallaletungi selgumisel“, nagu osalt veel tehakse ettepanekuid. Keegi ei tule ju mõttele, kuulipildujaid jalaväelt ära võtta ja neid hoida valmis veokitel, et siis kallaletungi selgumisel vajalikku kohta visata tegevusse. See oleks ju võimatu. Tankide kallaletung aga teatavasti teostub mitu korda kiiremini kui jalaväe. Järelikult, mis ei sobi vastase jalaväe vastu, ei sobi tankide vastu juba ammugi. Tõrjerelv, mis ei asu tulistamisvalmis positsioonil, ei saa abistada jalaväge. On aga hiline kättemaks vastase tanke hävitada pärast enda jalaväe hävinemist.

Tt-suurtükk on võimeline andma minutis umbes 10 sihitudlasku, tt-kuulipilduja aga 20. 2 m kõrge 2 m lai tank on tt-suurtükile 1000 m ja tt-kuulipildujale 500 m kaugusel heaks märgiks, mida tabama peaks kõik lasud. Lahingus aga tabavus on tunduvalt väiksem ja võiks teda hinnata umbes 10% suuruseks sihitud-laskudest. Kerge- ja keskmistankidele on ka iga tabamus kuulipildujalt rivist väljalöövaks, kuna raske-tankidele on seda vaid tabamus tangitõrjesuurtükilt. Ülirasketangi tõrje nõuab omaette käsitlemist.

Rügemendile normaalselt antakse juurde 1 tangikompani või üks pataljon, s. o. 10—50 tanki, millistest esimeses laines liiguvad kõige rohkem 66%. Kaitsja pataljon peab seega hävitama 33 tanki, milleks tal on kasutada 90—150 sek. Kui pataljon omab 3 tt-suurtükki ja 6 tt-kuulipildujat, siis ta selle aja vältel jõuab anda 225—375 sihitud lasku. Arvestades tabamusi 10%, saame

tulemuseks 22 tanki rivistväljalöömise esimesel 300 meetril ja ülejäänud 11 tanki järgneva 200 m sügavusel maa-alal. Siinjuures pole arvestatud miiniväljade mõju. Tuleb aga tähele panna, et pole ka arvestatud tt-relvade hävitamist tankide poolt. Viimased ka halvimal juhul võivad hävitada siiski vaid üksikuid laskurpesi ja võibolla ka mõne tt-kuulipilduja.

Sel juhul kui tangirünnakule eelneks teatava kestusega pommitamine vastase poolt, hävitatakse arvatavasti teatav arv tt-relvi. Seevastu aga kaoks tangirünnaku ootamatus, mistõttu kaitsjal võimalduks tuua atakeeritavale kohale varusid ja ka tangitõrje-relvi. Tangirünnaku väljawaated on aga ootamatusel suurimad, seepärast eelnev pommitamise võimalus normaalselt langeb ära.

Järgmine küsimus on, kas tangiosa jätkab pealetungi kuni 100% suuruse kaotuseni, või suurte kaotuste puhul ülejäänud osa pöördub tagasi. Võib julgesti oletada, et vastavalt kasvatusel, kogemusile ja moraalile juba 30%, maksimaalselt aga 80% kaotuse puhul ülejäänud tangid tõmbuvad tagasi. Nende taandumine võib aga väga kaotusrikas olla, sest ta teostub ju osalt mõjuvult piirkonnas, kuna aga tõrjerelvade meeskonnad pealegi võivad, olles vähemas ohus, lasta paremini.

Arvestades toodud 3 tt-suurtükki ja 6 tt-kuulipildujat, peaks pataljonile üldiselt olema küllaldane. Sõjas see tangitõrje-rühm peaks alati olema väeosa juures, olles seega pataljoniga tihedasti seotud. Rahuajal näib, parema väljaõppe eesmärgil, otstarbekam olevat väeosa tt-relvi ühendada ühiseks rügemendi tangitõrje-kompaniks, kuna ohvitseride ja allohvitseride väljaõppe edukas edasiarendamine rühmas on peagu võimatu.

Tt-kuulipildujaid ei ole otstarbekohane jaotada laskurkompanite vahel, vaid need tulevad jätta tangitõrje-rühma ülema käsutusse. Tt-kuulipilduja (+ 1 püstolkuulipilduja) toimkonda jätkub 3—4 mehest. 2 tt-kuulipildujat moodustavad jao. Rühma-ülemal on siis 3 suurtükki, ja 3 kuulipildujajagu, kokku 6 üksust, mis pole liiga palju.

Pioneeride tegevust ja tangimiine tuleb hinnata eriti kõrgelt. 5 kg raskune miin kindlasti purustab iga ülesõitva tangi (v. a. üliraske) lüliliku, tehes ta liikumisvõimetuks. 1 pioneer võib tunnis kohale asetada ja moondada vähemalt 6 miini, seega 30-meheline pionerrühm ümmarguselt 200 miini. Osa ööst läheb küll kaotsi liikumise ja miin-

nide kohaletoimetamise peale, kuid ülejääva 4—5 töötunni vältel pionerrühm jõuab kohale asetada siiski 800—1000 miini. Tankide lülikute laius on 25—35 sm, omades kokku 50—70 sm miinide purustavale mõjule alluvat laiust. Kindel tangitõke peaks seepärast omama jooksvat meetrit 2 miini. Nad tuleks asetada loomulikult mitte ühte ritta ühtlaste vahedega, vaid mitmesse, näiteks 10 ritta ebakorrapäraste kuni 5 m vahedega. Ka hõredamad miiniväljad võivad tuua vastasele suuri kaotusi ja teda seega sundida pöörama tagasi. Pionerrühm võib isegi ainsa lühikese suveöö vältel kuni 500 m laiust rinnet tõkestada tankide vastu täielikult või sellest suuremat lõiku osaliselt. Pionerrühma aegajaline juurdeandmine jalaväepataljonile on vajalik, mitte kehtvalt. Seetõttu langeb ära nõudmine alatise pataljoni-pionerrühma järgi. Otstarbekam on moodustada rügemendis ühine pionerkompani. Veel õigem näib olevat diviisi pionerpataljoni teha nii tugevaks, et ta võiks anda 3 jalaväerügemendile à 1 pionerkompani ja et veel üle jääks vähemalt 1 pionerkompani. Tugev pionerpataljon diviisis on palju parem kui eraldatud rühmad või koguni jaod jalaväe väikeste üksuste juures. See on eriti maksev lühikese teenistuse ajaga osades ja sõjaajal.

Positsioonisõjas on ka kraavide valmistamisel tangitõketeks teatavaid edutõotavaid väljavaateid. Moodsad kerged ja keskmised tangid ronivad napilt 1 m ja on 3—5 m pikad. Seega näiteks kraav sügavusega 1,5 m, laiusega 2,5 m ja järskude kallastega, on küllaldaseks tõkkeks neile.

Võib-olla oleks kestvamal viibimisel samal positsioonil õige lahingepostide joont muuta tangikindlaks kraaviks. Järgmised tangikindlad kraavid võiksid olla peavastupanu-positsiooni ees nii, et tõrjerelvad võiksid neid flankeerivalt tulistada.

Vajalike kaevetööde jaoks pionerosade juurdeandmine pole vajalik. Väeosad teeksid need tööd ise, sest positsioonisõjas on selleks aega külluses.

Prægusajal pole mõeldav lahingeposte saata kaugemale kui 500 m ettepoole peavastupanu-positsiooni. Tangitõrje-suurtükke ei anta neile kunagi juurde, kuna tangitõrje-kuulipildujaid üsna vähesel arvul. Enamik tangitõrje-relvi asuvad peavastupanu joonel või selle taga ja võivad sealt teetseda paremal juhul 1000 m kaugusele.

Endastmõistetavalt peavad ka lahingueelpostid olema tankide vastu kindlustatud ja seepärast nad ei või asuda kaugemal

kui 500 m eespool peavastupanu joont. Eri-listel juhtudel, kus on vajalik lahingueelposte kaugemale ette saata, peab neile võimalikult juurde andma tangitõrje-kuulipildujaid. Kas selgi juhul patül oma osi ja tt-kuulipildujaid pärast vastase tangikallaltungi veel näeb, on väga küsitav. Ainult erilisel soodus maastik (laiad veekogud, sood, mäed) või suured pionertõõd ja miiniväljad võivad eraldi asuvatele lahingueelpostidele pakkuda kaitset tangirünnakute vastu.

Ka meie (sakslaste) armastatud viivituslahingut pole nii kerge teostada tankide vastu. Pataljon võib vajaliku arvu tt-relvade omamisel küll visalt kaitsta 1000 m laiust rinnet, kuid mitte kaks või kolm korda laiemat rinnet viivituslahingu põhimõtetel. Vastase tangid murravad hõredast kaitsest läbi. Seejuures laskuroside lahtikiskumine oma 6 km liikumiskiiruse juures on võimatu nendest vähemalt kaks korda kiiremate tankide vastu. Viivituskaitsel võitlev osa hävitatakse, kui ta ei saa oma kaitselõigu suuremale laiusele vastavalt rohkem tangitõrje-relvi. Juhul, kui aga laskuripataljoni kõvendada 1 tangitõrje-kompani ja 1 pionerkompani võrra, siis võib ta viivitades kaitsta rinnet kuni 3 km. Kuna aga viivituslahingus suured lõigud on tavalsed, siis see lahinguviis ilma tangitõrje küllaldase kõvendamiseta on ohtlik unistus.

Mõnede lõikude kõvendamiseks ei või teistelt osadelt tt-relvi ära võtta. Seepärast on vajalikud tt-osade ja pioneride erikoondised.

Neid erikoondisi teatavatel juhtudel võiks rakendada ka iseseisvale lahtiste tiibade tõkestamisele soomusosade kallaltungide vastu. Seepärast on soovitatav neid moodustada juba rahuajal ja loomulikult motoriseerida. Peaks olema küllaldane iga armee (à 3 korpust) juures 1 sellise tõkestuskoondise — tõkestusbrigaadi moodustamine. Iga tõkestusbrigaad koosneks 3 tt-ja 3 pionerpataljonist. Neile tuleks lisaks vajalikud alatised luure-, side- ja tagalaüksused. Iseseisva teotsemise puhul esineb vajadus brigaadi kõvendada ka jalaväe-, raske-kuulipilduri- ja suurtükiväeüksustega, samuti lennuväega ja õhukaitses osadega.

Vajadusel kõvendada viivituskaitsel võitlevaid osi tõkestuskoondise osadega, võivad 1 diviisi 3 rügementi kõvendatult à 1 tangitõrje- ja 1 pionerpataljoniga edukalt kaitsta vähemalt korpuse lõiku. See võimaldab korpuse ülejäänud osi välja kiskuda ja neid vajadusel teisel kasutada edukalt.

Püsvkaitse puhul võib iga diviisi kõvendada tõkestusbrigaadist näit. 1 tt- ja 1 pionerkompani juurdeandmisega. Siiski näib otstarbekamana tõkestusbrigaadi osi rohkem koondatult tegevusse asetada raskuspunktis, aga mitte ühtlaselt jaotatuna tervel rindel.

Motoriseeritud tõkestuskoondis võib eriti väärtuslik olla lahtiste tiibade tõkestamisel vastase soomusjõudude sissemurrete vastu. Kesk-Euroopas tuleb 1 km peale keskmiselt 1 tee. Soomusosade kallaletungid kõigepealt teostuvad vaid piki teid. Seepärast on küllaldane tõkestada teed ja valmisolevad varud visata autodel sinna, kus on selgunud tugevam surve.

Arvestades, et tangitõrje-pataljonis on 3 kompanit ja 3 rühma samas koosseisus kui eespool vaadeldud laskuripataljoni tt-rühm,

saame tõkestusbrigaadis 81 tt-suurtükki ja 162 tt-kuulipildujat, kokku 243 tt-relva. Asetades neist teede tõkestusele 50%, kusjuures maanteid valvavad tt-suurtükid, kuna väiksemaid teid tt-kuulipildujad, võiks selline brigaad tõkestada rinde kuni 100 km. Juurdeantud 3 pionerpataljoni täiendavad tt-relvi miinidega ja igasuguste tõketega. Tõkestatud piirkonda võib vähehaaval muuta sügavamaks ja tugevamaks. Sellise teotsemise puhul jääb veel varru üle 100 tõrjerelva, mida võib kasutada vastase sissemurrete tõrjumisel ja likvideerimisel.

Kohe sõjategevuse algusel peab arvestama vastase soomusjõudude kallaletunge ja retki. Seepärast on selliste tõkestuskoondiste moodustamine piirikaitseks juba rahuajal vajalik.

K—gi.

Positsiooni- või manööversõda?

(Stellungskrieg oder Bewegungskrieg? —
„Militär-Wochenblatt“ nr. 22, 1935.)

Mida enam Maailmasõda vajub minevikku, seda kindlamal kujul kerkib mitte ainult Saksamaal, vaid üldiselt esile arvamine, et „tulevikusõda on manööversõda“. Põhjendused on enamasti õige lihtsad: „Meie ei lase tekkida positsioonisõda“, „Põletisainete muretsemise küsimus teeb võimatuks kauakestva sõja“, „Õhurelv purustab kogu sõjatõustuse“, „Ei saa nõuda rahvalt uuesti kauakestvat sõda“. Kõik see on ilus ja hea, kuid tulevikusõja iseloom ei sõltu meie soovidest ja vajadustest. Või soovis vahest 1914. a. üks sõdijatest riikidest positsioonisõda?

Miks sellest hoolimata kõigil rinnetel asuti aastaid kestvasse positsioonisõja olukorda? Üks põhjus oli teada juba suurele Moltkele kaua enne Maailmasõda: uuema aja sõtta lähevad terved rahvad küsimusega, kas olla või mitte olla; ükski rahvas ei loobu võitlusest, kuni ta evib veel vähemagi väljavaate eduks. Teine põhjus on kaitse taktikaline üleolek pealetungist (automaattulerehavad).

Need kaks põhjust on ka tänapäeval veel maksvad ja ei ole alust loota mingisugustele fantastilistele leidustele, mis võiksid vältida neid põhjusi. Peale selle osutub tarvilikuks vahend, mis takistaks kaitsja automaattulerehade tuld. Senini pole teada mingisugust füüsilist või keemilist vahen-

dit, mille tehniline areng selles suunas oleks lootustäratav. Pole automaattulerehade väljalülitamine saavutatav, siis tullakse paratamatult positsioonisõja juurde, vaatamata sellele, kas seda soovitakse või mitte!

Kindlasti ei ole positsioonisõja pahed kergesti kõrvaldatavad. Põletisainete muretsemise küsimus on oluline probleem kõigile Euroopa riikidele. Saksamaa ei ole sellel alal sugugi ebasoodsamas olukorras kui enamik teisi riike. Maa- ja mereblokaadi tõttu võib katkestada igasuguse bensiini sisseveo; kas püsib aga oletus, ette kujutada, et meie välispoliitika tulevikus samuti üles ütleb nagu 1914. a.? Ei ole see nii — jäävad kuskil lahtised piirid, millede kaudu bensiini sissevedu on teostatav. Peale selle omab Saksamaa bensooli ja kunstliku bensiini nimetamisväärset toodangut; mõlema tootmisala väljehitamine on omiette peatükk. Ühte oleme aga loodetavasti maailmasõjast õppinud, et ei ole midagi kallimat kui kaotatud sõda. Sõja kestel ei etenda rahalised kulud mingisugust otsustavat osa. Ka muidu ei tohi riigikaitse küsimustes kulude osatähtsus olla otsustav. Lõpuks olgu veel juhitud tähelepanu kasvavale puu- ja puusõegeneraatorite kasutamisele jõuvankrite juures. Viimasel ajal on tuntud töösturil A. Mannesmann'il korda läinud toota turbast midagi

puusõe taolist. Meie ei tarvitse isegi laastata metsi.

Kokku võttes tuleb tähendada, et põletisainetega varustamine ei ole lahendamatu probleem.

Kõigis riikides nõutakse tulevikus õhurelvalt vastase sõjatõustuste purustamist. Ei tule aga unustada, et kunagi nõuti ka allveelaevadelt lõputegemist vastase laevastikule. Tahtmise ja suutmise vahel avardub suur lõhe. Relvade mõju kasvamisega suureneb ka kaitse nende vastu. Ei ole ettekujutatav, et õhurelvade rünnakute tulemusena on vastase kuulipildujad ühel päeval laskemoonata; õhurelv ei ole nii siis suuteline takistama positsioonisõja tekkimist.

Rahva hingeline koormatus pole alati sõltuv sõja kestvusest; kas ei olnud üli suur see hingeline koormatus, mida prantsuse rahvas 1870. aastal 6 nädalat pärast sõja algust pidi kandma ja ka kandis? Kindlasti omavad distsiplineeritud, rahvusühtlased rahvad, nagu uus Saksamaa, tulevikus vastupanujõudu sõja igasugustele mõjutustele.

Kui 1914. a. kaitse ülekaal saavutati magasiniga varustatud vintpüssi ja kuulipilduja abil, siis kaasajal peame rikkalikult püstol-, kerge- ja raskekuulipildujatega varustatud laskuritele ka enamkordset mahasurumise jõudu vastu seadma kui seda 1914. a. võis arendada. Siiajuurde tuleb veel kaitse taktika arenemine. Veel 1918. a. oli võimalik vaenlase seisukohti kanda täpselt kaardile ja neid kavakindlalt purustada. Tänapäeval valitseb kaitseruumalas hajutamine ja moondamine. Pealetungisuurtüükivägi peab tulistama suuri pindalasi kindlaksmääratud kaevikujoonte asemel. Väljavaated sissemurdmiseks ka pärast tugevamat suurtükiväe ettevalmistustulud on väga piiratud. Igale läbi murdele seavad end vastu motoriseeritud jõud väga lühikese aja kestel.

Positsioonisõda võib loomulikult ära hoida, kuid mitte võiduka pealetungiga, vaid oma taandumisega. Kui kuskil end otsustavaks lahinguks ei korraldata, siis ei saa olla ka positsioonisõda. Kuna maa-ala kaotus samal ajal toob kaasa ka varustamiseks tähtsate tööstuste kaotamise, siis tähendaks positsioonisõja ärahoidmine taandumisega kuradi väljaajamist saadana.

On olemas siiski üks vahend, mis võimaldab vastase kuulipildujate hävitamist ja see on tank! Alates momendist, mil tangitõrje-relvi järjest suuremal arvul hakati konstrueerima ja tootma, on tangi tähtsus

langenud. Peaaegu kõik kaasaja tangid on hävitatavad tangitõrje-relvade või väljakahurite poolt. Uuemaaja diviis omab neid tangitõrje-relvi vajalisel määral.

Ainult väljakahurile vastu panna suutev suurtank võib murda positsioonisõja. Prantsusmaa läheb järjekindlalt üle oma suurtankide-laevastiku ehitamisele. Omab üks riik hulgaliselt suurtanke, siis ta võib manööversõda peale sundida ajal ja kohal, millal ja kus tema soovib. Saksamaa oli Versailles' lepingu köidikute tõttu liigagi kaua takistatud oma sõrajõudude ülesehitamises. Kui püüame manööversõjale, ja sinna poole meie püüame, siis peame omama ka võitlusvahendeid, mis seda võimaldavad.

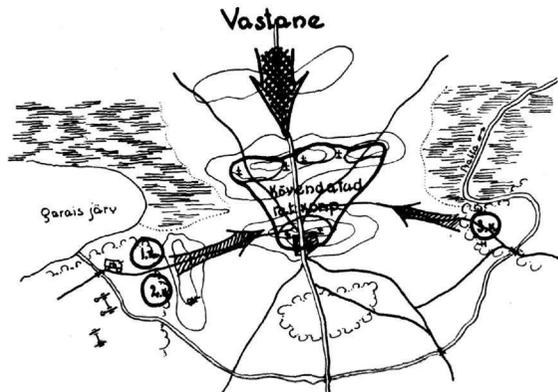
Väljakahuri-kindel 100-tonnine tank on tehniliselt võimalik; neid peab aga olema kasutuses küllaldaselt arvul. Võttes, et suurtangi 1 tonn maksab umbes sama, mis lahingulaeva 1 tonn, siis tuleme järeldusele, et 100 suurtanki lähevad maksma sama palju kui „Deutschland“ tüübiline soomuslaev; 250 suurtanki maksavad sama, mis üks lahingulaev. Riik, kes on suuteline ehitama soomus- ja lahingulaevu, võib ehitada ka sadasid suurtanke.

Kui tahame positsioonisõjast hoiduda, siis võib olla ainult üks hüüdlause: „Suurtangid rindele“.

LÄTLI.

„MILITARIS APSKATS“ nr. 7 — 1935.

Eesti kaitseväe major Müllerstein: Liikuv kaitse. Autor, arutlenud liikuva kaitse organiseerimise üldisi põhimõtteid, tuleb otsusele, et see kaitseviis peab tuginema peamiselt varude jõulistele vastulööki-tele. Toodud väidete illustreerimiseks autor toob konkreetse näite, mis kokkuvõttes on järgmine (vt. skeem 1.):

Siniste I/16. rüg., kõvendatuna 1 ratturi- kompaniga, jal. srtv. rühmaga, s-autorühmaga ja kahe kerge srtv. patareiga, tegutses eraldi operatiivsuunal, eesmärgiga katta X diviisi vasakut tiiba. Pärast kaks päeva kestnud viivituslahingute pidamist ning taandumist pataljon jõudis Beksi rajooni, olles end suutnud vastasest (umbes 1 jal. rüg.) lahti kiskuda. Patül, hinnanud olukorda, eriti aga soodsat maastikku, otsustab üle minna liikuvale kaitsele, et see suunas tegutsevat vastast lõplikult lüüa. Selleks patül jagab oma jõud siduv- ja löögigrupiks, nii kui see on näidatud skeemil 1.

Siduvgrupp peab: 1) sundima vastast hargnema lahingukorda ning sundima organiseerima kavakindlat kallaletungi, 2) pärast seda taanduma, katkestamata vastasega kontakti, Beksi jõe, kus 3) organiseeruma püsivaks kaitseks.

Löögigrupp peab valmis olema sissetunginud vastase hävitamiseks löögiga mõlemale tiivale.

Kapten Sapratnieks: Jalgratturüksuste kasutamisest tulevikus. Maailmasõjas, ja osalt ka enne seda, jalgratturüksusi kasutati peamiselt koostöök ratsaväega, kus esimesed, tegutsedes teede vahetus läheduses, sidusid vastase jalaväge rindelt, löid soodsaid võimalusi viimastele vastase jalaväe ründamiseks tiibadele. Nüüd, tänu moodsale relvastusele ja ratsarünnakute edu küsitavusele, ratsavägi ei vaja jalgratturoside abi võitluses vastase jalaväega. Kaasajal, ja ka lähemas tulevikus on otstarbekam kasutada jalgratturosi ülesannete täitmiseks, kus otsustavat tähtsust omab operatiivne liikuvus ja liikumise müratus, kusjuures jalgratturid võivad teha seda nii iseseisvalt, kui ka tihedas koostöös jala-, ratsa ja soomusosadega (resp. mot-meh üksustega). Neist tähtsamad on luure, julgestus ja liikuvate varude ülesannete täitmine.

Et kindlustada täielikku iseseisvust ja oma võimete põhjalikku ärakasutamist, jalgratturite üksuste koosseisu peab kuuluma mõned mootorrattad — sideteenistuseks, laskemoona juurdeveoks ja sanitaarilisteks vajadusteks. Ka kuulipildujate asetamine mootorratastele on soovitatav.

Kaptenleitnant T. Goldinš: Kas Läti territooriumi kaitseks on vajalik ehitada püsivkindlustusi. Väikese territooriumiga riik ei tohi kaotada sõja algades suuri maa-alasid. Et seda tagada, selleks tuleb katteosade vastupanuvõimet

tõsta püsivkindlustustega. Ekslik on vaade, et suudame oma piirikindlustustöid läbi viia vaid poliitilise pinevuse perioodil, ka siis kui me kasutaksime laialdasel määral era-tööjõudu. Peame oma territooriumi kindlustamisele asuma juba rahuajal. Millisel kujul ja määral? Arusaadav, et meie piiratud ressursid ei võimalda meil pimesi järgneda suurriikide eeskujudele. Peame otsima teisi, odavamaid teid.

Meie oludes kinnisel maastikul fortifikatsioonilised ehitised ei pea olema kuigi tõhusad, sest vastane ei saa siin maastiku-liste raskuste tõttu kasutada võimsaid tehnilisi vahendeid. Peale selle ka maastiku omadused ei võimalda igale poole püsivkindlustuslike ehitiste rajamist; nii näiteks, soisel maastikul on maa-aluste ehitiste rajamine võimatu. Soid on aga meil väga palju. Seepärast sellistes rajoonides võime läbi ajada poolpermanent ehitistega või isegi välitüüpi kindlustustega, milliste ehitamise algust võime edasi lükata poliitilise pinevuse perioodini.

Seevastu heade ühendusteedega läbistatud lahtiseid alasid suudame edukalt kaitsta vaid siis, kui oleme sinna juba rahuajal püstitanud kindlustusi, mis nõuavad vastasel suurekaliibrilise suurtükiväe (220 mm) tarvitusele võtmist. Selleks: 1) tuleb tähtsamaid operatiivseid suundi esmajärjekorras kindlustada üksikute raudbetoon- või soomuskulipildujate pesade ehitamisega; 2) aegajalt viimaseid täiendades, juurde ehitades ja tugevdades suurtükkidega, raudbetoon VP-dega jne., loome endile tõhusaid vastupanusõlmi, millised moodustavad luustiku sõjaaegsetele kindlustustöödele, milleks: a) juba rahuajal tuleb välja luurata ja ette valmistada kaevikute, ühenduskraavide ja tõkestustööde läbiviimist; b) kõige laialdasemalt läbi viia kindlustatavates rajoonides kui ka muude sõjalise tähtsusega esemetes juures moondamistöid taimestiku kaasaabil, kasutades selleks ära peamiselt iga aasta korraldatavaid metsaistutamise päevi.

Kui rahuajal ehitatud kindlustuste asukoht ei ühtu sõjaväe rahuaegse dislokatsiooniga, siis võib nende hooldamist usaldada kaitseliidule, piirivalvele või politseile. Maa-pealseid ehitisi tuleb rahuajal moondada barak-ehitiste üleehitamiseks, kuna maa-aluste tööde sissekäigud tuleb mullaga sulgeda.

SOOME.

„SOTILASHALLINNOLLINEN AIKAKAUS-LEHTI“ nr. 10 .

Mjr. M. Oinonen. „Sanitaartenistus — välitööd“ (pioneeritehnilisi vaatekohti).

Sanitaartenistus moodustab kaasajal sõjapidamises valdava osa hooldamisteenistusest (haavatute evakueerimine, liiklemise korraldamine, liiklusabinõude jaotus jne.). Autor väidab, et sanitaartenistus ühenduses hooldamisteenistusega manööversõja oludes on neil saanud juba kindla kaju, ka sanitaarabinõude alal on juba lahendus olemas. Mis puutub aga positsioonisõjasse, siis ei ole siin jõutud veel läbi viia põhjalikke katseid.

Positsioonisõjas sanitaartenistuse korraldamisse kuulub palju pioneeritehnilisi küsimusi, nagu:

- 1) eri ravitsemispunktidele tarvisminevate hoonete sisseseade ehitamine, suurus ja arv;
- 2) nende ravitsemispunktide paigutus kaitsesõjakohtadele ja
- 3) sanitaartenistuse organisatsioon ja läbiviimine neis oludes. Siia liitub lähedalt haavatute vedu, evakueerimine ja haigeveokite asukohad jne.

Edasi autor selgitab kaitselahingu iseloomu ja sanitaartenistuse korraldamist kaitselahingus.

Kol.-ltm. J. Stahlström. „Majanduse korraldamine taktikalises üksuses.“

—r.

N.-VENE.

„VOJENNO SANITARNOJE DJELO“ Nr. 8 — 1935.

Sõduri energiakuulu mitmesugustel töötoimustel eriväeliikides.

Autor väidab, et kirjanduses leidub õige vähe uuemaid andmeid sõduri energiakuulu, kuna needki, millised olemas, ei vasta enam täiesti tõsioludele. Sest nüüdisaegne sõjatehnika areng on põhjustanud sõduri energiakuulu osalise muutuse.

Väeosa arst oma igapäevases töös vajab sageli andmeid sõduri energiakuulu mitmesugusel töötoimusel, ratsionaalsema töökorra organiseerimisel ja toitlustamisel, vastavalt sõduri töökoormusest tingitud energiakuulule, eriti intensiivsemal õppeolukorral ja õppeperioodidel.

Käesoleva artikli ülesandeks on selgitada sõduri päevase energiakuulu küsimust, eriväeliikides ja mitmesugustel töötoimustel.

tel. Autor mainib, et järgnevad andmed on saadud süstemaatiliste ja täpsete uurimuste tulemusist, tähendab, et kõik uurimused viidi läbi Duglas-Galjeni meetodil ja üksikasjalisel fotokronomeetrimisel sõduri tööpäeva kestel. Sealjuures vaadeldi-uuriti ligi 70 peamist töötoimust; jala-, ratsa-, kahuri-, auto-tankide, lennu- ja veealustes väeosades.

Allpool on toodud mitmesugused töötoimused ühes sellele vastava energiakuuluga ühe minuti vältel suures kaloris ühe isiku kohta:

Tangi juhtimine (mitmes. kiirusel) 2,33; ratsa õppesõit maneežis 4,74; ratsasõit rännak-sammul 4,35; ratsasõit traavi 6,21; ratsasõit galloppi 8,09; kraavikaevamine 8,10; isiklik tervishoid 2,30; kahuri moondamine 10,69; kahuri rakendamise 5,14; mars 5,32; pukus, pikali 1,45; puhkus, seistes 1,85; puhkus, istuli 1,60; starteri läbivaatus ja remont 3,15; küünalde puhastus ja läbipesemine 2,37; käigukasti ja pidurite remontimine 3,60; sulgude (klaapan) reguleerimine 2,75; riietus ja lahtiriietus 2,30; kuulikastide tassimine 6,28; jõumasina käitlemine ja ettevalmistus 5,18; piduri seadistamine 5,25; mootori määrimine 2,68; roomamine 27,39; takistuste ületamine 24,50; toitlustamine (isikl.) söömine 1,65; lennud 2,564; elektriiku töö veealusel paadil merel liikumisel 5,13; akkumulaatorite täitmine 4,67; töö periskoobi juures attakeerimisel 2,90; tsilindrite reguleerimine 2,82; püssi lahtivõtmine ja puhastamine 2,65; kuulipilduja lahtivõtmine ja puhastamine 2,80; püssivõtted seisul 3,80; püssivõtted lamades 2,75; püssivõtted põlvel 3,15; magamine 1,50; autos istudes, sõidul 1,86; kehalsed harjut., võimlemine 4,60; kõnd keskm. kiirusel 4,20; tangi puhastamine 2,80; mootori puhastamine 2,42; kahuri puhastamine 3,74; hobuse puhastamine 4,54; rakmete puhastamine 3,56; klassitunnid 1,85; täägivõitlus 24,50.

Nende andmete alusel ja üksikasjalikul fotokronomeetrimisel arvutati energiakuulu ööpäeva kestel, nagu see nähtub järgmisest tabelist:

Tabel 1.

Väeosa liik	Väeosa õppetöid	Uuritud inim-päevade arv	Energiakuulu keskm. ööpäeva vältel suurtes kaloris ühe sõduri kohta
Jalaväes . . .	Talvise õppeperioodi lõpp ja laagri algus	46	3175
Allveelaevades	Merele minekul . . .	16	3288
Suurt. koolis . . .	Kooli olukorras ja välilõppele minekul	42	3241
Lennuväe osis	Laagriperioodil . . .	83	3000
Auto-tankides . . .	„	89	3035

Väärrib tähelepanu, et energiakuulu sõduri eriväeliikide järgi on ligikorda võrdne. See on seletatav peamiselt sellega, et

mehhaniseerimine omandab esikoha kõigis väeliikides, kaotades seega suuremad kõikumisvahed energiakulus. Muidugi mitmesuguseil õppeperioodidel ja mooduseil nagu rännak ja lahinguline väljaõpe jalaväes, vajavad eriliselt suurt energiakulu. Väeosa arst toodud tabelite najal võib arvutada energiakulu ööpäeva kestel oma väeosa sõdureil, selleks on vaja ainult kindlaks määrata aeg, mis sõdurid kulutavad üksikutele õppe- või töötoimustel fotokronomeetrika abil.

Fotokronomeetrika andmeil koostatakse tabel, kus märgitakse aeg minutites, kulutatult igale töötoimusele ja kulutatud energiahulk 1 minuti vältel (artikli alguses toodud andmete alusel):

Tabel 2.

Töö-toimuste nimetus	Kulutatud minutite arv	Energiakulu ühe min. vältel suures kal.	Energiahulk
Magamine	506	1,30	657,80
Isiklik tervishoid	37	2,30	85,10
Kehalised harjut. (võiml.)	14	4,60	64,40
Toidu ootus	39	1,60	62,40
Sõimine	43	1,65	70,95
Rivistumine	13	1,85	24,05
Ettevalmistamine lendud.	49	1,85	90,65
Lennud	55	2,56	140,80
Töötoimus materjalosad.	82	2,42	198,44
Märgilaskimine kõhuli	5	2,75	13,75
Ettevalmistus	98	1,85	181,30
Õppused väljaspool klassiruumi	118	1,85	218,30
Kõnd	198	4,20	231,60
Puhkus pikali	32	1,45	46,40
„ istuli	62	1,60	120,20
„ seistes	89	1,85	164,79
Kokku	1440	—	2979,93

Eeltoodud tabelist nähtub, et energiakulu sõduril on ööpäeva kestel mainitud töötoimustel 2980 s. kal., seega on kerge arvutada päevast toidunormi rohkust ja kvaliteeti, mis katab sõduri energiakulu vastaval tegutsemisel ja õppeperioodil. Mainitud andmete alusel ja nende eeskujul kujunevad arvilised toidunormid energiakulu suhtes järgmiseks:

- a) energiakulu 2980 s. kal.
- b) 10% seedimatuse arvele 298 „
- c) 10% kulinaarsele toitainete töötlemisele, toidu jäägiks ja jätisteks 298 „

Kokku: 3576 s. kal.

Kui arvestada ülaltoodud andmeid, millised näivad väga tõelised, siis peab sõ-

duri toidunorm sisaldama vähemalt 3576 s. kal.

Käesolevas artiklis toodud andmete alusel võib väeosa arst ja iga teine asjast huvitatu kaunis täpselt arvutada oma väeosa sõduri päevast energiakulu mitmesuguseil töötoimustel vastavalt õppeperioodidel, reguleerida töökoormust ja vastavalt sellele toitlustamist.

A. K.

PRANTSUSMAA.

„LA REVUE D'INFANTRIE” nr. 514 —
1. juulist 1935.

Kuningas Albert I ja Belgia jalavägi. (Kindral Weygand).

Kokkuvõtte referaadist, mis peetud kindral Weygandilt 1. mail 1935. a. Brüsselis. Referent põhjendatult ja ilusasti sõnastatult kujutab kuningas Albert I-est prantslaste liitlasena Maailmasõjas, Belgia armee ülemjuhatajana ja inimesena. Kuninga isik äratub austamist ja imetlemist. Albert on Bayardi, selle XVI sajandist „hirmutundetult ja laitmatu rüütli“ (*Chevalier sans peur et sans reproche*) taassünd XX sajandi poliitikas ja lahinguväljal.

Jalavägi on tähtsaimaks väelijaks igas sõjaväes, kuid eriti selgesti jalaväe tähtsus tuleb esile väikese riigi sõjaväes, kus materjalsed võimalused on piiratud mitmekesiste väeliikide relvastamise ja varustamise alal. Analüüsides Belgia jalaväe tegevust raskest taandumislahingutes 1914. a., leiab kindral Weygand selles kõrge moraal ja tegevusoskuse väljendusi. Jalaväe võitlusvõime on eriti sõltuv tema juhtide võitlustahtest. Belgia jalaväe juhtkond, võttes eeskujuks sangarliku kuninga Albert I, olevat 1914. a. lahingutes seisnud väga kõrgel.

Suurtükiväe-jalaväe koostööst. Jalaväerügemendi saatesuurtükivägi (Kindral Challéat).

Autori definitsiooni kohaselt jalaväerügemendi saatesuurtükivägi, või lihtsamalt, — jalaväerügemendi suurtükivägi, on selline suurtükivägi, mis alaliselt või ajutiselt rügüli käsutada ja liigub jalaväega märgist märgini, järgnedes jalaväeosadele alla 1000 meetrilisel distantsil. Arvestades otsetoetuse — suurükiväetule harilikku hili-nemist, jalaväerügemendi suurtükivägi asendab seda ajutiselt ning likvideerib ootamatud vajadused suurtükiväe tule järgi pealetungil, näiteks tankide vastulööki. (Meie LE kohaselt vastab enam-vähem kasutus-suurtükiväe mõistele. Ke.) Autor selgitab pikemalt tangitõrje ja jalaväerüge-

mendi suurtükiväe materjalosa küsimusi. Harilik 75 mm kahur nii konstruksioonilt (nähtav, suur kaal — 1200 kg) kui ballistilistelt omadustelt ei ole küllaldaselt kohane täitma jalaväerügemendi suurtükiväe ülesandeid. Vastava kahuritüübi leiutamiseni teda tulevat kasutada, kuid andes talle juurde 37 mm ja 47 mm kahureid ja suure algkiirusega automaatrelvi ning püsse võitluseks, peamiselt tankide vastu.

Tangid ja statistika (kol.-ltn. Perré ja kpt. Le Gouest). Huvitav uurimus tankide kasutamisest Maailmasõjas selleks, et lähemalt defineerida seda uut relva ja enamvähem mõista tema arengut tulevikus. Statistilised andmed on koostatud Prantsuse sõjaväe kohta Maailmasõjas. Tankide muretsemine tegi alul suuri raskusi. Kaks Prantsuse suuremat relvatehast Schneider ja St.-Chamond, kes said tellimised tankidele juba 1916 a. esimestel kuudel ja pidid andma armeele augustiks 1916 tanke — esimene 100, teine 95 septembriks, esimene 100, teine 80 jne. arvestusega, et detsembri lõpul 1916 Schneider annaks 400 ja St.-Chamond 310 — ei suutnud tellimisi täita. Detsembri lõpul 1916. a. andis Schneider vaid kokku 8 tanki, kuna St.-Chamondi tehastest ilmusid esimesed 48 tanki alles aprillis 1917 ja tellimised täies ulatuses ei leidnudki täitmist. Selle põhjuseks olid vastavate sisseseadete puudumine tehastes, materjali hankimise raskused ja konstruktiivsed muudatused tankide ehitamise ajal. Huvitav on ära märkida esimeste tankide suurearvuline väljalangevus. kõlbmatuksmuutumine: 1. apr. 1918. a. oli armee tehastelt vastu võtnud juba 655 tanki, kuid neist kolmes lahingus (rännak 16. apr. 1917, *Moulin de Lafant* 5—6. mai 1917, *Malmaisoni* lahing 23.—25. okt. 1917) oli välja langenud 188 tanki. Tankide suurearvulise kõlbmatuks muutuvuse põhjuseks peale vastase tule oli tagavaraosade puudumine.

Tankide isal kindral Estienne'il tekkis kergete tankide valmistamise idee juulis 1916. a. Tööstur Renault haaras ideest kinni. Esimene tellimine kergetele tankidele „Renault F. T.“ 150 tükki anti märtsis 1917 ja teine 1000 tükkile mais 1917; hilisemad tellimised anti alles juunis-juulis 1918. Novembriks 1918. a. oli tellitud „Renault F. T.“ 4.635, valmistatud 3.177 ja formeeritud 27 pataljoniks à 72 tanki 1.944 tanki. Seega kerged tangid kujunesid Maailmasõja lõpuks suureks lahinguteguriks.

Autorid annavad vastavas tabelis ülevaate tankide kaotuste kohta. Toome tabelist mõningaid näiteid. Lahingus 16. apr.

1917 Craonne'i ja Aisne'i vahel (seda lahingut loetakse tankide kasutamise mõttes kõige ebataktilisemaks, selline tankide kasutamine, kus tangid oma suurtükiväe toetuseta, kolonnides kitsal rindel viisati vaenlasele, ei tohtivat enam korduda): lahingusse saadeti 132 Schneideri (S) tanki 4 km rindel, neist vastase suurtükitulega hävitati 57 ehk 41,3%; meeskonnast — surnuid 34, haavatuid 109, kadunud 37, kokku 180 ehk 15%.

Lahingus 5., 6. mail 1917 Moulin de Laffaux juures võttis lahingust osa 19 S ja 12 SC (St.-Chamond), rinne 3 km, kaotusi suurtükitulest 1, ehk 3,2%. Lahingutes 18.—27. juulini 1918 vastupealetungidel Château-Thierry sopi likvideerimiseks võttis osa 185 S, 190 SC, 585 R (Renault), rinne 26 km, kaotusi tankides suurtükitulest 137, jalaväe käsirelvilt 3, kokku 140 ehk 37,3%; kaotusi inimestes 729 ehk 17,2%.

Üldse tabelist nähtub, et prantslastelt saadeti lahingutesse kogu sõja kestel 4.356 tanki, rännakrinded olid 0,5—27 km, kaotusi tankides srt.tulest 657, miiniväljadest 16, jalaväe käsirelvadest 4, tegevuskõlbmatuks muutunud teadmatuil põhjusil 71, kokku 748 ehk 17,2%; kaotusi meeskonnas 2.903 ehk 13,2%. Tabeli analüüs lubab teha mõningaid järeldusi:

1. Tankide suurearvuline ja ilma oma suurtükiväe toetuseta lahingusse saatmine muutus tankidele katastroofiliseks.

2. Tangilöögid väikesearvulises koosseisus õnnestusid, eriti koos oma suurtükiväe tuletoetusega.

3. Tankide kaotuste keskmine protsent (17,2) on suur.

4. Tankidele kõige suuremaks vaenlaseks oli vastase suurtük (88%), kuna jalavägi oma käsirelvadega osutus tankide vastu täiesti võimetuks; kaotusi miinidest oli umbes 2%.

Kaotused inimestes olid umbes võrdsed kaotustele jalaväes.

Sõjaaajakirjanduse ülevaate osa on lehekülgede arvult viimasel aastal tugevasti tõusnud. Käesolevas numbris võtab oma alla tervelt kolmandiku raamatust (188—124=64 lehek.). Saksa ja Itaalia sõjakirjandusest on refereeritud strateegilise sisuga artikleid, kuna Inglise sõjakirjandusest on refereeritud artikleid, mis käsivad tankide materjalosa ja tangitõrjet. Huvitav on tähendada, et inglaste artiklid tankide materjali ja taktika kohta põhjenevad enamikus 1928. aasta andmetel, seega tankide tänapäevale võivad pakkuda huvi ainult selle ala evolutsiooni jälgimise seisundist.

Ke. —

POOLA.

„**BELLONA**“, juuni 1935 a.

1. Rtm. dipl. H. Z. Dzieszlewski. Komarowist — Rawa-Ruskani. Ülevaatlik pilt sellest operatsioonist. Teatavasti Maailmasõja algades keskriikide plaan oli sakslaste löögiga Ida-Preisimaalt Sedletsi peale ja Austria-Ungari vägede pealetungiga Galiitsia kirdeosast Bresti suunas eraldada tolleaegne Poolamaa ühes seal opereerivate vastase jõududega muust Venemaast. Selle plaani täitmisele oli mõeldud asuda aga ainult pärast otsustava võidu saavutamist liitlaste üle läänendel. Senikaua pidi aga Ida-Preisimaal opereeriv 8. saksa armee tõkestama seal venelaste edasiliikumist, kuna samal ajal Galiitsias samasisulist ülesannet pidid täitma austerlased. Sakslased olid võtnud asja vääriiva tõsidusega ja juba rahuajal korraldanud maastikku kaitseks; austerlaste juures seevastu ei olnud defensiivse tegevuse mõte kuigi populaarne ja nad unistasid kallaletungist, enne kui venelased suudavad teostada vägede mobilisatsiooni ja koonduda piirile. Seega siis keskriikide sõjaplaanid idarindel olid paberil küll kooskõlastatud, kuid sõja algades igauks neist asus teotsema oma heaksarvamise järgi. Austerlaste juures see lahkeli andis enast varstigi tunda: nende pealetung põhja suunas, mis alul oli võidukas (Krasnik, Komarov) ei saanud areneda venelaste lõpliku purustamiseni selles rindeosas, kuna pealetungiva grupi parem tiib ei olnud küllalt hästi julgestatud idapoolt (3. armee Zbrucz'i jõe joonel). Venelaste pealetung siin arenes hoogsasti ja köitis kindr. Conradi tähelepanu seevõrra, et ta otsustas kiire korras lõpetada lahingu Komarovi all ja suunata seal opereerivad väed (4. armee) Lvovi piirkonda — eesmärgiga anda siin venelastele otsustava lahingu. Vahepeal olid aga venelased saavutanud selles rajoonis uusi võite ja hoogsasti edasi tunginud lääne suunas, mispärast kindr. Conradil olude sunnil tuli loobuda sellest oma plaanist ja tõmmata väed tagasi üle Sani jõe. Seega siis austria väejuhatuse operatiivsed kavatsused, mis teoreetiliselt näisid hästi sobivat, tegelikus elus luhtusid täiesti. Selle nurjumise põhjusteks autori arvates on: liialt suur doktrinäärsus operatsiooni plaanide koostamisel ja nende kõhklev täideviimine, täpsete kalkulatsioonide puudus ja vähene oskus kasutada olevaid abinõusid ajas ja ruumis. Peale selle austerlastel tuli ette tähtsamaid eksimusi sõjapidamise põ-

hireeglite vastu, kusjuures nad lasksid silmist, et: a) sõda peab olema juba rahuajal täpselt ning üksikasjalikult ette valmistatud, eriti mis puutub strateegiliste plaanide kokkukõlastamisse liitlaste vahel ja sõjateatrite tehnilisse ettevalmistamisse; b) esialgses vägede hargnemise ja gruppeerimise kavast tehtud vead mõnikord ei lase ennast parandada terve sõja vältel; d) on eksitus põhjendada strateegilisi ja operatiivseid kavatsusi ainuüksi pealetungil, vaid täitjale peab jätama täieline vabadus antud ülesande raamides valida üks või teine teotsemisviis isegi niisugustel juhtudel, kui see ei peaks kasuks tulema juhi enda reputatsioonile. Strateegilise ja operatiivse mõtte areng venelaste juures paistab autorile veidi teistsuguses valguses. Ümberkorraldamise puhul polnud venelaste strateegiline plaan 1914. a. sõja alguseks veel lõplikult välja kujunenud, kuid vägede hargnemine ja ülesanded armeele olid siiski üldjoontes juba kindlaks määratud ja nende alusel igatahes oli võimalik sõjategevust alustada. Ebaedu lahingutes Krasniku ja Komarovi all mõjus vene väejuhatusele seevõrra masendavalt, et ta otsustas loobuda „marsist Berliini“ ja jõud, millised selleks otstarbeks olid koondatud Varssavi piirkonda, suunata abiks austerlastelt lüüasaanud osadele (4. ja 5. armee), missugused olid juba tagasi tõmbumas tsaaririigi sisemusse. Vahepeal aga Volõöniast läänesuunas teotsevad väed (3. armee) olid hoogsasti edasi tunginud ja vallutanud Lvovi. See fakt annab esimeste kaotatud lahingute mulje all kõhkleva lõnnud vene „stavka'le“ uuesti julguse tagasi ja seal hakatakse juba kaaluma küsimust, kuid taanduvat austerlaste „Krasniku“ armeed lõksu püüda ning hävitada. Selleks antud korraldused ei saavuta aga eesmärki; raskelt ja kohmakalt edasi nihkudes ning igal sammul jämedaid vigu tehes läheb vene armeedel küll korda Rava-Ruska juures taanduvaid austerlasti peatuma sundida ning lahingusse kiskuda, kuid nende tõmbumist Sani jõe taha ei jaksa nad ometi takistada. Seega siis esimene paar kuud sõjategevust ei andnud ühelegi vastastest otsustavat edu ning üksteise elavate jõudude hävitamist, kuigi üldise saamatuse foonil mõned väekoondised või armeed (austerlaste 4-as ja vene 3-as armee) võitlesid kangelaslikult ja nende juhid näitasid üles küllaldasel määral algatusvõimet, talenti ja juhtimisõskust ühes julgusega võtta oma peale vastutus antud käskude ja korralduste tulemuste eest. Suurem osa kõrgemate astmete juhte mõlemalt vas-

taspoolelt ilmutas aga koguni vähe oskust juhtida lahinguväljal väekorpusi, armeesid ja teisi suuremaid väekoondisi, mistõttu sõjategevus 1914. a. Galiitsias jätabki mingi omapäraselt segase mulje. 2. — Major dipl. B. Ciazynski. Liikuvkaitse saksa vaadete järgi. Vastavate saksa eeskirjade analüüs sellest vaatepunktist. Maailmasõja kogemused olevat näidanud sakslastele, et liikuvkaitse teostamise alal nad ei olnud küllaldaselt ette valmistatud; seepärast sõja lõppedes nad olevat kohe asunud selle pahe kõrvaldamisele, pöörates senisest suuremat tähelepanu väljaõppele liikuvkaitse alal. Seda olevat juba selgesti märgata nende lahingueeskirjas „Führung und Gefecht der Verbundenen Waffen“, milline pandi maksma esimestel aastatel pärast Maailmasõda, kuid veel enam aga just viimastel aastatel antud mitmesugustes juhistes, kus käsitletakse lahingulist ettevalmistust. „Reichswehri“ juhatus kõikjal ning iga võimaluse juures kriipsutavat alla, et ainult aktiivne tegevus viib võidule, ükskõik milline ka oleks olukord või ülesanne. Seega siis kaitseülesannete suhtes sakslaste taktikaline mõte olevat võtnud sellise suuna, et niisuguseid ülesandeid tuleb lahendada alati aktiivselt, sest — nagu ütlevat üks uuematest saksa sõjakirjanikkudest (v. Oertzen) — „kui kaitset tahetakse saavutada edu, siis peab ta arenema pealetungiks, sest kus ei tungita kallale, seal ei olevat võimalik ka teostada kaitset.“ Võrdluseks sellega ühes teises sama ajakirja artiklis (jaan.—mai 1935. a.) võetakse arutamisele N.-Venese valitsevaid vaateid liikuvkaitsele. Kirjutise autori arvamuse järgi vene lahingueeskirjad ei käsitle liikuvkaitset niisugusel kujul, nagu seda tundvat, näiteks, vastavad poola eeskirjad. Peale kaitse stabiliseerunud ehk kindlustatud rindel vene eeskirjades vaadeldakse veel kaitset laial rindel ja lahingut, mille eesmärgiks on võita aega („dzialanie opoznijače“, „Hinhaltendes Gefecht“), millised lahingviisid sisult lähenevad liikuvkaitsele. Kuid vene sõjakirjandust uurides võivat tähele panna mingit umbusaldust kaitse vastu üldse, eriti aga kaitse vastu, mis on ühendatud manöövriga. Nende küsimuste käsitlemisel sõjakirjanduses olevat märgata püüdmist leida mingisuguseid valmis retsepte ehk šabloone. Seega siis otsitakse küsimuse vormilist, mitte aga sisulist lahendamist. Olevat märkimisväärne, et vastandina pealetungi, taandumise ja ka kaitse probleemidele liikuvkaitse küsimusele vene sõjakirjanduses pööratavat võrd-

lemisi kaunis vähe tähelepanu ja antakse sellele napilt ruumi, kuigi sealjuures olevat ka märgata üksikute autorite püüdu läbi murda eeskirjades selle kohta antud surunud, kuid ühtlasi ka ebamäärastest vormidest. Autor oletab, et venelased siin ehk põhjenevad Maailmasõja kogemustel, millised on ammutatud ida-rindelt, kus tõesti ei olnud ühtegi julge manööverdamisega ühendatud kaitsejuhtu, mille põhjus peituvat kõigepealt algatusvõime puuduses vene juhtkonnas, umbusalduses naabrite vastu, et need õigel ajal abi annavad, tendentsis täita käske eeskätt vormilisest küljest, kartuses vastutuse eest või — teiste sõnadega — juhtide iseloomu nõrkuses; omajao põhjust andis selleks muidugi ka sõjaväe (end. vene) madal lahinguline ettevalmistus ja nõ. kohmakus, mis loomulikult ei soodustanud liikuvust ning kiiret teotsemist, kuigi sealjuures vene sõduril kui niisugusel ei olnud puudu loomupärasest mehisusest. Autori arvates ei tohtivat aga siiski vene sõjaväge kui lahingujõudu alahinnata. Kodusõjas tolleaegse punaarmee juhtkond olevat igatahes näidanud üles väga palju algatusvõimet ja olevat tõenäoline, et see initsiatiivi vaim ei ole kustunud ka praeguses N.-Vene sõjaväes, seda enam, et teda kultiveeritakse ka kommunisti juhtivate jõudude hulgas, kes teatavasti etendavad tähtsat osa punaväe vaimse ilme kujundamisel. — 3. San. kol. dr. T. Sokolowski. Arstiteaduse uued ülesanded ühenduses riigikaitsega. Viimaseks suureks sõjaks ei olnud arstiteadus küllaldaselt määralt ette valmistatud, eriti just, mis puutub mitmesuguste tulirelvadest sünnitatud haavade arstimisse kirurgilisel teel. Enne Maailmasõda kirurgide tähelepanu oli pööratud mõningate uute probleemide lahendamisele (Mikuliczi kool) omal alal ja mitmesuguste haavade, luumurrete ja nikastuste ravimine oli seega tõrjutud hoopis teisele plaanile. Maailmasõja algades arstikond pidi ennast kiiresti ümber orienteerima ning kohandama lahingus saadud vigastuste ravimisele. Muidugi selline muudatus nõudis suuri jõupingutusi, seda enam, et juba esimestest päevadest alates sõda esitas uusi nõudmisi mitte ainult haavatute massilise ravimise organiseerimise, vaid ka ravimisviiside suhtes. Nii, näiteks, selgus peagi, et senine meetod, kus haav — heas usus looduse tervendavale mõjule — jäeti nõ. iseenda hooleks, ei ole kohaldatav olukorras, kus haavatute hulk tõusis ennenägematult suureks, haavadesse sattus tihti mustust ja nad jäid esimese abi korras sidumata, tihti isegi ter-

veteks päevadeks. Seepärast juba 1915. a. prantsuse arstkonnas kerkis mõte kirurgiliseks vahelesegamiseks, kõrvaldades haavast lõhutud koed, mustuse ja muud võõrkehad. See ravimisviis andis häid tulemusi, arenes ning täienes sõja vältusel, olles ühtlasi tähtsaimaks alustoeks või lähtepunktiks sanitaartaktikale. Maailmasõda kujunes arstkonnale kõvaks kooliks, kust ta ammutas kogemusi laiaulatuslikuks organiseerimistöoks, massiliseks lahingutes vigastatute ravimiseks ja võitlusteks igasuguste haiguste vastu, kusjuures suuremad teened olid mitte sellel, kes sooritas hiilgavalt mingi keeruka lõikuse, vaid kellel läks korda maha suruda epideemiaid, vältida haigestumisi oma väeosas või viia miinimumini surevusprotsendi tema hoole alla usaldatud haiglas. Seega kaob tahaplaanile üksikisik ja pääseb mõjule nn. massiprintsiip. Pärast sõja lõppu erarellu tagasi minnes arstkonna huvid võtsid muidugi teise suuna. Endastmõistetavalt ei ole see soovitatav riigikaitse seisukohast, vaid tõuseb tõsiselt päevakorda küsimus, kuid hoida arstkonda sõjavalmis. Autori arvates tuleks kõigepealt juba ülikoolis alata spetsialiseerumisega erialade järgi, mis pärast koolipingilt lahkumist nõuaksid vaid lühe-aulatuslikku praktikat, enne kui asuda tööle või jälle praktika ning spetsialiseerumise raskuspunkti viia täiel määral välja koolist vastavatesse instituutidesse, haiglatesse jne. Autor pooldab siiski rohkem viimast moodust, sest et ülikoolid ei suuda anda praktikat suuremale hulgale õpilastele ja kõikidel aladel tarvilises ulatuses (kliinikute kitsus ning väike mahtuvus). Edasi soovitab autor juba rahuajal rakendada arste tööle sõjaoludele vastavalt. Nagu juba tähendatud, nõuab sõda arstkonnalt oskust organiseerida suurema hulga haavatute ja haigete ravimist, millist praktikat on võimalik saada ka rahuajal. Motoriseeritud liiklemisvahenditest, samuti ka sportlikkudel harjutustel oli 1931. a. ainult Varssavis surmasaanud 160 ja vigastatud 1.237 inimest. Varssavi ringkonnas oli samasuguseid õnnetuid juhtumeid 1929. a. 68.739 ja kogu Poolas 447.270; neist 10 protsenti kuulus raskemate liiki. Seega siis olukord näis täieliselt meenutavat sõda, seda enam veel, et ei tee ju näiteks mingit olulist vahet, kas luu on murtud mürsu killust või mootorist. Neid kaasaja tehnika ohvreid tuleks koondada massiliseks ravimiseks, rakendades sealjuures tööle eeskätt arste, kes on seotud sõjaväeteenistuse kohustega sõjakorral. Samadel alustel võiks organiseerida ka võitlust epideemiatega, kusjuu-

res selline praktiline töö tegelikus elus annaks arstidele, kes on seotud sõjaväeteenistuse kohustega, võrratult rohkem, kui teoreetilised ettekanded, vastavate eeskirjade ja sõjakirurgia käsiraamatute uurimine. 4. Major dipl. A. Karcher. Samhoro dek - Ozierna 5. VI. 1920. a. Episood poolakate võitlusist Budiennõi ratsaarmee- ga. — 5. S. Srokowski. Ida-Preisima raudteed. Sõjageograafiline kirjeldus.

Kk.

ROOTSL.

„Ny Militär Tidskrift“ 21—22 November.

Keemiline sõda — tagasivaade ja väljavaade.

Artikkel annab ülevaate gaasisõjast, nagu sakslased algasid ta 1915. a. aprillikuus kuni Maailmasõja lõpuni. Siis olid juba mõlemad pooled keemilise võitlusvahendi maksvaks tunnistanud. Õieti ei jäänud liitlasil muud ülegi, kui vastata sakslasile samasuguste abinõudega.

Oli katsetatud hulga keemiliste vahenditega — nende arvu loetakse umbes 3500-le — kuid ainult kümme neist osutus kõlvuliseks võitlusvahendina.

Keemiliste võitlusvahendite kasutamine Maailmasõjas oli juba kaunis laiaulatuslik. Aga siiski tuleb sellele vaadata vaid, nagu esimesele kobavale katsele rakendada gaase võitlusabinõuks. Ei saa seepärast arvestada Maailmasõja kogemusi mihuselt ega koguselt, kui on küsimus keemiliste võitlusvahendite kasutamisest tulevikusõjas. Tähtsat osa etendab siin nimelt keemiatööstuse seisukord tulevikusõja alguses. Igatahes on keemiatööstus pärast Maailmasõda pea-aegu kõikjal suuresti arenenud.

Esimese sõjaväsimuse ja naiivse usu mõjul, et Maailmasõda on viimaseks sõjaks, tehti ka keemiasõja saladused üldiselt tuttavaks. Sõjakogemused ja väljavaated keemiasõja suhtes on seepärast kaunis hästi tuntud. Mõne aasta puhkuse järele hakati — esialgselt küll täiesti salaja — paljudes maades uuesti sõjakeemia alal töötama ja nüüd tehakse seda ilma tähendatud asjaolu salgamatagi, kuigi sõjagaaside tarvitamine on keelatud. Tõsi küll, sellele tööle antakse avalikult gaasikaitse ilme, kuid tegelikult saab sõja puhkedes kindlasti näha hoopis midagi muud.

Edasi iseloomustab autor sõjagaase ja leiab, et vaevalt on oodata tulevikusõjas uusi gaase hoopis uute omadustega kui on need, millega juba Maailmasõjas katseta-

tud. Küll aga ei ole kahtlust, et nüüd tuntud sõjagaase täiendatakse ja parandatakse. Sellest võib järeldada, et Maailmasõja võitlusgaasid saavad uues sõjas tõhusamad, raskemad kaitsta ja arvatavasti ka raskemad ravida nüüd tuntud meetoditega. Peale selle on tõenäollik, et edaspidi tarvitatakse rohkemal määral kui oli lugu Maailmasõjas, gaasisegusid, mis raskendab kaitset.

Mis puutub gaasitamise viisidesse, siis tarvitatakse tulevikus peale muu arvatavasti kaunis suurel määral gaasimürske. Gaasipuhkemist võidakse ju katsuda vaid positsioonisõjas, seepärast võidakse liikuvast sõjas võtta tarvitusele mürske, mis on gaasiga, näiteks arsiniga laetud. Lõhke- mõju ei muutu seeläbi kuigi palju, gaasimõju aga on küllaldane selleks, et sundida tarvitama gaasitorbikuid. Kuna torbikute kandmine võib sel viisil olla vajalik pikema aja kestes, siis võib see asjaolu avaldada meeskonnale, kes ei ole vastavalt välja õpetatud, võistlusvõime suhtes õige halba mõju.

Uttest gaasitamise vahendeist nimetab autor kantavaid nõusid, millest pritsitakse gaasivedelikku maastikule, edasi, gaasimiine, gaasi levitamist mootorsõidukilt, mis võimaldab kiire gaasitamise ja viimaks gaasitamist õhust niihästi pommide kui ka vihmastamise varal.

Gaasitamise nõud, mis sarnlevad aednikupritsidele, on kahte laadi. Ühed, mida kannab mees seljas, sisaldavad umbes 25 kg gaasi, suuremad aga 50 kg ja nad on paigutatud kergele sõidukile, mida veavad inimesed või hobune.

Gaasimiinid võivad olla harilikud kontaktimiinid või ka maasse kaevatud gaasinõud, mis pannakse lõhkema elektri või süütenööri abil. Selliste miinidega tuleb rännakumaastik juba aegsasti varustada ja nad valmistavad vastasele palju tüli.

Mis puutub mootormehhaanilisse relvasse, siis leidub siin eriti ehitatud mootorsõidukeid, mis on suutelised vedama kaasa kuni 1200 kg. sõjagaasi. Pritsimine toimub surutud õhuga või ka ilma. Esimesel juhul kattub maa gaasiga umbes 50 meetri laiuses, teisel — ainult tee laiuses. Selline mootorsõiduk võib gaasitada tee 1000 kuni 2500 m. ulatuses.

Viimaks arvab autor, et eriti suurel määral tarvitatakse tulevikusõjas gaasitamiseks lennukeid, sest et see vahend on mitmes suhtes kõigist teistest sobivam. Lennukid võivad tungida kaugele vastase

seljataha ja gaasitada seal üllatuslikult kiiresti mitmekesiseid tähtsaid kohti, mis on seoses sõjavägedega ja sõjalise tegevusega. Ühtlasi võidakse gaasidepood paigutada kaugele tagalasse, kus nad ei ole vastase kahuritulele kättesaadavad.

Kui gaasitamine teostub pommide läbi, siis moodustavad gaasid 75% pommide raskusest. Võidakse kasutada seejuures ärritavaid, lämmatavaid ja söövaid gaase. Tarvitatakse ka pomme õige õhukese kestaga, ilma lõhkeaineta, mis purunevad vastu mingit kõva eset kukkudes.

Kui gaasitamine sünnib otse lennukilt, siis võivad tulla siin küsimusse niihästi kõvad kui ka vedelad sõjagaasiained. Lennukite gaasinõud mahutavad 100—600 kg gaasiainet ja nad tühjendatakse surutud õhuga või ka ilma.

Lennukid võivad gaasitamist toimides jääda väga suurde kõrgusesse. Ühes hiljuti ilmunud inglise määrustikus kõneldakse gaasitamise sellisel kõrgusel, „kust maaväed ei näe ega kuule lennukit“.

Näib nõnda olevat päris kindel, et tulevikusõjas ei jäeta kasutamata võitlusgaase, et need gaasid kannavad üldiselt sedasama laadi, mis 1918. aastal, kuid on mitmeti tõhusamad, ja et gaasitamine toimub mitte ainult maa pealt, vaid ka õhust — viimastest vahetest suuremalgi määral kui maa peal.

V ä e j u h t i m i n e s õ j a v ä l j a l .

Saksa ohvitser Adolf von Schell, kes võttis Maailmasõjast osa rühma-, kompani- ja pataljoniülemana mitmel rindel ja mitmes olukorras, on avaldanud oma kogemused ingliskeelses raamatus „Battle Leadership. Some personal Experiences of a junior officer of the German army with battle tactics and psychological reactions of troops in campaign.“ Rootsi sõjaväe ajakiri leiab, et autori lihtne, selge ja värske vaade väejuhtimisele, väejuhtimise psühholoogilistele ja tegelikele külgedele on väärt võtta lähemalt tundmaõppimisele ka Rootsis. Seepärast tahab Rootsi sõjaväe ajakiri tuua nimetatud raamatust kaunis täielikud väljavõtted, millega ta teeb algust käesolevas numbris. Kuna asi võiks huvitada meiegi lugejaid, siis toome selle väljavõtte üldjoontes.

I.

Sissejuhatuseks autor näitab, milline tähtsus on sellel, et väejuht omaks inime-

setundmist. Kõik sõjakogemused kinnitavad seda ja tulevastes sõdades peab selle tarvilikkus muutuma veelgi selgemaks, arvestades moodsa võitluse iseloomu. Varemalt võitlesid sõdurid tihedates formatsoonides oma juhi otsese mõju all, mispärast lahingu psüühiline mõju võitlejale ei olnud otsustava tähtsusega. Moodsas sõjas seevastu jäetakse üksik sõdur enam enda hooleks, kuna samal ajal on lahingu mulje muutunud üha enam masendavamaks. Võideldakse nägematu vastase vastu, võitlusvahendid on suurenenud ja tugevnenud. Seetõttu on lahingu psüühiline mõju indiviidile saanud suurema tähenduse ja väejuht peab katsuma ette näha, kuidas võib oodata, et sõdur teatavil juhtudel reageerib ja kuidas võib teda mõjutada. Võimet, õieti hinnata lahingumulje mõju sõjaväele, on aga raske omandada. See on seda raskem, kuna järeldused, mis tehakse rahuaegsetest oludest, ei saa olla mõõduandvad, sest inimene reageerib sõjas hoopis teisiti kui rahu ajal. Keegi ei saa anda näpunäiteid psühholoogiliste põhimõtete õigeks kasutamiseks sõjas. Ka autor ei julge seda teha, vaid rõhutab, kui tähtis on üksikute juhtumite uurimise läbi avardada pilku ja arusaamist sõduripsühholoogiast ja kinnitab, et väejuht, kellel puudub võime mõista oma vägede psüühi, ei saa sõjaväljal korda saata midagi suurt.

Edasi autor rõhutab, et moodsas sõjas kõrgemad juhid peavad viibima kaugel lahinguvälja taga. Sõdur näeb harva või ei kunagi oma kindralit. Järelikult on ülesanne, mõista ja psühholoogiliselt mõjutada väge, suurelt osalt langenud alamaile juhtidele, kelledele see ülesanne on peaaegu andeks.

Rahuaegse töö suhtes juhitakse tähelepanu vajadusele valmistada ette vägesid lahingu psüühilistele pingutustele. Sõdureid tuleb seepärast alati ette valmistada selleks, et sõda toob endaga kaasa üllatusi ja et iga minut lahingus toob uusi pingutusi närvidele. Need on pooleldi võidetud seeläbi, et sõdurit õpetatakse teatud määral ette nägema hädaohtusid.

Selles suhtes skeemiliselt väljaõpetatud armee kannatab kindlasti tihti teatavate puuduste all.

*

Järgnevaks tuuakse mõni näide sõjast, mis peab selgitama eelpool kirjeldatud väiteid.

Läänerindel, 1917. a. üks diviisiüleml ütles kord:

„Igaüht minu kolmest rügemendiülemaast tuleb kohelda ise viisil. Kolonel A ei taha saada mingisuguseid käskusid. Ta tahab teha kõik ise ja ta teeb seda alati hästi. Kolonel B viib täide kõik käsud, kuid tal ei ole mingit algatusjõudu. Kolonel C vaidleb kõigile vastu ja teeb kõik vastupidiselt.“

Kui diviis hiljem seisis tugeva vaenlase positsiooni ees, mida pidi rünnatama, andis kindral isiklikult järgmised käsud.

Kolonel A-le (kes tahtis teha kõik ise): „Minu kallis kolonel, näib, nagu peaksime me ründama. Teie rügement saab kõige tähtsama ründeülesande. Ma olen valinud just Teid selle jaoks. Piirid rügemendile on nii ja nii. Rünna kell X. Ma ei tarvitse teile ütelda midagi rohkem.“ Kolonel C-le (kes alati vaidles vastu): „Me oleme kohanud väga tugevat vaenlast. Ma kardan, et me ei ole võimelised ründeks, nende jõududega, mis meil on kasutada.“ — „Härra kindral, loomulikult peame me ründama. Teatage vaid ründe aeg ja meil on kindlasti edu,“ vastas kolonel C. — „Noh, teeme siis katset,“ ütles kindral ja andis talle juba valmistehtud ründekäsu. Kolonel B-le (kes pidi alati saama üksikasjalise käsu) saadeti vaid ründekäsk rikkalikkude üksikasjade kirjeldusega.

Kõik kolm rügementi ründasid suure eduga.

Autor rõhutab selle näite tähtsust, kuid ka raskust igal erilisel juhul kohelda alluvaid psühholoogiliselt õigel viisil. Väejuhtimise kunst seisab suurelt osalt selles.

Rahuaajal, mil vähe võimalusi praktiliseks väejuhtimiseks, tuleb neid asjaolusid silmas pidada. Shablooniliselt koostatud käsk ei vasta alati olukorra nõudele.

*

Oma sissejuhatavas peatükis, mis kannab pealkirja „Lahinguvälja psühholoogia“ osutab autor teguritele, mis on lahingu ajal psühholoogiliselt seisukohalt suure tähtsusega.

Nii rõhutab ta, kuidas sõjakogemus õpetab, et kõige halvem, mis võib väeosale juhtuda, on seista tegevusetult vaenlase tule all. Sõdur saab aega järele mõelda hädaohu üle ja kui ta seejuures näeb, et omal pool ei sünni midagi — näiteks kahurväe või lennuväe poolt — suureneb ta rahutus. Rünna ajal aga on väeosa nii süvenenud lahingusse, et ei leidu aega järelemõtlemiseks.

Autor toob omaenda kogemusest kaks näidet selle asjaolu selgitamiseks.

Venemaa, 1916. Ühel ööl oli minu kompani asendanud ühe austria väeosa. Hommikul algasid venelased ägedat suurtükiväe ettevalmistust. Meie ei tunnud maastikku, meil ei olnud vähematki aimu, millised väeosad olid paremal või vasakul ja meil ei olnud mingit sidet omaenda kahurväega. Ma olin üksinda oma kompaniga kesk austria pataljoni. Ma ei tunnud oma lähemat juhti. Venelased lasksid tundide viisi, kuid meie kahurvägi ei vastanud. Ma käisin lakkamatult kaevikust kaevikusse, et vaadata oma sõdurite järele ja kõnelda nendega. N e m a d pidid vähemalt nägema, et nad ei olnud üksinda. Lakkamatult küsiti: „Kas me ei ole tõesti üksinda siin?“ Nii möödusid tunnid. Meie telefonijuhe oli puruks lastud. Lõpuks tuli tagant poolt tugev mürin: meie oma kahurvägi tulistas. Kohe tuli tagasi hea tuju. Sõdurid ei tunnud endid enam mahajäetuina. Igaüks võis näha ja kuulda, et nüüd tehti ka midagi meie poolt ja et kõik oli valmis, et tagasi lüüa rünnet.

Karpaadid, veebruar 1917. a. Minu kompani asus positsioonil ühe mäe tipul, mis valitses kogu ümbruse üle. Mõnes kohas olid rumeenlased vaid kakskümmend meetrit eemal. Ühel päeval üllatas meid vaenlase rünnak ja me pidime veidi taganema. Tekkis äge täägi- ja käsigranaadivõitlus. Tunnilise lahingu järele õnnestus meil lüüa rumeenlased tagasi mägedest välja. Lahingu alul olin ma näinud langevat kahurväevaatilejat, kes oli minu positsioonil. Sellest hetkest peale oli mul tunne, et me võitleme ilma kahurväe toetuseta. Järelkult kaebasin ma hiljem, et kahurvägi ei aidanud meid. Pataljoniülem aga jutustas mulle siis, et ta patareid oli lasknud umbes 300 lasku minu toetuseks, s. o. umbes viis lasku minutis. Ma ei olnud kuulnud ühtki neist. Olime võidelnud, tegutsenud, ja lahingu ägeduses ei olnud ma tähele pannud, et meie kahurvägi laskis.

*

Tegutsemisesoov, tõendab autor edasi, on põhjuseks, et sõdur läheb parema meeliga hädaohtlikule luureülesandele kui lebab rahulikult vaenlase tule all ja ootab. Luureteenistuses ei tunne ta end sõltuvat pimedast saatusest, vaid usub ise võivat määrata, mis tuleb teha. Ta mõtleb näiteks: „Tee üle kõrgendiku on hädaohtlik, ma ei tea miks, kuid ma usun seda, seepärast eelistan ma minna seda nõgu mööda.“ Tal on tunne, et ta tegutseb omaenda tahte järele.

Antakse paar näidet selgituseks, et julgeolekutunne on otsustav tegur. Ei puutu asjasse, kuidas lugu selle julgeolekuga tõeliselt on.

Prantsusmaa, september 1914. a. Minu rühm asus Berry au Bac'i juures Chemin des Dames'i lähedal kõrgendikul. Otse paremat kätt meist läks tee ja kanal alla Berry au Bac'i, mis oli prantslaste käes. Tee kõrval oli väike kivimaja. Ma olin asetanud viie- kuni kuuemehelise valveposti majja valvama teed. Ühel päeval juhtusin olema seal, kui prantslased järsku avasid raskeist kahureist tule majale. Igas minutis langes granaat. Igaüks teab, et üksikud granaadid on palju ebamõnusamad kui tõkketuli, kuna siis jääb aega mõtlemiseks. Esimene granaat langes umbes viiskümmend meetrit ette, teine umbes sada meetrit taha, kolmas jälle ette ja järgmine peagu maja juurde. Ma raskasin, et minu inimesed muutuvad rahutuks. Kõik ootasid nüüd granaati, mis pidi langema otse maja pihta. Ma ei võinud ses seisukorras sealt ära minna, kuigi mu koht ei olnud seal. See ootamine ja teadmatus tegi meid närviliseks. Me istusime majas ja kuulatasime iga granaati. Me võisime ütelda täpselt, kas see oli pluss või miinus, paremale või vasakule. Lõpuks tuli mulle järgmine mõte: „Selle maja seinad on väga paksud. Kui granaat lõhkeb väljas ja meie oleme majas, ei või midagi juhtuda. Kui granaat lõhkeb maja sees, on parem olla väljas. Seepärast on kõige parem istuda uksele ja vaadelda iga granaati, siis võime näha kuhu ta langeb ja minna sisse või välja.“

Nii istusin ma toolile uksele ja olin nii rahul, et jäin magama. Minu teguviis rahustas mu poisse sel määral, et nad hakkasid mängima kaarte. Nad uskusid olevat kindlas kohas. Ükski lask ei tabanud maja ja aegamööda lakkas vaenlase tulistamine.

Idarinne, august 1916. a. Venelaste suur pealetung kindral Brusilovi juhatusel oli löönud austerlased kaugele tagasi. Meid saadeti raudteel ette ja me marssisime siis kiiresti rinde suunas, et toetada austerlasi. Ühel ööl liikusime edasi varuosana ja meie kompanid jaotati ära suurele maa-alale. Kuna me ei tunnud seda rindeosa, juhtis üks austria allohvitser minu kompani selle kohale. Me peatusime suure küüni juures ja magasime hästi kuni hommikuni. Siis leidsin ma, et küün asus kesk lagedat välja ja mitte kaugemal kui 200 meetrit eemal austria patareist. Kui venelased hakka-

vad tulistama patareid, oleme meie keset nende tuld. Lisaks võisin ma näha vene õhupalli, mille tõttu meie ei võinud lahku- da küünist, ilma et meid ei oleks nähtud. Minu aimdused läksid täide. Venelased avasid tule raskeist kahureist austria pa- tarei pihta. Järjest langes granaate otse meie küüni lähedale. Enne pimeduse tule- kut, või enne kui vene õhupall maandub, ei võinud me labkuda oma kohalt. Gra- naadid jätkasid langemist meie ümbrusesse. Keegi ei öelnud sõnagi. Ma märkasin, et minu inimesed hakkasid muutuma väga närvilisteks. Üks tuli teise järele ja palus luba minna välja, tuues ette mitmesuguseid põhjuseid. Ma keeldusin, sest oli selge, et nad tahtsid vaid minna enam kaitstud paika. Rahutus suurenes. Järsku langes üks granaat kompani keskele, ilma et oleks lõhkenud. Närvid olid lõhkemiseni pine- vil. Kompani oli nagu katel, mis kohe pi- di keema üle.

Et saavutada julgeolekutunde, pidi tet- gutsetama. Siis tuli mulle hea mõte; ma kutsusin kompani habemeajaja, istusin sel- jaga rinde poole ja andsin talle käsu mul juukseid lõigata. Peab tunnistama, et see juukselõikamine ei olnud mõnus. Iga hetk vihises granaat meist üle ja ma kummar- dasin pea ettepoole, mille juures habeme- ajaja juuksekarvu välja kiskus, selle ase- mel, et neid lõigata. Kuid mõju oli hiil- gav. Väesalk tundis selgesti, et kui kom- paniülem võis istuda rahulikult ja lasta omal juukseid lõigata, ei olnud seisukord nii hädaohtlik. Hakati vestlema ja mõned mängisid kaarte, mõned hakkasid laulma. Keegi ei mõelnud enam vaenlase tulele, kuigi mõne minuti pärast said kaks meest granaadi läbi haavata.

*

Teisi lahinguväljapsühholoogia külgi selgitatakse järgmiste näidetega.

Belgia, august 1914. a. Me marssisime Liège'i suunas. Oli ilus hommik. Väesalk laulis. Me olime noored ja värsked ja meil oli võimu- ja jõutunne. Tee kõrval nägi- me esimesi langenuid. Laul lakkas. Sõ- durid vahtisid oma surnud seltsimehi. Sõja tõsidus seisis järsku nende ees. Rännak jätkus täielises vaikuses. Siis hüüdis kee- gi ühele langenule: „Näib nagu magaksid sa. Tõuse üles, on eineaeg.“ Kõik naersid ja hetke tõsidus oli kadunud nalja läbi.

Päev hiljem kohtasime esimest haava- tut. Ta hädaldas valust. Mõned seltsi-

meestest läksid ta juurde ja võis näha, et nad olid tuju kaotanud. See oli esimene haavatu, keda nad nägid. Siis hüüdis kee- gi: „On kahju, et sa ei ole surnud, siis oleksin ma pärinud sinu ilusad saapad.“ Haavatu lakkas hädaldamast ja leidis, kui hea oli õieti, et ta veel elas.

Läänerindel, sügis 1916. a. Üks di- viis oli hirmsais võitlusis ja kaotused olid rasked. Diviisistaabis nähti ainult süngeid nägusid. Kuidas pidi lahing lõppema? Siis tuli tublisti kannatada saanud ja erutatud pataljoniülem ratsutades, ühes oma adju- tandiga ja teatas: „Tean, et ma olen ai- nus ellujäänud oma pataljonis.“ Järgnes hetk sünget vaikust. Siis lausus diviisi- ülem: „Te eksite, major, teil on ju veel adjutant kaasas.“ Kohe tõusis meeleolu.

Lahing Cambrai juures 1917. a. Leit- nant 20-ne mehega kaitses väikest metsa- salu. Ta lööb tagasi mitu rünnakut. Al- gab veel üks. Vaid vähesed sakslased või- vad jätkata tulistamist. Laskemoon on ot- sas. Mis teha? Leitnant käsib: „Täädid otsa. Rünnak. Hurraa.“ Kaksikümmend meest ründavad. 80 inglise sõdurit võe- takse vang. Miks andsid inglased alla? Miks ei naernud nad vaid kahekümne saks- lase üle, kes ründasid?

Karpaadid, veebruar 1917. a. See oli eelkirjeldatud lähivõitluses mäetipul. Võit- lus oli kestnud tund aega. Me ei olnud veel suutnud rumeenlasi lüüa tagasi. Ühes kohas võitles kuus meest. Siis langes nen- de kapral nende keskel. Üks tema mees- test hüppas üles ja hüüdis: „Rumeenlased on tapnud meie kaprali.“ Mille peale ta tormas rumeenlaste keskele ja löi neist mitmed maha. Rumeenlased taganesid ja sakslased järgnesid neile. Viie minuti pä- rast olime uuesti vallutanud mäetipu.

Neil kahel juhul on ootamatu tegutse- mine oma üllatava mõju läbi toonud kaasa edu. Sarnast asja ei saa õppida rahu ajal.

Autor lõpetab selle peatüki järgmiste mõtetega.

Me teame, et psühholoogia on äärmi- selt tähtis sõjas, mispärast see peab olema iga vastutustundega sõduri piiramatu uuri- misala. Nüüd seda ei saa õpetada, nagu õpetatakse matemaatikat. Õnnetuseks ei suuda meie formuleerida psühholoogiliste reeglite koostist. Inimese tunneteavaldu- si ei saa kunagi koondada täpseks teadu- seks. Sõda juhib tundmatu, teadmatu ja kõige vähem teatu kõigest inimlikust.

4. üksiku jalaväepataljoni aastapäeva puhul.

6. detsembril pühitses oma 18-dat aasta-päeva 4. üksik jalaväepataljon. Kuna aastapäeva pühitsemist ja pataljoni eelkäija „4-da Rahvaväe Polgu“ Vabadussõja veteraanide koondumist taheti üheaegselt korraldada, siis 6-dal detsembril pidustusi ei peetud, vaid pataljon terves koosseisus marssis õhtul tõrvikutega Jõhvi kihelkonna Vabadussõjas langenute mälestussamba juurde.

Pataljoni ülem, major A. Tomander, tuletas lühidalt meele pataljoni eelkäija kuulsusrikast minevikku, mälestati Vabadussõjas langenuid ja anti töötus võidelda sama vapralt, sama ennastohverdavalt, kui meie eelkäijad. Mälestussamba juurest mindi kirikusse, kus toimus päevakohane jumalateenistus.

7. detsembril kell 1300 toimus aktus pataljoni õppesaalis, millest võtsid osa „4-da Rahvaväe Polgu“ veteraanid, eesotsas kol. Liivak'i, kol. Vende, kol.-ltm. Koch'i, kol.-ltm. J. Rimmel'i, majorite Uuskam'i, Värniku, Marguste, Kasemetsaga jne. kogu pataljoni koosseis ja seltskondliste organisatsioonide esindajad. Aktusel esines ettekannetega I diviisi orkester.

4. üksiku jalaväepataljoni arengust andis ülevaate patül major A. Tomander. Olu-korrast meie rahvusväeosade loomispäevilt — refereeris major Kasemets ja polgu ägedamast lahingust Vabadussõjas — Feodorovka küla juures, üks selle lahingu juhtidest, major Marguste.

Pärast aktust oli ühine lõuna kõigile pataljoni söögisaalis. Lõunasöögi ajal mängis I diviisi orkester ja kolonel Liivak kõneles oma muljetest ja elamustest Vabadussõjas. Tuletades meelde, et tol ajal polnud meil selliseid soodustusi kui praegu. Puudus supikatelgi. Vägede taandumiseperioodil saime süüa taludest, Eesti pööremadelt ja türtardelt, kuid pealetungil polnud sedagi. Oli palju raskusi, kuid kõigest saadi üle, oli vaja vaid head tahet, head sõjamehe huumorit ja pealehakkamist. Kõik raskused võitsime lauluga.

Õhtul viibisid Vabadussõja kangelased ohvitseride kasiinos perekonna-õhtul, veetes aega sõjamälestuste meeletuletamisega ja näidates, et nad tantsupõrandal on sama osavad kui lahinguväljal.

Sõduritele oli korraldatud samal ajal tantsu-õhtu õppesaalis.

Eriti märkimisväärselt ilus on, et väeosa aastapäeval koondusid ka sama väeosa Vabadussõja veteraanid. Nii õpivad järglased tundma oma sangarlikke eelkäijaid, kuulma neilt võitlustest ja võitudest. Saaksid selgema pildi sõjaraskusist, eriti Vabadussõja omadest, kus meil puudus oli kõigest, peale heade juhtide, hea tahte ja salgamatu endaohverduse, kuid ometi võitsime. Kõik see kasvatab noortes usku meie võimetesse, virgutab noori oma kohuseid sarnaselt täitma, kui eelkäijad Vabadussõjas ja ühtlasi suurendaks nende vaprate võitlejate kangelaspaistet.

P.

Ühingu „4. Rahvaväe Polk“ koosviibimine Jõhvis.

Koos 4. üksiku jalaväepataljoni aastapäeva pühitsemisega koondusid ka ühingu liikmed Jõhvi. Peeti üldkoosolek kol. Vende juhtimisel, kus valiti juhatus ja revisjonikomisjon ja määrati liikmemaks järgmiseks aastaks.

Arutati polgu ajaloo koostamist, milline töö visalt edeneb, sest ei leidu kellelgi aega sel alal teotsemiseks. Senini on tänuväärset tööd teinud kapten E. Paurman, kes on kogunud vastavat materjali lahingust osavõtjailt ja ajaloo komiteelt. On koostanud osa käsikirjagi, kuid nüüd ajapuudusel tööd jätkata ei saa. Olles 4. ü. jal. pat. adjutant ja pataljonis ohvitseri vähe, nii ei leita tema vabastamiseks teenistuskohustest võimalusi ja vaba ajast tuleb osagi pühendada teenistuskohustele.

Avaldatakse soovi, et ajaloo käsikirja koostamine jagada perioodide kaupa osadeks, nii võiks mitu isikut korraga töötada, kuid kohalolijaist leiab võimaluse üht osa koostada ainult kol. Liivak. Jäädakse lootma, et 4. ü. jal. pataljoni ülem leiab võimalusi lasta kpt. E. Paurman'il jätkata alatud tööd.

8. det. oli ühinguliikmete ühine lõuna ohvitseride kasiinos, mis möödus ülevas tujus. Tuletati meele Vabadussõja juhte, võitlusi ja polgu traditsioone. Jatkugu tahet jätkata ja ärgu unustagu 4. üksiku jalaväepataljoni ohvitserid oma eelkäijatelt rajatud kuulsust ja traditsioone.

P.

Tagavaraväe-ohvitseride allseksioon Tõrvas.

Reservjuhtkonna sõjalise arendamise ja alalisele juhtkonnale lähendamise probleem on meie oludes tõsisemaid ja püsitud juba aastaid akuutsena lahendamise- ja teostamisperioodis.

Tegelikke tulemusi saavutatakse vaid seal, kus organiseerimismoodused vastavad kohapealsetele oludele. Sektsioonide põhikavva kuuluvaist eluavaldusist osavõtmine tuleks reserv-ohvitserile teha võimalikult hõlpsaks. Teatavasti reserv-ohvitserid asuvad vastavalt oma elukohtadele väga laialihajutatult, mis raskendab koondamist ja teotsemist. Ühest tegevuskeskusest ohvitseridekogu territoriaalseis piirides — kaitseringkonnas — on vähe, et olla kättesaadav oma ametala töös kinniolevale reservistile.

Tagavaraväeohvitseride sektsiooni kordukord näeb ette sektsioonide jagunemise tegevuse hõlpsamaks korraldamiseks territoriaalselt allseksioonideks. Kaitseringkondades asuvad tähtsamad elukeskused, kui ka reserv-ohvitseride elukohtade tegelik gruppeerumine määravad allseksioonide asukohad.

Valga kaitseringkonnas moodustab Tõrva linn ühes ümbruskonna Taagepera, Holdre, Koorküla, Lõve, Leebiku, Helme, Patküla ja Jõgeveste valdadega reserv-ohvitseride koondamisel omaette terviku, mille keskuseks on Tõrva linn.

Vastavalt neile tegelikkudele oludele otsustati Valgamaa tagavaraväeohvitseride päeval 17. 11. 35. asutada 3. üksiku jalaväepataljoni ohvitseridekogu tagavaraväe-ohvitseride sektsiooni allseksioon Tõrva linna. Allseksiooni territooriumiks määrati Tõrva linn ühes eelnimetatud valdadega.

Kuni tuleva aasta alul toimuva allseksiooni korralise üldkoosolekuni valis sektsiooni juhatus allseksioonile juhatuse järgmises koosseisus: esimees reserv-leitnant O. Rinne, liikmed r.-lpn. J. Viks ja r.-lpn. R. Zirnask.

Õppusteks ja muuks ühiseks kooskäimiseks saadi lahkesti ruumid kasutada Tõrva kohalikkudelt K. L. üksustelt, Viljandi tn. 1.

Allseksioon oma tegevuse avaüritusena korraldas 08.12.35. kk käsitsemise õppuse kaitseringkonna juhatuse ja 3. üksiku jalaväepataljoni kaasabil. Õppusele oli ilmunud reservohvitseride pere täies koosseisus ja kaitseliidu pealikuid, kellele õppustest

osavõtmine on võimaldatud reservohvitseridega ühistel alustel.

*

Käesoleva talveperioodi õppuste tsükklis on allseksioonil ette nähtud iga kuu üks õppus, milleks lektorid ja õppuste juhid kaitseringkonna staabist ja 3. üks. jalaväepataljonist kohale ilmuvad.

Tõrva allseksiooni reserv-juhtide peres valitseb hoogne töömeeleolu ning avaldatakse lootust, et ühise aktiivse tööviljana kord jõuame nii kaugele, et reserv-juhtkond oleks liitunud ühiseks tervikuks alalisväärt juhtkonnaga ning iga reserv-ohvitser tunneks ennast juhina, kes pole unustatuna jäetud eemale progresseeruvast riigikaitse- lise tegevusest.

U. P.

Ametlik osa.

KAITSEVÄGEDE ÜLEMJUHATAJA KÄSUKIRJAD

Nr. 257.

Tallinnas, 4. detsembril 1935. a.

(Kaitsevägeade staap).

Viin üle jalaväe väeliigist ratsaväe väeliiki kaitsevägeade juhataja käsundusohvitseri kolonel-leitnant Jaan Kurvitsa VR 11/3 — temalt ratsaväe väeliigi alal vastava ettevalmistuse omandamise puhul.

Alus: O.T.S. § 138.

Nr. 259.

Tallinnas, 12. detsembril 1935. a.

(Kaitsevägeade staap).

Viin üle ja määrän teenistuse huvides ratsarügemendi ülema kohustetäitjaks Riigivanema ksk. kaitsevägeadele 5. detsembrist s. a. nr. 21 kaitsevägeade juhataja käsundusohvitseri ametikohalt vabastatud kolonel-leitnant Jaan Kurvitsa VR 11/3, arvates 15. detsembrist s. a.

Alus: O.T.S. § 99 p. 2 ja § 133 p. 1.

J. Laidoner,

Kindral-leitnant,

Kaitsevägeade Ülemjuhataja.

Tallinnas, 14. detsembril 1935. a.
(Kaitsevägede staap)

§ 1.

Alltähendatud ohvitseridele on perekonnaseisuametniku otsusega määratud uuteks perekonnanimedeks:

- kapten Karl Parson'ile auto-tangirügemendist „Parisalu”.
- kapten Alfred-Rudolf Kraus'ile 7. jalaväerügemendist „Kandri”.
- kapten Nikolai Mednis'ele Aegnasaare komandantuurist „Meidla”.
- kapten Aleksander Vill'ile sidepataljonist „Viiret”.
- leitnant Hans-Erik-Richard Friemann'ile 4. suurtükiväegrupist „Reinlo”.
- leitnant Evald Zahkna'le kaitseliidu Lääne malevast „Taidur”.
- noorem-leitnant Martin-Voldemar Soster'ile Aegnasaare komandantuurist „Sõster”.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 2.

Major Gustav-Vladimir Utuste VR I/S kaitsevägede staabist on perekonnaseisuametniku otsusega määratud uueks nimeks „Kustas”.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 3.

Lugeda kapten Karl Parisalu (end. Parson'i) autotangirügemendist õigeks nimeks „Kaarel”.

Õiendus: Lj. nr. 4.

Nr. 267.

Tallinnas, 23. detsembril 1935.
(Kaitsevägede staap).

Saabuva aastavahetuse puhul tagasi vaadates mööduval aastal riigikaitse arendamise alal tehtud tööle pean märkima järgmist:

Meie kaitsevägi on selle aasta kestel sisemiselt tunduvalt tervenenu ja tugevnenud. On saavutatud kindel omavaheline liituvus, ilma milleta kaitseväes tehtava töö pingutused ei saa anda neid tulemusi, mida talt nõuab riik ja rahvas. Ka on kaitseväes üldiselt ilmestunud see kindel vaimne tasakaal, mis võimaldab kainelt hinnata esilekerkivaid nähteid ning sündmusi ja lõpmi ausalt täita oma kõrget ülesannet.

See kõik — sisemise liituvuse ja vaimse tasakaalu saavutamise, ühtlasi ka kindlate eesmärkide väljakujunemine riigikaitse edaspidiseks arendamiseks — on loonud minus kindla veendumuse, et ka järgneval aastal kogu kaitseväes jätkub töö sama raugemata jõu, innu, püsivuse ja armastusega nagu, see teostus mööduval aastal.

Täna kaitseväge, Kaitseministeeriumi ja kaitseliitu mööduva aasta töö eest ja soovin kõigile head ning õnnerikast uut aastat!

J. Laidoner.

Kindralleitnant
Kaitsevägede Ülemjuhataja.

Kaitsevägede Ülemjuhataja käsukirjast.

Nr. 272.

Tallinnas, 31. detsembril 1935.
(Kaitsevägede staap).

§ 1.

Kapten Eduard Amberg'ile 1. suurtükiväegrupist on Siseministri otsusega määratud uueks perekonnanimeks „Anari”.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 2.

Leitnant Oskar Okelmann'ile 9. üksikust jalaväepataljonist on perekonnaseisuametniku otsusega määratud uueks perekonnanimeks „Ojasalu”.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 3.

Alltähendatud ohvitseridele on perekonnaseisuametniku otsusega määratud uuteks nimeks ja perekonnanimedeks:

- leitnant Arnold-Philipp Stein'ile 6. üksikust jalaväepataljonist „Aarne Kasesalu”
- noorem-leitnant Ortvin-Romold Tennof'ile soomusrongirügemendist „Olev Tennola”.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 4.

Leitnant Hans-Erik-Richard Reino'le (end. Freimann'ile) 4. suurtükiväegrupist on perekonnaseisuametniku otsusega määratud uueks nimeks „Ants”.

Õiendus: Lj. nr. 4.

§ 5.

Lugeda kapten Friedrich Sibul'a ratsaväe inspektuurist õigeks nimeks „Vidriik”.

Õiendus: Lj. nr. 4.

J. Ladioner,

Kindralleitnant,
Kaitsevägede Ülemjuhataja.

KAITSEMINISTRI KÄSUKIRJAD

Nr. 216.

Tallinnas, 24. detsembril 1935.
(Kaitsevägede staap).

Mööduv aasta on riigikaitse arendamise alal esile toonud meie kaitsejõududele rohkkesti erakordset tööd, mis on nõudnud töötäitjailt palju vaeva ja suuri jõupingutusi. Peam tunnustama, et ülesandeid on püütud täita suure andumuse ja innuga, näidates üles head töötahet ja arusaamist.

Täna Kaitseministeeriumi, kaitseväge ja kaitseliitu tehtud töö eest ja soovin kõigile õnnerikast uut aastat!

P. Lill,

Kindralmajor,
Kaitseminister.

Sport kaitseväes.

Noorte laskevõistlused ratsarügemendis.

11. detsembril korraldati ratsarügemendis eskadronide vahelised laskevõistlused püssist kal. 22. Võistluse eesmärgiks oli: määrata kindlaks noorte lasketase poolekursuse lõpul ja välja valida kandidaate täpsusküttide komandosse.

10-mehelised noorte võistlusmeeskonnad panid välja 1., 2., 3., klp. ja sjr. eskadronid. Võitjale meeskonnale oli rügemendiülema poolt välja pandud rändauhind, nägus tammepuust kilp. Kilbi võitis esmakordselt, käesoleval kevadel sjr. eskadron.

Võistluse tagajärjed.

Järjek.	Allüksus	Saavutatud silmade summa	Keskmine silm	Koht
1.	1. eskadron	1083	7,22	I
2.	klp. „	1049	6,99	II
3.	3. „	1038	6,92	III
4.	SJR. „	1008	6,72	IV
5.	2. „	1001	6,67	V

Võitja meeskond.

Võistluse tingimused tehti rügemendiülema abi poolt võistlejaile teatavaks üks tund enne võistluse algust. Samuti oli võistlusepäev allüksustele rügemendiülema poolt teatavaks tehtud üks päev varem. Seega olid võistluse tingimused ja võistlusepäev allüksustele teataval määral üllatuseks. Võistluse tingimusteks oli 15 lasku à 5 l. igast asendist, järjekorras lamades, põlvelt ja püsti.

Võistlused kujunesid konkurentsilt väga pinnavaks ja tasavägiseks, eriti aga 1. esk. ja klp. meeskondade vahel. Võistlust jälgisid peagu kogu aeg rügemendiülema abi ja allüksuste ülemad.

Võitjaks tuli silmapaistva tagajärgjega 1. esk. meeskond, saavutades kokku 1083 silma, mis annab 7,22 keskmiseks silmaks.

1. eskadroni meeskond.

1. n/s. Klook, Hermann 119 s., 2. n/s. Aru, Theodor 116 s., 3. n/s. Aaren, Kristjan 112 s., 4. n/s. Kask, Aleksander 11 s., 5. n/s. Valter, Harald 108 s., 6. n/s. Ruich, Harald 107 s., 7. n/s. Mattiesen, Olev 107 s., 8. n/s. Palts, Vladimir 105 s., 9. n/s. Sepp, Viktor 101 s. ja 10. n/s. Bachberg 97 silma.

Kõige parema silma võistlusel saavutas ns. K. Liivak, klp. esk. 128 silma.

Auhinna andis üle rügemendiülema abi võitja meeskonna 1. esk. ülemale, ltn. Purrale. Ühtlasi tänas ta kõiki võistlejaid ja nende otseseid ülemaid, õpetajaid tehtud töö ja vaeva eest, eriti tänades aga võitjaid. Ta märkis, et ka viimasele kohale tulnud meeskonna tagajärg ei ole sugugi halb, see näitab, et tööd on tehtud suure hoole ja püüdlikkusega. —n.—

Auto-tangi rüg. ohvitseride laskespordi ühingu laskevõistlused.

29. novembril la. toimus talvisel õppeperioodil ettenähtud laskevõistluste tsükli järjekordne laskevõistlus sõjapüstolist laskmises. Laskevõistlus oli ühingu liikmeile omavaheline ja toimus Mustamäe kaitseliidu laskerajal. Võistlus koosnes punkt-laskmisest ja kiirlaskmisest. Võistlustingimused:

a) punkt-laskmisel — distants 25 m, märk 25 m normaal, asend normaal, laske 10, näitamine ja märkimine iga 5-lasulise seeria järele, aeg seeria peale kuni 5 minutit. b) Kiirlaskmisel — distants 25 m, märgid 7 ilmuvat kolmandik-kuju, mis ilmuvad 10 sekundiks, kujude vahe 1 m, padruneid

7, aeg laskmiseks 10 sekundit, näitamine ja märkimine 7-lasulise seeria järele. Paremuse hinde andis kahel alal saadud silmade summa, kusjuures iga tabatud kuju kiirlaskmisel andis 10 silma. Võistluse eesmärk — harjutada relva käsitamist aeglusel- ja kiirlaskmisel.

Laskevõistlusest võttis osa 20 liiget. Punktilaskmisel saadi kokku 1179 silma, kiirlaskmisel tabati 57 kuju. Esimesele kohale tuli leitnant O. Rannamäe 143 punktiga (punktilaskmisel 73 silma ja tabatud 7 kuju).

1. detsembril la. toimusid järjekordsed laskevõistlused kaitseliidu Harju maleva soomusautoriühma ja rügemendi ohvitseride laskespordi ühingu vahel. Kujunenud traditsiooni kohaselt peetakse laagri perioodil Männiku laagris soomusautoriühma ja rügemendi vahelisi laskevõistlusi sõjapüssidest, kuulipildujatest ja väikekalibriulistest kahuritest laskmises. Parimatele laskuritele antakse individuaalauhindad; parimal grupil on kaitsta A-S. Ilmarine poolt annetatud rändauhind „hõbekarikas“. Käesoleval aastal ettetulnud takistuste tõttu jäid need võistlused ära. Selle asemel peeti 1. detsembril la. Mustamäe laskerajal sõprusvõistlused püstolist laskmises.

Võistlusmääruste kohaselt võttis laskevõistlustest osa kummaltki poolt à 12 laskurit, kuna à 10 parema laskuri tagajärjed arvati võistlustulemuseks. Võistlusrelvaks oli sõjapüstol kal. 9 mm. Lasti 30 m pealt duell märklaua pihta. Proovilaske oli 3 ja võistluslaske 4 seeriat à 5 lasku. Iga lask 3 sekundi jooksul, 7 sek. vaheaegade järele. Individuaal auhindad said 6 paremat laskurit.

	silma	tab.
1. ltn. M. Kull A.T.R.	131	15
2. kpt. V. Simonlatser A. T. R.	128	15
3. kpt. B. Siller A.T.R.	128	15
4. n.-ltn. H. Uukkivi A.T.R.	127	15
5. A. Viil K.L. s.-autorühm	127	15
6. ltn. O. Rannamäe A.T.R.	121	14

Üldse saavutas auto-tangi rügemendi ohvitseride laskespordi ühingu meeskond 123 p. K. L. Tallinna maleva soomusauto rühma meeskonna 114 vastu. **K. T.**

Male.

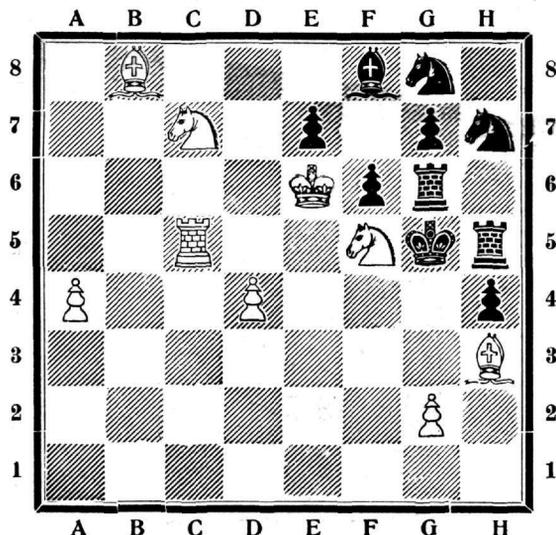
Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade aadress: Nõmme, Nurme l. 29.

Ülesanne.

Kokku seadnud F. Fränkel.

Mustad

Walged

Valged: Ke6, Vc5, Ob8 ja h3, Rc7 ja f5, Ea4, d4 ja g2.

Mustad: Kg5, Vg6 ja h5, Of8, Rg8 ja h7, Ee7, f6, g7 ja h4.

O. Nemo ülesande (vt. „Sõdur“ nr. 24/26) lahendus.

1. h2 — h3, Va7 — a4, 2. h3 — h4 jne.
1. (h2 — h3), Va7 — g7, 2. Lf6 : g7 jne.

Ilmus trükist

JUHI KÄSIRAAMAT

Hind Kr. 3.—

„Sõduri“ tellijatele „ 2.50

Müügil „Sõduri“ toimetuses, Toomkooli 7

Vastutav toimetaja kolonelleitnant J. Remmel. Tegev toimetaja major J. Kõrge.

Akkumulaatori- ja Elemenditehas

Konstantin Muhlwerk

Jaama tänav. Tel. 306-67.

A-S. „EESTISIID“

Vabriku laod:

TALLINN, Viru t. 5, tel. 447-87

„ Viru t. 14, tel. 443-97

„ Laadaplats 70

TARTU, Poe t. 2, tel. 10-17

TARTU, Aleksandri t. 6, tel. 1-95

NARVA, Peetriplats 1

VILJANDI, Tartu 1-a, tel. 30

PETSERI, Turuplats 17, tel. 1-19

MOODSAD RIIDED,

siidi ja puuvillased, lõim.

Müük en gros. **RESTID ja KUPONGID.**

Vene, inglise

ja muid keeli õpetab
hästi ja ruttu ainult

BERLITZ SHOOŁ

Brošüür, proovitud
maksuta. Vene 16-5.

Tagavaraväe-ohvitserid!

Tellige ja lugege
„SÕDURIT“

Katsekava

kõrgemasse sõjakooli sisseastumiseks.

HIND snt. 15.

Täiendav katsekava

kõrgemasse sõjakooli sisseastumiseks.

HIND snt. 10.

Müügil „Sõduri“ toimetuses, Toomkooli 7, Tallinn.

RET raadio

on rõõmuks ja iluks igas kodus.

Võrkvastuvõtjad :

„PIONEER“

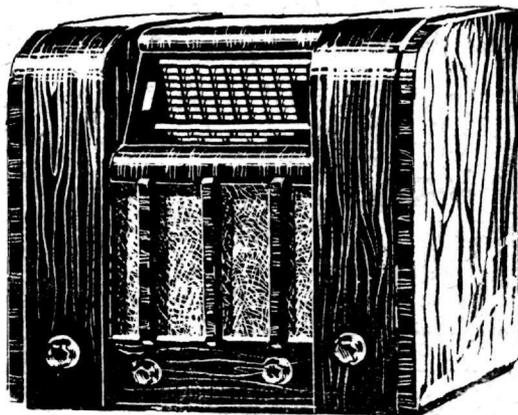
Kr. 195.—

5-lambiline super vahelduvale-
või alalisvoolule.

„KOSMOS“

Kr. 260.—

5-lambiline oktoodsUPER vahel-
duvale või alalisvoolule.

Patareivastuvõtjad :

„MARET“

Kr. 130.—

3-lambiline rahvastuvõtja. Ületa-
matu tänavusel raadioturul.

„LEMMIK“

Kr. 205.—

4-lambiline patareisuper — luksus-
kastis.

Kodumaa töö on mitte ainult võistlusvõimeline, vaid on *parem kui välismaa* vastavas hinnaklassis, seda tõendab Teile Raadio-Elektrotehnika Tehas „RET“ oma uudis-vastuvõtjatega.

Müügil :

RAADIO-KOOPERATIIV

TALLINN
S. Karja 9

TARTU
Promenadi 5

PÄRNU
Rüütli 40

RAKVERE
Vaksali 8